

Универзитет у Београду

Филозофски факултет

Одељење за историју

МАСТЕР РАД:

Посланице Петра I као извор за историју Црне Горе и Брда

Ментор: др Данко Леовац

Студент: Стефан Брајковић

Београд, септембар 2019.

Садржај

1. Увод	11
2. Географски положај Црне Горе	13
3. Петровићи до владике Петра	15
4. Владика Петар I	22
5. Посланице	26
5.1. Которанима	27
5.2. Глуходољанима	27
5.3. Морачанима и Ускоцима	28
5.4. Изјава Петра I	28
5.5. Ришњанима	29
5.6. Збору Паштровском	29
5.7. Режевићима	30
5.8. Ровцима, Морачанима и Ускоцима	30
5.9. Црмничанима	31
5.10. Говор Петра I	31
5.11. Главарима	32
5.12. Изјава Петра I	32
5.13. Црмничанима	33
5.14. Брђанима	33
5.15. Бокељима	34
5.16. Поборима	34
5.17. Попу Стевану Ковачевићу за Бањане и Граховљане	34
5.18. Грбљанима	35
5.19. Которанима	35
5.20. Црногорцима	36
5.21. Бокељима	36
5.22. Главарима	37
5.23. Црногорцима и Брђанима	37
5.24. Целом народу	37
5.25. Архимандриту Арсенију Гаговићу	38
5.26. Посланица (Пиперима)	38

5.27. Бјелопавлићима, Пиперима и Пјешивцима	39
5.28. Благородним судцима и правитељима (Главарима)	39
5.29. Катунјанима	39
5.30. Озринићима	40
5.31. Љуботињанима	40
5.32. Брђанима	41
5.33. Митрополиту Херцеговачком	41
5.34. Острошком игуману Петронију	42
5.35. Црмничанима	42
5.36. Господи (Брђанима)	43
5.37. Радуловићима	43
5.38. Ровчанима и Морачанима	43
5.39. Господи (Брђанима и ?)	44
5.40. Катунјанима	44
5.41. Каменарима	44
5.42. Брђанима	45
5.43. Горњоморачанима	45
5.44. Ришњанима	46
5.45. Диздару Беговићу и Корјенићима	46
5.46. Рајчевићима	46
5.47. Новљанима	47
5.48. Црногорцима	47
5.49. Режевићима	48
5.50. Бјелицама	48
5.51. Начелницима Правитељства	48
5.52. Народним судијама	49
5.53. Црногорцима	49
5.54. Кнезу Вуку (Његушима)	50
5.55. Глуходољанима	50
5.56. Црмничанима	51
5.57. Главарима	51
5.58. Глуходољанима	51

5.59. Бококоторском свештенству	52
5.60. Црмничанима	52
5.61. Ришњанима	53
5.62. Сави Пламенцу и главарима	53
5.63. Црногорцима и Брђанима	53
5.64. Катунјанима	54
5.65. Ријечкој и Црмничкој нахији	54
5.66. Црмничанима	55
5.67. Народном суду	55
5.68. Дробњацима и Пивљанима	55
5.69. Црмничанима	56
5.70. Дробњацима	56
5.71. Дробњацима	56
5.72. Црногорцима	57
5.73. Ђеклићима	57
5.74. Главарима	57
5.75. Црмничанима	58
5.76. Херцеговцима	58
5.77. Катунјанима	58
5.77. Карађорђу	59
5.79. Црногорцима и Брђанима	60
5.80. Сулејман – паши	60
5.81. Граховљанима	61
5.82. Црмничанима	61
5.83. Пиперима	61
5.84. Бјелопавлићима	62
5.85. Главарима црногорским	62
5.86. Архимандриту Острошком Јосифу	62
5.87. Цуцама	62
5.88. Стијењанима	63
5.89. Проглас Петра првог	63
5.90. Његушима	64

5.91. Главарима (Црногорцима)	64
5.92. Црмничанима	64
5.93. Црногорцима	65
5.94. Црногорцима/ Главарима	65
5.95. Главарима	66
5.96. Хераковићима	66
5.97. Дробњацима и Жупљанима	66
5.98. Бјелопавлићима	67
5.99. Граховљанима	67
5. 100. Руском цару Александру	68
5.101. Свим Црногорцима	68
5.102. Катуњанима	68
5.103. Његушима	69
5.104. Симеону Орловичу	69
5.106. Катуњанима	70
5.107. Катуњанима	71
5.108. Чевљанима	71
5.109. Главарима Његошким	71
5.110. Катуњанима	72
5.111. Команима	72
5.112. Црмничанима	72
5.113. Катуњанима	73
5.114. Кметовима	73
5.115. Брчељанима	73
5.116. Бјелопавлићима	74
5.117. Црмничанима	74
5.118. Ђеклићима	74
5.119. Косијерима	75
5.120. Црногорцима	75
5.121. Кучима и другим	75
5.122. Црногорцима	76
5.123. Граховљанима	76

5.124. Његушима.....	76
5.125. Бјелопавлићима	77
5.126. Пиперима	77
5.127. Граховљанима, Бањанима и Рудињанима	77
5.128. Ријечкој нахији	78
5.129. Црмничанима	78
5.130. Ћеклићима.....	78
5.131. Црногорцима	79
5.132. Његушима.....	79
5.133. Бјелопавлићима	79
5.134. Доњокрајцима.....	80
5.135. Утражанима и Опточићима.....	81
5.136. Ораховљанима и Подгоранима	81
5.137. Бајицама	81
5.138. Његушима.....	82
5.139. Бјелопавлићима и Пјешивцима	82
5.140. Црногорцима и Брђанима.....	83
5.141. Кучима и другим	83
5.142. Црмничанима	83
5.143. Од владике Петра (Кућиштанима)	84
5.144. Катунјанима.....	84
5.145. Цеклињанима.....	85
5.146. Бјелопавлићима	85
5.147. Хераковићима	85
5.148. Црмничанима	86
5.149. Катунјанима.....	86
5.150. Брчељанима и Томићима	87
5.151. Црмничанима.....	87
5.152. Утржанима и Опточићима.....	87
5.153. Дубочанима и Лијешњанима.....	87
5.154. Бјелопавлићима	88
5.155. Бјелопавлићима	88

5.156. Његушима.....	89
5.157. Његушима.....	89
5.158. Његушима.....	89
5.159. Ријечкој нахији.....	90
5.160. Катуњанима.....	90
5.161. Његушима.....	90
5.162. Његушима.....	91
5.163. Његушима.....	91
5.164. Подгоранима	91
5.165. Цеклињанима.....	92
5.166. Његушима.....	92
5.167. Његушима.....	92
5.168. Црногорцима.....	92
5.169. Пиперима	93
5.170. Цеклињанима.....	93
5.171. Црногорцима и Брђанима.....	93
5.172. Бјелопавлићима	94
5.173. Катуњанима.....	94
5.174. Његушима.....	94
5.175. Бјелопавлићима	95
5.176. Чевљанима, Цуцама и Бјелицама.....	95
5.177. Главарима.....	95
5.178. Његушима.....	96
5.179. Јеремији Гагићу.....	96
5.180. Његушима.....	97
5.181. Ријечкој нахији	97
5.182. Његушима.....	97
5.183. Цеклињанима.....	98
5.184. Годињанима	98
5.185. Цеклињанима.....	98
5.186. Пјешивцима.....	99
5.187. Миленковићима.....	99

5.188. Утржанима и Опточихима.....	99
5.189. Његушима.....	100
5.190. Љуботињанима и Зачиранима.....	100
5.191. Озринихима Бјелицама и Цуцама	100
5.192. Добрљанима	101
5.193. Опточихима.....	101
5.194. Бјелопавлихима	101
5.195. Бјелопавлихима	102
5.196. Бјелопавлихима	102
5.197. Бјелопавлихима	102
5.198. Љешњанима	103
5.199. Опточихима.....	103
5.200. Бјелопавлихима и Пјешивцима.....	103
5.201. Кучима и Братоножихима.....	104
5.202. Бјелопавлихима	104
5.203. Катунјанима.....	104
5.204. Бјелопавлихима	105
5.205. Цеклињанима	105
5.206. Цеклињанима	106
5.207. Бјелопавлихима	106
5.208. Његушима.....	106
5.209. Његушима.....	107
5.210. Катунским главарима	107
5.211. Губернатору (Његушима)	107
5.212. Главарима.....	107
5.213. Катунјанима.....	108
5.214. Црногорцима и Брђанима.....	108
5.215. Рајћевићима	108
5.216. Његушима.....	109
5.217. Рајћевићима	109
5.218. Бјелопавлихима	109
5.219. Бјелопавлихима	109

5.220. Цуцама.....	110
5.221. Катуњанима.....	110
5.222. Бјелопавлићима	110
5.223. Његушима.....	111
5.224. Његушима.....	111
5.225. Утржанима.....	111
5.226. Оптичићима.....	112
5.227. Црмничанима	112
5.228. Рајђевићима	112
5.229. Рајђевићима	113
5.230. Рајђевићима	113
5.231. Чевљанима и Цуцама.....	113
5.232. Бјелопавлићима и Пјешивцима.....	113
5.233. Љешњанима, Команима и Загарчанима	114
5.234. Игуману Мојсију и главарима	114
5.235. Црмничанима.....	114
5.236. Бјелопавлићима	115
5.237. Рајђевићима	115
5.238. Његушима.....	115
5.239. Рајђевићима	116
5.240. Попу Ивану и Граховљанима	116
5.241. Рајђевићима	116
5.242. Бајицама	116
5.243. Његушима.....	117
5.244. Рајђевићима	117
5.245. Рајђевићима	117
5.246. Рајђевићима	118
5.247. Бјелопавлићима	118
5.248. Његушима.....	118
5.249. Цуцама.....	119
5.250. Глуходољанима и Брчељанима	119
5.251. Бољевићима	119

5.252. Његушима.....	119
5.253. Бјелопавлићима и Пјешивцима	120
5.254. Чевљанима и Малоцуцама	120
5.255. Дубљанима и Ришњанима	120
5.256. Ђеклићима.....	121
5.257. Његушима.....	121
5.258. Његушима.....	121
5.259. Бољевићима, Глуходољанима, Брчелима, Сотонићима и Лимјанима (Црмничанима)..	121
5.260. Љуботињанима и Зачиранима.....	122
5.261. Цеклињанима	122
5.262. Црмничанима	122
5.263. Тестамент	123
5.264. Грбљанима	123
5.265. Кметовима	124
5.266. Црногорцима	124
5.267. Бјелопавлићима	124
5.268. Црногорцима	124
5.269. Свештеницима.....	125
6. Закључак	126
7. Списак извора и литературе.....	128

1. Увод

Циљ овог рада је да на основу релевантних извора и уз помоћ литературе прикаже и анализира све посланице владике Петра I Петровића Његоша. Иако постоје научни радови који се баве анализом посланица до сада није написан ни један који се бави проучавање целокупног опуса посланица владике Петра. Један од радова који се мора поменути је рад Тамаре Пилетић из зборника радова са V научног скупа младих филолога Савремена проучавања језика и књижевности, Крагујевац, 30. март 2013, Савремена проучавања књижевности 2013. *Посланице Петра I Петровића Његоша*.

У другом поглављу дат географски увод и објашњен посебан положај Црне Горе на територији Османског Царства. Географске одлике су врло важан део историје Црне Горе и без разумевања њих не би било могуће разумети менталитет народа који је управо због географије постао такав какав је и који је задавао много мука сваком од црногорских владара.

Треће поглавље се бави приликама у Црној Гори од времена владике Данила Петровића до ступања на владичански престо владике Петра I Петровића. Овај сегмент мало детаљније објашњава прилике и менталитет народа у Црној Гори и из њега се може видети да су проблеми са којима се владика Петар суочавао веома дугорочни. Такође се могу приметити разни начини на који су се предходници владике Петра суочавали са тим проблемима. Из њих је владика учио како да се на прави начин носи са тврдоглавим народом. Неке од идеја које су смислили његови предходници владика је прихватио и подигао на виши ниво. У овом делу се поред владике Данила помињу и владика Сава Петровић, владика Василије Петровић, један авантуриста који је остао запамћен под именом Шћепан Мали.

Четврто поглавље даје кратак приказ владичанства Петра I Петровића. Важно је јер се из њега може видети неки шири контекст који може јако помоћи у разумевању готово свих посланица.

Пето поглавље представља главни део рада. У њему се поред уопштеног говора о посланицама као књижевној врсти анализирају и критикују све до сада објављене посланице. Владика је писао посланице током целог свог живота. Нажалост многе од њих су оштећене или потпуно уништени. Иако су више пута објављиване збирке које су садржале одређене број посланица тек је књигом *Између молитве и клетве, сабрана дјела Светог Петра Цетињског*, коју су приредили Весна Тодоровић и Никола Маројевић, објављен целокупни познати сачувани опус владике Петра. Одређене посланице су забележене под другачијим именом него у неким ранијим збиркама, од којих се мора истаћи дело *Петар I Петровић Његош Посланице*, које је приредио и са коментарима објавио Чедо Вуковић. До појаве тих разлика у називима посланица је дошло пошто су многе од њих оштећене и из преосталог дела се није могло до краја закључити коме су све намењене. Други пример је посланица број 54 која је насловљена као „Посланица кнезу Вуку” али се из ње може видети да је поред кнеза она упућена и целокупном племену Његуша. Због таквих ситуација, и ради лакшег разумевања читалаца овог рада стављана су оба назива посланица.

2. Географски положај Црне Горе

Географски положај Црне Горе је врло специфичан и због тога му се треба посветити пажња. У административној подели Османског Царства Црна Гора је највећи део времена провела као део Скадарског санџака. Црну Гору су чиниле четири нахије, а граничиле су се са Котором, Будвом, Паштровићима, Скадарским језером, рекама Морачом и Зетом, Херцеговином и Брдима. Највећа од њих је Катунска нахија у којима се налазило племе Његуши одакле порекло воде Петровићи, касније владике. Ова нахија је заузимала целу западну и северну границу Црне Горе са Херцеговином и Брдима. а на југу се граничила са Котором, Будвом и Паштровићима. Црмничка нахија је настављала границу са Паштровићима на југу, а на северу се протезала до Скадарској језера. Северно од ње између Цетиња и Скадарског језера била је смештена Ријечка нахија. Северније поред равнице која се назива Љешкопоље је Љешанска нахија која се североисточно простире до реке Мораче.¹ Ова област је по народном предања некада била обрасла шумом и имала много потока, међутим, током векова се та шума искрчила и остао је крш. Таква лоша ситуација довела је до расцепканости народа, што је касније проузроковало даље поделе у племена. Та разједињеност племена и међусобне пљачке и освете задаваће много мука владарима Црне Горе све до 20. века. Уједињући фактор код племена био је општи племенски збор који се одржавао сваке године на Петровдан у Цетињском манастиру, као и приликом одлучивања о неком важном питању. Такође, личност цетињског владике је одражавала верско и политичко јединство земље.² Због тога што је „земља трда и непроходна“ како се наводи у Канун – нами ова област је за време Османског Царства добила влашки статус и са тиме другачији начин плаћања пореза.³ Брда представљају предео између река Мораче и Лима и планине Проклетија. Удолина између Скадра и Никшића представља границу између Црне Горе и Брда. На територији Брда је живело седам племена, Бјелопавлићи, Пипери, Братоножићи, Морачани, Ровци, Васојевићи и Кучи. Херцеговина је велика облист која се налази западно и северно од

¹ Јован Ердељановић, *Стара Црна Гора*, Београд 1978, 33.

² Глигор Станојевић, *Црна Гора у доба владике Данила*, Цетиње, 1955, 187.

³ Branislav Đurđev, Nedim Filipović, Hamid Hadžibegić, Muhamed Mujić, Hazim Šabanović, *Kanuni i kanun-name za bosanski, hercegovački, zbornički, kliški, crnogorski i skadarski sandžak* Sv.1 Sarajevo 1957. стр 170 – 172.

Катунске нахије. Она је претежно планинска област. Такође у њој постоји неколико ледничких језера. У Херцеговини у ужем смислу која је касније током времена припојена Црној Гори такође је живело седам племена. Нека од њих су као име носила само географску одредницу. Та племена су Грахово, Баћане, Пива, Дробњак, Ускоци, Језера и Шаранци.⁴

⁴ Г. Станојевић, М. Васић, „Историја Црне горе у XVIII вијеку" у *Историја Црне Горе III*, Титоград, 1975. стр. 9

3. Петровићи до владике Петра

Пролећа 1697. године, Општи црногорски збор изабрао је Данила Шћепчевића Калуђеровића Његоша за новог црногорског митрополита и цетињског владика, али званично рукоположење је морао да чека до завршетка Морејског рата 1699. године. Иако се у Пећи налазио нови патријарх Грчког порекла, Данила је потврдио Арсеније III Чарнојевић. Због сукоба са племенима и честих пљачкашких похода Црне Горе и Брда, Османско Царство је почело да подиже нова утврђења и да учвршћују стара. Турска је морала да се бори са наплаћивањем харача, посебно је Катунска нахија одбијала да плаћа харач, с обзиром да су се налазили на повољном географском положају у близини Млетачке републике. Турска је предузела два похода на Црну Гору и Брда. Први је био 1701. а други 1704. године због неплаћања харача.⁵

До рата између Османског царства и Русије долази за време владавине цара Петра Алексијевића Романова 1710. године. У том периоду, на руском двору је први пут одлучено да се против Турака подигну и хришћани који се налазе под турском влашћу на Балкану. Сходно одлуци која је донета на руском двору, у Боку Которску су упућена два официра Србина у руској служби. Официри су били пуковник Милорадовић и капетан Лукачевић који су донели царске прогласе за владика и његовог брата Луку. У прогласима су позвани хришћани под турском влашћу да се дигну на устанак, а првенствено је апеловао на Црногорце, Брђане и Албанце хришћане. Руски циљ је био да помоћу устанка у залеђу ослабе положаје турске војске. А поробљени балкански народи су се заузврат надали да ће их Русија ослободити турске власти. У владичиној кући на Ловћену састали су се представници Црне Горе, Херцеговине и брдског племена Куча и одлучили да подигну устанак против Турске. Међутим, ратне операције предвођене пуковником Милорадовићем нису дале резултате. Црногорска и брдска племена нису била вична захтевима пред које их је ставио Милорадовић, а то је било освајање утврђених градова. Убрзо након ових неуспеха нестало је и новца⁶. Због њене сарадње са Русијом, Порта је

⁵ Јован Милићевић, „Црна Гора првих деценија XVIII века“ у *Историја српског народа IV*, Београд, 1986, стр. 31.

⁶ Исто. 34.

одлучила да казни Црну Гору, па је лета 1712. године упућен сераскер Ахмет-паша да је покори. Ахмет-паша је добио наредбу да уништи сваког ко се буде опирао, а да узме таоце и помилије оне који се предају. Османско Царство је спремило огромну војску од преко двадесет хиљада људи која је требало да напредује из више праваца.⁷ Паша је кренуо са северозапада из правца Гацка. Прошао је Оногошт и улогорио се код Спужа у демонстрацији силе и тако натерао један број Црногораца да се предају. За то време из правца Скадра наступала је друга војска у правцу Брда. Након задржавања код Спужа Ахмет-паша је имао доста успеха у ратовању, продро је и до Цетиња где је разрушио манастир. Ту се појављује проблем легендарне битке на Царевом Лазу, у којој је, како касније пише владика Василије, Османско Царство изгубило огроман број војника.⁸ Турска шаље нову експедицију 1714. године, овога пута под командом босанског беглербега Нуман-паше Ћуприлића. Он је успео да заузме целу Катунску нахију, а тада су вршене велике одмазде од којих Црна Гора није могла да се опорави годинама касније.⁹

Након тога је уследио први одлазак владике Данила у Русију. Овај догађај ће дати темељ за готово двовековно фанатично обожавање и веру у непогрешивост и снагу Руског царства¹⁰. Пут је започео је 1714. године. Делегацији, коју је пре владике Данила предводио архиђакон Максим, обећано је да се могу населити у Русији и ступити у њену службу као војници, а за то би добили земљу и примали плату. Цар Петар је лепо примио владика Данила, даривао је њему лично 5.000 рубаља. Тада су издате две грамате за Црну Гору:

- 1) Прва грамата је обавезала Црногорце да се у случају рата између Русије и Турске боре на руској страни;
- 2) Друга грамата је одређивала сталну помоћ Цетињском манастиру у износу од 500 рубаља годишње¹¹

У лето 1716. године црногорски изасланик Никола Рајоћ је посетио Еугена Савојског у близини Петроварадина. Обећао је да ће се његов народ борити на страни

⁷ Г. Станојевић, *Црна Гора у доба владике Данила*, 82.

⁸ Исто, 89.

⁹ Ј. Милићевић, „Црна Гора првих деценија XVIII века“ у *Историја српског народа IV*, 34.

¹⁰ Робер Мантран, *Историја Османског Царства*, Београд 2002, 381

¹¹ Г. Станојевић, *Црна Гора у доба владике Данила*, 116.

Аустрије уколико буду ратовали на територији Црне Горе и да имају спремних четрдесет хиљада људи.¹²

Османско Царство је затражило од Млечана да им преда оне Црногорце који су пребегли у Млетачку пред офанзивом Нуман-паше. Како Млечани нису то желели да ураде Порта им је објавила рат 1714. године. Владика Данило је, за разлику од већине главара, више величао Русију на уштрб Млечана. Венецијанци су због тога имали лоше мишљење према владици, чак су покушали да га отрују у манастиру Маине где се склонио по повратку са пута.¹³ Крајем 1716. године долази до састанка у Котору између представника Црне Горе, Куча, Пипера и Албанаца хришћана. Сви су се они изјаснили за савез са Венецијом, осим владике Данила. Упркос негодовању владике Данила који је величао Русију и Аустрију, главари многих црногорских и брђанских племена су упутили у Венецију своје делегације са задатком да среде однос са Млечанима. Црногорце су представљали главари катунске нахије, водеће области Црне Горе у дотадашњим догађајима, а свој предлог су изнели у 12 тачака. По том предлогу они би потпали под млетачки протекторат, а за узврат им је Млетачка Република допустила слободу исповедања православне вере, као и неке материјалне повластице као што су плате за сердаре и кнезове на челу са једним гувернадуром. Предлог сличан овом поднела је и делегација Куча.¹⁴ Венецијански сенат је са мањим изменама прихватио оба предлога и тако је први гувернадур постао Вукадин Вукотић. Владика Данило је на крају ипак морао да се приклони млетачкој струји. Октобра 1717. године, Млечани су са копна и са мора напали турски Бар, а у нападу је учествовао и владика Данило са већим бројем Црногораца. Млечани ипак нису били задовољни, јер су сматрали да је владика требао да дође са већом војском, иако се он лично истакао храброшћу у борби и неколико пута му је претило да буде заробљен.¹⁵ Овај напад се завршио неуспехом, јер нису успели да освоје Бар. Међутим, Венеција је на ово гледала позитивно, зато што је Данило испунио обећање и учествовао у рату. Покушан је напад на Улцињ у јуну 1718. године, али завршио се исто као и напад на Бар, неуспехом по Млечане и Црногорце. Владика Данило је имао предлог да, уз помоћ Венеције у рату против Турске, Црна Гора избије на Скадарско језеро, што би значило

¹² Ј. Милићевић, „Црна Гора првих деценија XVIII века“ у *Историја српског народа IV*, 35.

¹³ Г. Станојевић, *Црна Гора у доба владике Данила*, 123.

¹⁴ Ј. Милићевић, „Црна Гора првих деценија XVIII века“ у *Историја српског народа IV*, 36.

¹⁵ Г. Станојевић, *Црна Гора у доба владике Данила*, 139.

знатно територијално проширење. Према Пожаревачком миру из 1718. године граница између Црне Горе и млетачке Боке је измењена на следећи начин: територија Грбља, Побора, Маина и Брајића припала је Венецији, па је тако ушла у склоп венецијанске Боке Которске.¹⁶ Владика је након мање борбе добио дукал од Млетачке Републике којим му се гарантује црквена јурисдикције над православним крајевима, како новим, тако и старим. Иако се не прецизира који су то стари крајеви, верује се да је у питању Бока Которска¹⁷ Након рата почео је период мира. Неко време је постојао проблем разграничења са Османским царством, да би, када је то решено, остали они стари, четовање и неплаћање харача. Венеција, која је после рата испала из ранга великих сила, смањила је свој дипломатски утицај на Црну Гору, као и исплату плата главарима, што је доводило до протеста, па је и сам владика морао да заузме за поједине главаре. Он је и даље представљао протест републици. Владика Данило је умро почетком 1735. године.¹⁸

На место владике у Црној Гори 1835. године долази Сава Петровић. Њега је одредио још Данило за живота. Рукоположио га је пећки патријарх Мојсије. Убрзо након његовог доласка на власт долази до рата између Хабзбуршке монархије и Руског царства са једне и Османског Царства са друге стране. Док херцеговачке и брђанске хајдучке чете учествују у рату а многи одлазе далеко од својих домова (Кучки војвода је погину код Лесковца), црногорске чете не иду далеко и избегавају веће сукобе. Ово је пријало и Венецији. После потписивања Београдског мира, Османско Царство се спрема за поход ради кажњавања и смиривања побуњених територија. На пролеће 1740. године почиње поход на Куче и Клименте. Следећа на реду је била Црна Гора али се изненада променио босански везир, што је довело до одлагања похода. Међутим, опасност није престала јер је постојао притисак локалног муслиманског становништва. Владика Сава је у почетку био у лошим односима са Млетачком републиком. Провидури су га оптуживали да буди становништво које се налази на Млетачким територијама.¹⁹ Због тога Сава креће у преговоре са неким изасланицима са Напуљског двора око доласка Црногораца у њихову службу. Међу људима који су за новац служили Краљевини Двеју Сицилија налазили су се многи блиски

¹⁶ Ј. Милићевић, „Црна Гора првих деценија XVIII века" у *Историја српског народа IV*, 36.

¹⁷ Г. Станојевић, *Црна Гора у доба владике Данила*, 145.

¹⁸ Ј. Милићевић, „Црна Гора првих деценија XVIII века" у *Историја српског народа IV*, 37.

¹⁹ Бранко Павићевић, Владика Сава Петровић у Русији, у *Историјски часопис*, XIV – XV, Београд 1965, 93 – 94.

суседи Црне Горе, у првом реду Паштровићи, од којих је Ђорђо Карафа сазнао доста о храбрим али сиромашним становницима. Владика је послао свог сестрића Јована Калуђеровића на преговоре. Венеција се плашила овога и на сваки начин је покушавала да спречи прелазак на платни списак Наполитанаца. Идеја о преласку међу службенике Краљевства Двеју Сицилија врло брзо је пала у заборав и није имала никакве практичне последице по Црну Гору.²⁰ Године 1842. креће да расте притисак Турака и одузимају две цркве, Свету Тројицу код Горичана у близини Подгорице и Свету Богородицу у близини Жабљака, које су под управом цетињске митрополије. Због тога владика и главари на општецрногорском сабору у одржаном у септембру договарају да владика оде у Русију и тамо затражи помоћ. Написано је писмо за царицу Јелисавету.²¹ Пре него што је пошао владика је желео да обвести неког од руских званичник и писмо је послато амбасадору у Цариграду Вишњегову. Писмо је послато у тајности, а у њему је писало да су Црногорци стари савезници Руса и да су се борили и гинули за руску ствар. Због тога што су сматрали да се Турци плаше Руса и да амбасадор сме све да каже султану, у писму се тражи да се код султана изврши притисак да се у Црној Гори престане са плаћањем данка. Иако је владика желео да сачека одговор, народни прваци су желели да што пре дођу до царице. Тако да већ почетком октобра, владика у пратњи тројице главара креће у Русију пун наде за добро решење проблема.²² Овај полазак је требао бити тајна да Млетачка Република не би добила шансу да га спречу у зачетку. Млечани су се плашили како ће се овај пут одразити на њихову политику у Боки Которској и Далмацији. Путовање је трајало дуго и било је праћено многим недаћама. Зато је пре поласка владика Сава одредио за свог заменика на месту поглавара Црне Горе свог братанца Василија Петровића.

Василије се одушевљавао Русијом и није волео Млетачку републику. Због свађе и затварања тржнице соли у Котору Василије је путовао у Венецију и служећи се одређеним фалсификованим документима захтевао да се трг отвори и да се исплате одређене плате. Овакво његово понашање довело га је у отворен сукоб са рођаком Савом. Међутим због овог сукоба поделили су се и главари. Његов утицај је током година растао и успео је да буде рукоположен за владика. Био је примљен на двор у Бечу али његови предлози нису

²⁰ Глигор Станојевић, *Митрополит Василије Петровић и његово доба*, Београд 1978. 65 – 66.

²¹ Б. Павићевић, *Владика Сава*, 96.

²² Исто, 97.

прихваћени због сазнања о његовом понашању. Отишао је у Русију 1752, године са користећи се двома препорукама које су највероватније биле фалсификоване. У Русији је провео годину и по дана и за то време покушавао раним преувеличавањима да добије помоћ од Русије.²³ Добио је одређене суме новца. По повратку у Црну Гору почео је агитовање против плаћања харача Турцима. Турци нису имали већих сукоба са Црном Гором још од 1714. године. Црногорци са времена на време нису плаћали харач или су четовали али то није доводило до већих сукоба. Османлије су покушале да натерају на плаћање харача међутим Василије је успео да придобије и свог рођака Саву. Турци су 1756 године сакупили војску и припремили се за поход, Василије је остао при свом ставу. Међутим чим је започео рат он је побегао на млетачке поседе.²⁴ После тешких одмазди склопљено је примирје. Од повратка из Русије Василије је радио на пресељењу становништа у словенско и православно царство на северу упркос противљењу млетчана. Током година око 1500 људи се одселило у Русију. Због држања током рата и због неуспеха сеобе Василије је одлучио да оде у Русију поново. Тамо је стигао крајем 1748. године. Тамо се састао са царицом Јелисаветом и њој изнео нереалан пројекат који је укључивао стварање два пука од 20 000 људи за домаће потребе и једног за потребе Нашуљског краљ у замену за жито, ови пукови су бројали више војника него што црна Гора има становника. Међутим царски двор је био обавештем о томе какав је човек Василије и овог пута је добио мање новца него предходни пут. Остао је још неко време и издејствовао још али тај новац није њему предат већ једном официру који је пошао са њим да провери ситуацију. Његов извештај је био веома лош по Василија. Након тога се смирио почео да заговара мирну политику са суседима.²⁵ Угледао се на рођака Саву и радио у корист манастира на Цетињу. Отишао је у Русију на последњи пут 1765. године и молио за протекторат над Црном Гором међутим почетком 1766. године је умро.²⁶

Након Василијеве смрти владика Сава се веома брзо суочио са новим проблематичним човеком који је постао митска личност у Црној Гори. У народу је остао упамћен као Шћепан Мали. Он је невероватном брзином проширио свој утицај. Најбољи

²³ Г. Станојевић, М. Васић, „Историја Црне горе у XVIII вијеку" у *Историја Црне Горе III*, стр. 326.

²⁴ Исто, 343.

²⁵ Исто. 358.

²⁶ Бранко Павићевић, Мисија митрополита Василија Петровића у Русији 1765 – 1766. у *Историјски гласник I* – 4, Београд 1962, стр 57.

пример његовог утицаја се може видети на општем црногорском збору из октобра 1767. године где се окупило преко 4000 људи. Иако није био присутан његове идеје о престанку крвне освете и кажњавању разбојника су примљене.²⁷ Тада је завладао ред какав никада раније није виђен на том подручју. Чак му се и владика Сава обратио за помоћ приликом постављања свог наследника. Њему се за помоћ обратио и протерани патријарх Василије. Због гласа о њему као руском цару о Црној Гори се тада причало у целој Европи. Владика Сава је писао Руском двору о овом необичном човеку и добио је одговор да се он лажно представља. Покушао је да га дискредитује на збору али Шћепан је био гласнији и успео је да стрпа владику у затвор и тиме показтао да је стварни господар у Црној Гори. Турцима се није свиђала ова загонетна личност а посебно ширење његовог утицаја на Брђанска племена. Они су захтевали да им Шћепан буде предат. Међутим ти захтеви су били одбијени. 1768. велика турска војска је напала Шћепана који је припремио одбрану у Острошком кланцу међутим врло брзо по почетку битке је побегао.²⁸ Тиме је његов углед био нарушен. Те године је започео нови руско-турски рат и у црну гору је био послат изасланик Јуриј Долгоруки. Он је обећао многе ствари и поделио доста поклона. Његова агитације није ограничена само на Црну Гору и Брда већ је ишла и по Босни и Албанији. Због политике двора и царице Катарине ухапсио је Шћепана и успео да главаре окрене против њега. Али је схватио какав угледа Шћепан ужива па га је ослободио и дао му официрски војнички мундир. Шћепана малог је убио један Грк по налогу скадарског паше 1773. године. Шћепан је први човек у Црној Гори који је успео да заведе одређени ред међу зараћена племена и организује неку врсту суда у Црној Гори.²⁹ Од смрти Шћепана Малог у Црној Гори крећу сукоби како унутрашњи тако и спољашњи. Владика Сава умире 1781. године а његов наследник Арсеније Пламенац, који није био из династије Петровића умире 1784. Њега је наследио владика Петар.

²⁷ Г. Станојевић, М. Васић, „Историја Црне горе у XVIII вијеку“ у *Историја Црне Горе III*, стр 378.

²⁸ Исто. 386

²⁹ Исто. 393.

4. Владика Петар I

О рођењу и раној младости Петра првог се зна веома мало. Световно име као и тачан датум рођења му није остао забележен. Зна се да је са неких десетак година одређен као наследник владичанског престола и због тога је замонашен. Такође се зна да је путовао са владиком Василијем у Русију и тамо се школовао. Наследио је владика Арсенија Пламенца 1784. године када је и хиротонисан у Сремским Карловцима. Након тога убрзо одлази на пут у Русију. За време тог пута скадарски паша Бушатлија је похарао Цетиње и спалио манастир. Владика Петар се враћа у Црну Гору 1786. године и налази земљу у расулу.³⁰ Већ следеће године почео је ратни сукоб између Русије и Аустрије са једне а Османског царства са друге стране. При томе оба хришћанска царства су настојала да увуку што већи број локалног становништва у сукоб на својој страни. То је доводило до сукобоа између Русофилске и Аустрофилске странке. Ипак успели су да постигну договор о заједничким акцијама. Требали су да нападну Жабљак на Скадарском језеру и Спуж међутим ти напади нису успели. У тим нападима су се придружили Пипери. Паша је желео да им се освети због тога међутим њима су у помоћ притекли Бјелопавлићи и Загарачани и паша је одбачен. Вукасовић, који је био вођа аустрофилске струје је због овог неуспеха побегао из Црне Горе.³¹ Рат је завршен потписивањем два мира у Свиштову и у Јашију а Црна Гора је добила амнестију. Крајем 18. века против турака су устала многа Брђанска и Херцеговачка племена, Морачани, Ровчани, Дробњаци и Пивљани.³²

Након овог рата Црна Гора и Брда улазе у сукоб са одметником од Централне Османске власти, Махмуд – пашом Бушатлијом. Он је успео да одбије напад регуларних трупа 1793. године. Због тога је паша желео да подчини Црну Гору и Брда својој власти.³³ Паша је зато припремио велику војску. Међутим ситуација у Црној Гори се променила у односу на пашин предходни поход. Овај пут је народ Црне Горе и Брда био јединственији него икада пре. На општем збору на Цетињу 1. јула 1796. године донета је одлука о

³⁰ посланице 391.

³¹ Г. Станојевић, М. Васић, „Историја Црне горе у XVIII вијеку" у *Историја Црне Горе III*, стр 441.

³² Исто. 443.

³³ Исто, 447.

заједничкој борби против Бушатлије која је названа Стега.³⁴ У две велике битке на Мартнићима и Крусима, у јулу и септембру 1796. године Бушатлија је поражен и изгубио је живот. После ових битака настало је ново доба у историји Црне Горе у којој је као никада до тад почела интеграција свих племена.³⁵ Већ следеће године 1797. након француског освајања Венеције и укидања Млетачке републике. Владика је на кратко заузео неке територије које су касније предате Аустрији. Ово је за Аустрију значило суочавање са новим типом уређења на који није навикла јер су односи нових аустријских поданика са Црногорцима били и даље на племенском нивоу и честе су биле ситне чарке.³⁶ На општем збору у Стањевићима октобра 1798. године основано је и Правитељство Суда Црногорског и Брдског, први орган државне власти у Црној Гори. Најважније надлежности биле су му судске и радио је на помирењу завађених братстава и племена. Тај суд називан је још и „Кулуком“, јер је за његове чланове био прави терет да остављају друге послове да би радили у њему без плате. Седиште му је било на Цетињу. На истом збору када је успостављен суд донет је и први писани законик у Црној Гори и назван је Законик обшчи Црногорски и Брдски. Законик је проширен 1803. године.³⁷

Владика је од почетка знао за планове и подржавао устанике у Србији. Међутим он ништа није смео урадити према личном нахођењу већ је за све морао чекати дозволу Русије која у том тренутку није желела рат са османским царством.³⁸ Ипак, владика Петар I није успео да одржи у покорности Херцеговачка племена, па 1805. долази до устанка Дробњака, који након угушења покрета, прелазе у Шумадију, где се боре под директном командом Карађорђа, почетком 1806. За то време Петар у савезу са Русима отпочиње борбу за Боку Которску. Иако у сталној преписци са Карађорђем, који му пише о тешком положају устаника и значају заједничке акције. Ни 1806. није успео да пошаље помоћ устаницима, због ангажовања својих снага у Приморју.³⁹ Како руско-турски преговори нису успели, борбе су обновљене 1809., а у њима су опет узели учешће и устаници, обнављајући и стари план о спајању са Црногорцима. Карађорђе о томе пише владици

³⁴ Исто. 449.

³⁵ Исто. 451.

³⁶ Ј. Милићевић, *Црна Гора 1797 – 1851.*, у *Историја српског народа V*, Београд 1981. стр 162.

³⁷ Исто, 162.

³⁸ П. Поповић, *Црна Гора у доба Петра I и Петра II*, Београд, 1951, стр 96.

³⁹ П. Поповић, *Црна Гора у време Петра I и Петра II*, стр. 100.

Петру, позивајући га да се састану на Тари.⁴⁰ У циљу спајања са Црногорцима, устаници су кренули ка Пријепољу, Сјеници и Новом Пазару, где су се, после победа код Суводола и Сјенице састали са неким од племена која су ратовала, одакле су владици послато писмо, од стране Карађорђа⁴¹. У преписци са владиком био је и Милан Обреновић.⁴² Док је Карађорђе очекивао одговор Петра I, стигле су вести о турским успесима код Каменице, па је био приморан да напусти операције према Црној Гори. Тако је пропала можда најбоља прилика да се изврши толико жељено спајање са Црногорцима. Контакти између Карађорђа и Петра су псотојали и 1810. године. Чак ни тад није напуштен план о спајању, с тим да је састанак ове године требао да буде на Лиму. Током 1811. владика се распитивао преко Саве Пламенца за догађаје у Србији.⁴³ Истовремено, владика пише Карађорђу о тешком положају херцеговачког народа.⁴⁴ Карађорђе пише Петру о томе како је мир Склопљен у Букурешти јако лош по Србијанце и како га они не желе прихватити.⁴⁵ Последње Карађорђево обраћање владици Петру I било је у фебруару 1813, када га је замолио да нападне Османлије са леђа и тако устаницима олакша положај у тренутку када буду нападнути. Владика је у августу 1813. писао да су сви херцеговачки Турци кренули на Србију.⁴⁶

Након слома устанка владика је покушавао да спречи сукобе између Херцеговаца и Турака. Писао је и једнима и другима молећи их да се уздрже од насиља а поједина племена да прихвате плаћање пореза.⁴⁷ Следећи изазов владици је била појава калуђера Авакума 1819. године. Он је био монах који је дошао из Србије и почео да буну народ и да га позива на борбу против Турака. Владика је уложио много труда говорећи и молећи племена да не слушају Авакума и не боре се против турака.⁴⁸ Следеће године долази до напада Османлија и владика поново позива све Црногорце и Брђане на борбу. Османлијска војска је поражена при повратку из Горње Мораче а том приликом су се

⁴⁰ *Односи Србије и Црне Горе у 19. веку*, документ 6.

⁴¹ Исто, документ 7.

⁴² Исто, документ 12.

⁴³ *Односи Србије и Црне Горе у 19. веку*, документа 17, 18.

⁴⁴ Исто, документ 20.

⁴⁵ Исто, документ 23.

⁴⁶ Исто, документ 27.

⁴⁷ П. Поповић, *Црна Гора у доба Петра I и Петра II*, 122.

⁴⁸ Исто, 126.

Морачани и Ровци сјединили са Црном Гором.⁴⁹ Током грчке револуције и каснијег Руско – турског рата владика се држао као посматрач и то је саветовао и својим поданицима. Схвативши да је дошао у позне године владика је кренуо да тражи свог наследника. Први његов избор Ђорђије Савов се испоставио као несрећан јер се Ђорђије током свештеничког школовања у Русији ипак одлучио за војни позив и ступио у руску војску. Владичин следећи избор је био Раде (Радивоје) Томов. Он је на достојан начин заменио свог стрица и заједно са њим ушао легенду као један од најмудријих вођа које је српски народ икад имао.⁵⁰

⁴⁹ Исто, 128.

⁵⁰ Исто, 131.

5. Посланице

Посланице су врста поучног писма која се шаље одређеној особи или одређеној групи људи. Обично су писана у елегантној и дидактичкој форми. Своје порекло воде из Старог Египта али најпознатије посланице налазимо у Библији. Највише библијских посланица дело су Светог Апостола Павла у којима он објашњава становницима одређених места како бити добар верник.

Посланице Петра I писане на језику блиском народном, обогаћеном мудрим изрекама које је владика нашао и преводио из филозофске литературе.⁵¹ Такође у посланицама се може наићи на архаичне, позајмљене и црквенословенске. Од страних речи Петар користи руске, турске и италијанске речи. Осим неких краћих већина посланица владике Петра се састоји из шест делова: обраћање, почетак, експозиција, исказивање личног става, решење и поздрав. Обраћање садржи два дела, од стране кога је и коме упућена посланица. Сам почетак је дат непосредним једноставним. Одмах затим отвара тему посланице, чиме ствара непрекидан ток казивања што доприноси живости исказаног и побуђује интересовање и пажњу. У наставку износи главни мотив, односно разлог свога обраћања крајње отворено и директно, што је изузетна вредност. На појединим местима његово казивање прераста у наратију или једноставну дескрипцију које, поред историјског значаја, имају велику литерарну вредност.⁵² Петар I у својим посланицама није писао о верским и црквеним питањима. Једини верски делови су клетве, заклетве и благослови у њима стоје ка претње а не као сретства ширења религије.

Тестамент Петра I Петровића Његоша има такође форму посланице јер је упућен целокупном народу, а у њему владика на самрти коначно расправља са својим временом и савременицима. У њему тражи опроштај, ако се огрешио или погрешно поступао према било коме, али и нуди опрост свима, што је крајње добронамеран гест⁵³

⁵¹ Зборник радова са V научног скупа младих филолога Савремена проучавања језика и књижевности (Крагујевац, 30. март 2013), Савремена проучавања књижевности 2013. (Књига 2), Т. Пилетић, Посланице Петра I Петровића Његоша. стр 470.

⁵² Исто, 471.

⁵³ Исто, 475.

5.1. Которанима⁵⁴

Ово је најстарија сачувана посланица. Датум настанка посланице је 26. јануар 1788. године у манастиру Стањевићи и послата је у Котор. Цетињски манастир је похаран од стране Махмуд – паше Бушатлије 1785. године и због тога је владика столовао у Стањевићима који се налазе у близини Будве у крају који се назива Побори. Котор се тада налазио под влашћу Млетачке Републике али је велики део становништва био православан и био под јурисдикцијом цетињске Митрополије. У посланици се владика, *божијеју милстоју православни Митрополит Черногорски, Скендеријски и Пирморски*, обраћа пре свих попу Вуку, а затим и осталим главарима и верницима из Котора. У посланици каже да се свуда цркве и манастири одражавају и финансирају од новца који верници дају. Иако зна да је новац потребан и свештеницима у Котору владика шаље оца Теодосија да му Которани дају колико ко може за послове Митрополије. Посланица се завршава речима да је владика покорни слуга Божији. Потписан је као смирени архијереј Петар Петровић.

5.2. Глуходољанима⁵⁵

Датум настанка посланице је 10. јун 1789. године. Место где је писана није наведено. Глухи До је име за једно од црногорских племена у близини Бара. Племе је добило име по селу. Према локалној легенди први помен Глухог дола је у XV веку. Владика на почетку посланице се представља само као владика Петар не помињући никакве географске појмове везане за његову јурисдикцију. Посланица је намењена главарима али и свим Глуходољанима уз поздрав и благослов. У посланици се помиње да су народ не треба да верује непознатим људима који су дошли да регрутују Црногорце у туђу војску јер ћи их они преварити и укаљати им част и образ. Такође владика поручује ако неко који случајем пође да га прати проклетство, срамотна погибија и анатема као Јуду или Вука Бранковића. На крају писма владика поручује Глуходољанима да се помире

⁵⁴ *Између молитве и клетве*, Цетиње, 2015. стр 15.

⁵⁵ Исто, стр 15.

са Брајићима и да ће и њима писати из чега можемо закључити да је постојао сукоб између њих.

5.3. Морачанима и Ускоцима ⁵⁶

Датум настанка посланице је 14. март 1790. године у Стањевићима. Намењена је племенима Морачана и Ускока. Ова племена нису припадала Црној Гори већ Брдима и Херцеговцима. Посланица је намењена свим Морачанима и Ускоцима и говори о проблему разбојништва и отимачине. На конкретном примеру Петра Попадића, који је по владиним речима поштен човек који плаћа порез Османлијама и који поред своје деце храни и децу покојног брата, неки од чланова племена желе да отму земљу и разделе међу собом за веома малу корист. Владика моли за и заклиње разбојнике да не терају Петра са његове земље и да му је не отимају. Ако ко не послуша владика га куне и жели му проклетство. Међутим на крају владика ипак нуди и награду онима који га послушају у виду Божијег благослова и говори у потпису да он ипак остаје човек који жели добро целом народу.

5.4. Изјава Петра I ⁵⁷

Ова посланица је датована само 1790. годином. Место настанка није забележено. У њој се владика Петар I обраћа свим људима из Црне Горе. Он помињући Јуду као човека који је издао Христа поистовећује све оне Црногорце који предају неког одбеглог човека назад у ропство. Владика поручује ма ког рода или племена био свако ко ступи на тле Црне Горе која је слободна мора остати слободан заувек. Он ту помиње ударајући на осећења народа како су преци давали живот за ту слободу и уважавали је и делили са другим људима и ако се неко којим случајем и поред клетви и поређења са Јудом огреши о слободну особу да се тај не заслужује звати потомком старих јунака.

⁵⁶ Исто, стр 16.

⁵⁷ Исто, 16.

5.5. Ришњанима⁵⁸

Датум настанка посланице је 15. фебруара 1791. године у Стањевићима. У уводу владика не помиње своје име и титуле. Послата је Рисанском капетану Николи, судијама и старешинама рисанским и збору. Рисан је место у Боки Которској. Био је под влашћу Венеције у тренутку писања ове посланице. На почетку обраћања владика говори о миру међу хришћанима. Онда креће део посланице где се помињу сукоби између Ришњана и становника места које се зове Дражин Врт. Тај сукоб се је трбеао бити мирно решен тако што би завађане стране постали кумови. Међутим појавили су се људи у Рисну који Поповића, учесника сукоба, терају на неверу. Због тога владика проклиње сваког ко се на негативан начин укључује и смета помирењу између завађених страна. Такође благосиља свакога ко жели да се овај проблем мирно реши. Владика се потписује као доброжелатељ.

5.6. Збору Паштровском⁵⁹

Посланица је настала 25. јуна 1794. године у Стањевићима. Паштровићи су племе које је живело у приморском појасу и имало под Млетачком Републиком специјалну самоуправу. Такође пошто су живели на мањој висини и ближе мору на њиховој територији су често Црногорци напасали стада преко зиме плаћаћи за то накнаду. У уводу владика не помиње своје име и титуле а писмо је насловљено архимандриту Сави, осталим свештеницима, господи, суђима, војводама и свим старешинама. У посланици се говори како су синови Сћепца Лукшина убили Ива Дивановића и ранили Станка Сћепчева. Владика је писао породицама оштећених молећи их да не предузимају крвну освету против стараца и нејачи у кући Лукшиновој. Владика говори како од похаре и узимања летине од нејачи нема ништа горе. Зато позива збор да узме у заштиту Сћепца Лукшина и његове унуке а осуди само синове који су учествовали у убиству. Ако и поред тога што им збор забрани освету неко настави владика га куне најгорим клетвама. Такође оне који послушају владика благосиља. И у овој посланици се владика потписује као доброжелатељ.

⁵⁸ Исто, 16.

⁵⁹ Исто, 17.

5.7. Режевићима ⁶⁰

Посланица је настала 27. септембра 1794. године у Стањевићима. Намењена је војводама, главарима, старешина и свима осталима из племена Режевића. Ово племе је припадало Паштровићима. Владика у посланици шаље молбу племену да му дозволи да пошаље своју стоку на зимску испашу на територију племена. Из посланице се може видети да је то био обичај неко који је трајао већ неко време. Такође владика шаље ђакона Саву да се договори око цене и начина плаћања траварине. Уз поруку да очекује одговор и слање благослова владика завршава посланицу. Потписан је као владика Петар.

5.8. Ровцима, Морачанима и Ускоцима ⁶¹

Посланица је настала 8. новембра 1795. године у Стањевићима Ровци (Ровчани) су као и Морачани припадали брдским племенима. Живели су у околини манастира Морача. По народној легенди Ровци (Ровчани) су водили порекло од Немањића. Владика се опет потписује као *божијеју милстоју православи Митрополит Черногорски, Скендеријски и Пирморски*. А посланица је намењена игуману Никодиму и свим виђенијим људима из ова три племена као и свим осталим члановима племена. Владика посланицу почиње речима да је послао једног калуђера по имену Григорије који ће рећи главарима и народу све што владика није успео да запише. Затим владика пише изговара молбе које позивају на мир, слогу и љубав међу саплеменицима. Такође говори о томе да се ова племена требају помирити са Васојевићима као и свим осталима са којима имају сукобе. Из овога можемо закључити да су постојали сукоби између неколико страна. Након порука мира владика пише о томе да ова племена не требају међу себе примити нити једног калуђера који је странац. Владика каже да ови калуђери варају народ и још друге свакакве рђаве ствари чине. Ако ко и поред ових упозорења неко прими ове калуђере владика каже да му ништа не буде опроштено већ све редом проклето. Нигде се не наводи да ли су ти страни калуђери припадници православне или католичке цркве. Потписан је као доброжелатељ.

⁶⁰ Исто, 18.

⁶¹ Исто, 18.

5.9. Црмничанима ⁶²

Датум настанка посланице је 26. јун 1796. године. Место на које настала није обележено. Владика није потписан на почетку посланице а она се шаље свим племенима Црмничке нахије. Владика на почетку посланице испољава незадовољство јер се нико из Црмничке нахије није појавио на општем збору Црногорском и Брском на Цетињу где се договарало шта чинити због опасности од Османлија. Он каже да иако су појединци из одређених племена из Ријечке нахије отишли код паше да преговарају њихови саплеменици се томе противе. Тада их обавештава да су се племена из Катунске и Ријечке нахије договорили да у случају напада Османлија превазиђу личне размирице и сви заједно оду у Пипере и Бјелопавлиће да се тамо сукобе са непријатељима. Због тога захтева да чује став црмничана јер их је он на збору оправдао речима да су заузети радовима. Након тога долази предвиђање да ће ако се не уједине Османлије лако потчињавати, племе по племе и да им је једина нада за слободу јединство. Такође говори да би сам дошао да разговара за њима али да је заузет спремањем за борбу али има зато шаље текст заклетве који су потписали главари Катунске нахије, стегу. На крају владика моли да му одговоре у краћем року. Потписан је само као владика Петар.

5.10. Говор Петра I ⁶³

Говор је одржан на Цетињу јуна 1796. године. Владика говор почиње називајући главаре љубазним витезовима и милом браћом. Он говори како непријатељ креће да нападне њихову браћу са Брда. Турци имају силну војску али војску пуну кукавица, док Црногорци поред храбрости иза себе имају и Божију помоћ. Он помиње славне претке који су створили међе слободе и да већ генерације крваре да би се те међе одржале. Због свега тога владика се пита да ли постоји неко ко не жели да буде витези да дели мегдан са непријатељима. На та питања он сам даје одговор да се не може у слободном свету родити неко ко не жели бити слободан. Након тога проповеда идеју слободе и шта она значи за правог јунака помињући да је највећа награда за јунака *одбрана слободе и милог отачества*. И због тога и славе предака и због будућности потомака он позива на јуриш на бојно поље где би се непријатељу показало да у срцима Црногораца куца српско срце и

⁶² Исто, 18

⁶³ Исто, 19.

кипи српска крв и да ће вођени Божијом помоћу надмашити и поразити душмане на бојном пољу. У овом говору владике може се видети колики је познавалац психе свог народа као и његове филозофске идеје о слободи и отаџбини.

5.11. Главарима ⁶⁴

Датум настанка посланице је 5. новембар 1796. године у Стањевићима. Посланица се шаље свим главарима Црне Горе. На почетку владика подсећа како су сви заклели да се сваком ко учини убиство или било какво друго зло, одузму права и да буде протеран од стране свих. Владика након тога упознаје главаре са случајем који се догодио где један Ожеговичнин убио једног Војнића и одузео му неки плен али да су се ту укључили још неки Катуњани који су профитирали од убиства. Пошто је било зимско време у тешки услови владика позива главаре да не дозволе никоме да прими у своју кућу убицу и да се он протера и да му се кућа спали. Ако неко случајно прими убицу да му се наметне казна. У случају да не жели да плати казну да се о томе расправи на општем збору цронгорском. Потписан је као доброжелатељ Петар. Владика кроз целу посланицу подсећа да је почело другачије време и да се не треба светити на старе начине већ према законуза који су сви сложили да важи. Такође у случају избијања нових несугласица да се оне решавају мирно пред целим народом.

5.12. Изјава Петра I ⁶⁵

У подацима о посланици стоји само година 1799. У овој посланици владика говори о сопственом поштењу као и поштењу народа. Он се обраћа неименованим непријатељима говорећи како су планине Црне Горе стекле слободу помоћу сабље и да их народ исто тако бранити. У свом говору каже да могу понудити гомиле злата али да је за њега једино богатство слава и слобода сопственог народа. Такође каже да на тај начин размишљају и главари. Из овога се може закључити да су вероватно постојали неки покушаји подмићивања али је владика дајући лични пример показао како треба очувати идеологију слободе.

⁶⁴ Исто, 20.

⁶⁵ Исто, 22.

5.13. Црмничанима ⁶⁶

Датум настанка посланице је 3. април 1799. године у Стањевићима. Посланица је послата сердару Јову и осталим духовним и световним главарима из Црмничке нахије али се на почетку не помиње владичино име. Владика у посланици подсећа становништво црмничке нахије на договор за опште збора у Стањевићима где је договорено да се гроф Димитрије Вујић протера и да се његове идеје одбаце. Димитрије Вујић је иначе био пустилов који се слично као Шећпан Мали желео прогласити сувереном Црне Горе. Тврдио је да ради за Руски, Хабзбуршки и Османски двор. Владика памтећи дане Шћепана Малог није желео још једног авантуристу и врло брзо је дошао у сукоб са грофом. Даље у посланици владика упозорава да ће се као што се одрекао грофа одрећи и сваког Црногорца који би ушао у посао са грофом. Владика прилаже писмо руског официра које говори негативно о Вујићу. Владика ово писмо користи да припрети народу да ако случајно не послуша његове речи неће одговарати само пред Црном Гором и Брдима већ и великим силама. Владика овом посланицом показује да је он апсолутни господар Црне Горе и да неће трпеди друге који желе да то да постану.

5.14. Брђанима ⁶⁷

Датум настанка посланице је 23. фебруар 1800. године у Стањевићима. У делу где поздравља примаца владика себи даје титулу кавалијер руски. Ова посланица говори о проблемима које је крвна освета изазивала међу брдским племенима. Подсећа главаре да постоје закони у који су прописане казне. Поручује да је законик настао не због нечије личне користи већ због општег добра народа. Са једне стране клетвама покушава да спречи даље игнорисање закона а са друге причом о томе како ће их потомци памтити као великане који су угасили мржњу и донели нову слободу већ слободним местима. Пред крај посланице долази и упозорење да ако се настави по старом неће остати потомства које ће памтити. На крају посланице потписан је као доброжелатељ. У овој посланици поново се примећује моменат помињања памћења потомака.

⁶⁶ Исто, 21.

⁶⁷ Исто, 22.

5.15. Бокељима⁶⁸

Датум настанка посланице је 9. мај 1800. године на Цетињу. Владика се потписује као Митрополит Црногорски, Скендеријски и Приморски и као носилац ордена великог Књаза Александра Невског. Бока и њено становништво су се у том тренутку налазили под управом Аустрије. Ова посланица се разликује од осталих јер није писана на народном језику већ на црквенословенском језику. Владика се жали како је црква у Котору премала за вернике током празника и како су Млетачке власти дозволиле да се изгради нова црква међутим дошло је до проблема због недостатка новца. Посланица поручује православним хришћанима из Боке да требају дати новца за изградњу нове цркве јер је то богоудно дело које ће им се вратити.

5.16. Поборима⁶⁹

Посланица је настала 25. јула 1800. године у Стањевићима. Упућена је господи комуне Поборске. Побори су се тада налазили под управом Аустрије. У посланици владика обавештава становнике овог краја да је калуђер Димитрије, који је већ познат становништву, протеран из манастира Прасквица и да је дошао у манастир Градишта где чини зло. Због тога владика јавља да је Димитрије рашчињен и моли становнике Побора да га избаце из Градишта и тако спасу остала три монаха од зла.

5.17. Попу Стевану Ковачевићу за Бањане и Граховљане⁷⁰

Посланица је настала 30. јула 1801. године на Цетињу. Упућена је попу Стевану којег у писму владика ословљава са драги. Део посланице није сачуван. Из онога што је остало може се видети неколико информација. Владика говори о војном покрету херцеговачког сераскера против Дрбоњака и још неких племена. Поручује Стевану да говори Бањанима и Граховљанима да буду мирни и мудро размисле о сваком свом потезу. Уз надања да војска неће доћи до њих владика ипак поручује да буду на опрезу. Потписан је као владика Петар.

⁶⁸ Исто, 24.

⁶⁹ Исто, 23.

⁷⁰ Исто, 25.

5.18. Грбљанима⁷¹

Време настанка посланице је јул 1802. године у Стањевићима. У уводу посланице не пише на кога је адресирана нити владицино име и титуле. Након Аустријског преузимања млетачких поседа дошло је до замена новца. Неки од кнезова су кренули да откупљују земљу и врше притисак на сиротињу због чега је избила побуна. Владика у посланици покушава да умири побуњенике и покаже Аустријским властима, које су га оптуживале да је подстрекач побуне, да су оне саме криве јер су изабрали лоше људе на водећа места. Такође каже да он прима избегле Грбљане јер би у противном они морали ићи на Османску територију. Поручује становништу да се смири и да истрпи мало зулума јер ускоро долази нови комесар који ће саслушати њихове тужбе против главара. Владика се овде поставља као медијатор између две сукобљене стране покушавајући да одржи мир међу сународницима.

5.19. Которанима⁷²

Посланица је настала 13. августа 1803. године у Стањевићима. Посланица је послата свој господи, главарима, старешинама и хришћанима у Котору. У уводу владика обавештава да је примио тужне вести о смрти свештеника Андреја Петровића који је отрован. Владика говорећи каже да је лако наћи убицу који би користио оружије иако скоро сви у тој како је он назива крајини носе оружије да би се чувао од крвника али је сад убица радио кукавички из прикрајка и на кукавички начин. Овај део много говори о ратоборном менталитету становника тих крајева јер су често потезали оружије у ситуацијама где то није било потребно. Даље владика говори како се узда у градске власти да ће брзо пронаћи и на праведан начин казнити убицу према световним законима док га он кажњава према верским анатемом и вечним проклетством. Потписан је као доброжатељ смирени Митрополит.

⁷¹ Исто, 25.

⁷² Посланице стр67.

5.20. Црногорцима⁷³

Посланица је настала 17. новембра 1803. године у Пиперима. Посланица је намењена судијама и главарима као и свим Црногорцима. Владика на почетку обраћање не стваља своје ни титуле. Посланица говори како је путовање међу Брдска племена почело веома успешно и да су и сви херцеговци испот реке Таре прихватили основани суд а такође и никшићки турци. Међутим две породице из Пипера нису желели да прихвате суд и отишле су у Подгорицу код паше који им је обећао помоћ за наплату крварине. Због велике опасности од сукоба владика позива главаре Црне Горе да буду спремни да прискоче у помоћ оним брђанима који прихватају суд. Из ове посланице може се закључити како суд полако постаје интегративни фактор међу племенима иако постоји одређена опозиција. Владика се потписао као доброжелатељ Петар са својом дужином и свим Брђанима.

5.21. Бокељима⁷⁴

Посланица је настала 6. марта 1804. године у Стањевићима. На почетку владика поново користи своју пуну титулатуру и обраћа се духовним и световним чиновницима као и свим православним верницима Боке. У тим тренуцима владика је био у немилости руског двора и синода. Он у посланици помиње Стевана Вучетића којег је лично хиротонисао и послао у Русију да буде посланик. Сада га тај исти Стеван клевеће код народа али и код Руског цара који се због тога срди на народ. Због тога га владика лишава свих црквених чинова које поседује. Такође прети проклетством свим оним верницима који и после овог рашчињавања оду код Вучетића. Владика је на овај начин штитио углед који има али истовремено показао и Руским великодостојницима колику моћ има и колико му је народ привржен. Посланица је писана на славено – сербском језику а потписан је као доброжелатељ вишеименовани Митрополит Петар Петровић.

⁷³ Између молитве и клетве. стр 26.

⁷⁴ Исто, 26.

5.22. Главарима⁷⁵

Посланица је настала 15. јула 1804. године у Стањевићима. Намењена је судијама и главарима. У посланици се судије обавештају да се не смеју толерисати сукоби какве имају Цеклини и Добраљани и да они тиме шаљу лошу слику о Црној Гори. Због тога позива све главаре на договор како казнити припаднике ова два племена. Уз то владика у закључку наводи делимично тајанствено да псотоје још неке ствари о којима жели да обавести главаре.

5.23. Црногорцима и Брђанима⁷⁶

Посланица је настала јула 1804. године на Цетињу. Посланица је намењена свим главарима и старешинама Црне Горе и Брда. Посланица креће владицином титулацијом Божијеју милостију православни Митрополит черногорски, скендеријски и приморски и Росијскога Императорскога ордена Славнога и Великога Књаза Александра Невскога кавалер. У њој владика обавештава укратко главаре да ће у Котору почети са радом конзулат Русије, који ће заузимати за Црногорске ствари код Аустријаца. Такође упозорава да се због тога морају понашати културније. Потписан је као Петар Петровић.

5.24. Целом народу⁷⁷

Посланица је настала 14. августа 1804. године на Цетињу и представља проширени полсаницу главарима из јула. Ова посланица је објава целокупном народу од стране владике и правитељства да ће у Котору почети са радом руски конзулат а да је за конзула постављен Алексеј Јосифовић Мазуревски. Због тога у народ се шаље наредба која каже да сви морају поштовати конзула јер је он представник велике братске земље која је ту да помогне, да се у случају проблема са становништво које се налази по аустријском влашћу обрати руском конзулу који ће издејствовати поштено суђење и да се ни по коју цену не свете сами. Овој посланици фале одређени делови тако да у неким сегментима није скроз разумљива. У њом се може видети владина просветитељска улога где народу објашњава

⁷⁵ Исто, 28.

⁷⁶ Исто, 28.

⁷⁷ Исто, 29.

да до задовољења својих потреба приликом неправдеможе доћи и мирним путем а не само насиљем. Потписан је само као Митрополит Петар.

5.25. Архимандриту Арсенију Гаговићу⁷⁸

Посланица је настала 31. августа 1804. године на Цетињу. Арсеније Гаговић је био игуман и обновитељ манастира Пиве.⁷⁹ Он се владици у писму жалио како одређене групе разбојника из племена Ускока злостављају сироти народ и моли владикау да пошаље помоћ. Владика одговара да је упознат са проблемима и да су се Ускоци више пута оглушили о договоре и клетве. Једини начин који владици пада на памет је да пошаље војску да као орган реда смири разбојнике. Међутим слање војске би скупо коштало а владика нема толико новца. Након тога објашњава архимандриту да је проблем у менталитету српског народа на тим просторима то што врло брзо постану горди и онда не желе да слушају никога. Овде се види сва незавидност положаја владике Петра. Као вођа народа од њега се очекује да брине о сиромашним и немоћним али он је због сиромаштва и везаности народа за земљу мало шта осим клетви могао да учини. Те клетве су како сам каже често биле игнорисане. потписан је као доброжелатељ, Митрополит и Кавалијер Александра Невског.

5.26. Посланица (Пиперима)⁸⁰

Посланица је настала 1804. године. Нажалост највећи део посланице није сачуван тако је немогуће закључити коме је тачно упућена. У уводу се помињу Пипери и још неколико личних имена. Из онога што је остало од посланице може се закључити да постоји неки сукоб између Брђана и одметнутих Турака, као и сукобе међу племенима. Владика позива на мир међу племенима и позива народ да не верује ономе што му Подгоричани говоре јер су они одбегли од сопственог султана.

⁷⁸ Исто, 30.

⁷⁹ Ђ, Слијепчевић, *Историја српске православне цркве књига II*, Београд 2002, БИГЗ, стр 4

⁸⁰ Измешћу молитве и клетве, стр. 31.

5.27. Бјелопавлићима, Пиперима и Пјешивцима ⁸¹

Посланица је настала 25. марта 1805. године у Брчели. Упућена је игуману, свим духовним и световним главарима као и целом народу ова три племена. Ова три племена припадају Брдима. Бјелопавлићи по легенди воде порекло од Немањића. Ова посланица није сачувана у целости. У уводу се види да је владика гневан на припаднике Бјелопавлића, Пипера и Пјешиваца јер су у сарадњи са Никшићким Арбанасима протерали породицу Везировић. Како каже владика их је више пута упозоравао да се не здружују са Арбанасима али га нису послушали. Због тога тражи имена коловођа да би их казнио. у Закључку обавештава да се ова удруживања са Арбанасима неће толерисати од стране њега и Црногораца.

5.28. Благородним судцима и правитељима (Главарима) ⁸²

Посланица је настала 7. маја 1805. године у Стањевићима. Намењена је свим судијама у Црној Гори и Брдима. У њој се говори да постоје неке судије које су прекршиле заклетву али да остаје на народу њиховог краја да их казни. Тиме остаје на снази племенска самоуправа јер владика коју владика не жели да нарушии знајући да ће то довести до сукоба. Даље обавештава да је наређено да свака нахија изабере главару који ће представљати на састнаку. Црмничани, Љешњани и Брђани су то учинили због чега се аплеује на Ријечане и Катуњане да учине исто. У закључку се такође каже да се пошаљу људи у свако село да се преброји колико има мушких глава способних да носе оружије. Одатле се може закључити да се владика припрема за ратни сукоб. Потписан је као владика Петар.

5.29. Катуњанима ⁸³

Посланица је настала 9. јула 1805. године у Стањевићима. Посланица је насловљена свим сердарима, војводама, кензовима, барјактарима, харамбашама, главарима и јунацима из свих села и племена Катунске нахије. Владика у уводу хвали становнике Катунске нахије како су одржали реч коју су дали предходне године и нису

⁸¹ Исто, 31.

⁸² Исто, 32.

⁸³ Исто, 33.

чинили недела међу собом које би могао да види руски посланик. Владика хвали Катуњане истовремено кудећи остале који су правили проблеме, дајући тако Катуњанима места за понос. Након похвала следи молба да се за све невоље које им се догађају истрпе мало дуже јер владика ради на томе да дође до што скоријег решења. Такође ту даје лични пример где остали становници виде да иако је владика и он трпи иста зла као обичан становник. Ту помиње и догађај на которском пазару. У закључку благосилја у говори да ће устржавањем заслужити Бођију милост на небу а царску на земљи. Потписан је као владика Петар.

5.30. Озринићима⁸⁴

Посланица је настала 11. јула 1805. године у Стањевићима. Озринићи су једно од највећих племена Катунске нахије. Владика у уводу посланице описује догађај који се недавно збио у Котору где су војници Аустријског царства напали невине Црногорце који су ту били због пијачног дана. Црногорци су узвратили и дошло је до, како владика каже не малог, крвопролића. Због тог догађаја су владици дошли представници четири племена чији су чланови учествовали у нередима. Та племена су Цетињани, Његоши, Добрљани и Ћеклићи који моле владика да јави овај догађај свим осталим уз заклетву да црногорци неко време неће ићи на поменути пазар. Владика се плаши да ће доћи до сукоба ако између Црногораца ако неко покуша да оде у Котор преко територије ових племена. Због тога упозорава Озриниће да потребштине за прославу крсне славе племена купе на другој страни. Знајући да сама реч вероватно неће утицати на одлуку Озринића владика у посланици помиње и Руског конзула говорећи да барем пред њим треба показати заједништво. Потписао је као Владика Петар.

5.31. Љуботињанима⁸⁵

Посланица је настала 11. августа 1805. године у Стањевићима. Љуботињани су једно од мањих племена Ријечке нахије. Посланица је намењена војводи Петру, попу Николи, кнезу Стефану и осталим главарима као и целом народу. Владика ову посланицу почиње у љутитом тону говорећи о великом сукобу који је избио између Цеклићана и

⁸⁴ Исто, 32.

⁸⁵ Исто, 34.

Добрљана и који траје целу годину. Онда каже да је настао нови сукоб јер су Љуботињани убили једног Цеклињанина и онда су ови потоњи претерали приликом крвне освете. Владика говори да је више пута слао писма говорећи им да се умире. Такође изказује чуђење чињеницом да су Љуботињани некада поштовали заклетву коју су дали али сада се време променило. Потом објашњава да његова срдитост потиче од немоћи да убеди сва три племена да престану међусобне сукобе. Пошто су сукоби настављени владика је у посланици поновио клетве које је већ изрекао и казао да се нада да ће они сами закључити колико је лоше то што раде. Потписао се само као владика Петар.

5.32. Брђанима ⁸⁶

Посланица је настала 24. септембра 1805. године у Стањевићима. Упућена је сердарима, војводама, кнезовима, барјактарима, харамбашама, другим световним и верским главарима и старешинама као и целом народу Брда. Ова посланица је оштећена али се из ње види да је владици стигло обавештење да скадарски паша наоружава војску у Подгорици и Спужу. Уз сећања на предходне победе владика позива на јединство и опрез. Обавештава племена да чим виде одакле креће Османска војска јаве а он је већ наредио Црногорцима да буду у приправности за борбу. Такође их моли да се не јуначе превише и не нападају саму Османску војску већ да сачекају да се скупе сви. Потписан је као владика Петар.

5.33. Митрополиту Херцеговачком ⁸⁷

Време настанка посланице је новембар 1805. године. Место настанка није наведено. Посланица је адресирана на високо преосвештеног владику брата у Христу. У уводном делу владика говор да је примио писмо је му је Митрополит послао и да разумем комплексну ситуацију у кој се Херцеговци налазе. У њиховим центрима одметнули су се одређени турски великаши од Султана и почели да чине недела код становништва. Владика говори да ситуација није много боља ни у Брдима и у Црној Гори где су почетком месеца турци извели неколико пљачкашких похода и похарали више села. Међутим владика ту позитивно гледа на покрет босанског везира који је кренуо да смири

⁸⁶ Исто, 35.

⁸⁷ Исто, 36.

одметнике. Овде се види владицино прагматично размишљање и нада да ће се локални турци међусобно изморити сукобима и да због тога црногорски народ неће патити. Зато шаље савет Митрополиту да се што пре обрати босанском везиру са својим проблемом. Владика је овде потписан само као доброжелатељ. Ова посланица је написана на славеносербском језику.

5.34. Острошком игуману Петронију⁸⁸

Датум настанка посланице је 6. новембра 1805. године у Стањевићима. Иако је посланица насловљена игуману Петронију она је у ствари намењена племену Дробњака на које су Османлије удариле војском. Владика у посланици казује да је већ два пута саветовао Дробњаке шта да раде али да га оба пута нису послушали и због тога су сада у незавидној ситуацији. Владика разуме разлоге сукоба али говори да он ништа не може да учини да помогне док његов главни покровитељ руски цар то не нареди. У закључку владика поново казује да је саветовао Дробњаке да истрпе зулум као што су га до тада трпели али пошто нису њему остаје да се моли Богу да помогне у неправедном сукобу. Иако се чини да је владици потајно драго због патњи оних који га нису послушали он у датом тренутку почетком зиме није могао бити у стању да помогне на било какав начин. Потписан је као доброжелатељ владика Петар.

5.35. Црмничанима⁸⁹

Посланица је настала 17. новембра 1805. године. Пошто посланица није у целости сачувана не пише место на коме је настала. Намењена је сердару и јунацима из Црмничке нахије. У посланици владика обавештава да ће у Црну Гору доћи један руски мајор о донети вести. Такође обавештава Црмничане да је познат са проблем који имају са Брајићима који су им украли стоку. Моли их да се не сукобљавају већ да сачекају мирно решење. Потпис на крају није сачуван.

⁸⁸ Исто, 37.

⁸⁹ Исто, 37.

5.36. Господи (Брђанима) ⁹⁰

Посланица је настала 29. новембра 1805. године. Пошто је од посланице сачуван само неколико фрагмената не види се где је настала. Из фрагмената се може закључити да је између осталих била намењена Бјелопавлићима и Пиперима. У посланици се говори о великом страдању племена Дробњака. Може се закључити да владика заклиње неколико племена да пођу и помогну Дробњацима. Потписан је као владика Петар.

5.37. Радуловићима ⁹¹

Посланица је настала 29. децембра 1805. године у Стањевићима. Посланица је написана братсву Радуловића, пре свих Раду, Вукадину и Симу Радуловићу. У посланици се говори о немилу догађају који се збио и у коме је погинуо њихов брат Стефан. Наиме гонећи бегунца једна чета под аустријском командом је припуцала и убила Стефана. Владика говори да разуме бол браће али да они се они не требају светити капетану Ивелићу који је био предводник чете јер је он само радио по наређењу. Моли браћу да опросте користећи религијске мотиве и говорећи да је живи на земљи пролазан и да га треба провести у љубави а не у мржњи. Такође каже како верује да ће земаљски суд донети правду. Владика у овој посланици покушава благословима и причом о љубави да спречи крвну освету. Потписан је као доброжелатељ владика Петар.

5.38. Ровчанима и Морачанима ⁹²

Посланица је настала 2. јануара 1806. године у Стањевићима. Намењена је свима из племена Роваца и Морачана. Због оштећења тешко је протумачити поједине делове посланице. Може се видети да владика моли и упозорава Ровчане и Морачане да буду јединствени и да делују заједно са осталим Црногорцима и Брђанима. Упозорава их да пређу преко међусобних сукоба и окрену се општем добру свих. У закључки владика поручује да се добро чувају од Османлија са обе стране и да поставе чврсте страже а он ће уколико буде било потребе послати помоћ. Потписан је као доброжелатељ владика Петар.

⁹⁰ Исто, 38.

⁹¹ Исто, 38.

⁹² Исто, 39

5.39. Господи (Брђанима и ?) ⁹³

Посланица је настала 3. јануара 1806. године у Стањевићима. Као посланица број 36 и ова је очувана само у деловима и зато није могуће видети коме је све послата. Помињу се Бјелопавлићи, Пипери и Пјешивци. Из фрагмената се види да постоје одређени проблеми са локалним Турцима. Владика тражи да се примире и да са миром посматрају ситуације говорећи да неће слати Црногорце превентивно у рат. Такође их моли да помогну решавању напете ситуације између Морачана и Роваца. Потписан је као владика Петар.

5.40. Катуњанима ⁹⁴

Посланица је настала 9. марта 1806. године у Новом граду. Намењена је свим главарима, старешинама и целом народу Катунске нахије. У уводу се владика бесно обраћа становницима Катунске нахије да су се неки од њих усудили и поред разних договора и заклетви које су дали међу собом и владици, да ипак оду у пљачку на територију Боке. Том приликом је страдало неколико цркава. Иако је како каже у тим пљачкама учествовало и локално становништво али да је срамота приписана искључиво Црногорцима. Због тога владика моли сва братсва да врате украдене ствари а он је постигао договор са властима у Котору да ће сви који врате ствари добити помиловање. Да би показао своју моћ владика је овде потписан са свим својим титулама. Митрополит Црногорски, Скендеријски и Приморски, носилац ордена Светог Александра Невског, владика Петровић.

5.41. Каменарима ⁹⁵

Посланица је настала 16. марта 1806. године у Савинском манастиру. Упућена је господи, главарима и свештеницима места Каменога. Део посланице је изгубљен а из преосталог дела може се закључити да је група непознатих увредила једну девојку из фамилије Обрадовић грубим и непристојним речима. Због тога владика заклиње главаре да нађу починиоце и предају их суду. Као да све будуће сукобе решавају на суду. Владика

⁹³ Исто, 40.

⁹⁴ Исто, 40.

⁹⁵ Исто, 41.

је потписан као Митрополит ЧерногоРСки, Скендеријски и Приморски и кавалијер Светог Александра Невског.

5.42. Брђанима⁹⁶

Посланица је настала 18. марта 1806. године у Котору. Посланица је упућена свим Брђанима. Владика шаље посланицу уз поруку да ће о догађајима описаним у њој много шире причати епископ Петроније и други Брђани који су присуствовали догађајима. Помиње да су у Боку дошли руски бродови и да је читава земља сад под руском влашћу. Због тога владика моли Брђане да живе у међусобној слози и да не нападају локалне Турке. Каже да су Руси већ писали Османлијама да не дирају Црногорце и Брђане. Овде се може видети владичино разумевање високе Европске политике тог времена као и реално сагледавање ситуације у којој се Црна Гора и Брда налазе. Владика зна да његов положај много зависи од Русије и због тога у свим својим делима он покушава да следи руску спољну политику. Потписан је као владика Петар.

5.43. Горњоморачанима⁹⁷

Посланица је настала 22. марта 1806. године у Котору. Упућена је свим главарима, старешинама и свим осталим Горњоморачанима. Уводни део посланице није сачуван. Из осталог се може закључити да су неки одметници из Горње Мораче напали и опљачкали два сиромашна човека. Владика моли и куне Морачане да престану са пљачком богоугодних људи да их не би задесила судбина похараних Дробњака. Владика шаље наредбу уз клетву да се све одузето врати сиромасима. Онај који издејствује враћање отетих ствари биће благословен. У закљчку говори да се руски официри налазе близу и да ће ако чују каква је анархија у тим местима заувек изгубити милост двора. Владика и поред сукоба између Руса и Француза налазима времена и шаље посланицу намењену чувању достојанства мање виђених људи. Потписан је као владика Петар.

⁹⁶ Исто, 41.

⁹⁷ Исто, 42.

5.44. Ришњанима⁹⁸

Посланица је настала 30. јуна 1806. године у Херцег Новом. Ова посланица се шаље Ришњанима у јеку сукоба између Црногораца и Француске војске. И ова посланица није цела тако да се из фрагмената може закључити следеће: Владика у уводу говори о ситуацији на бојишту и како је Французима дошла помоћ због чега су Црногорци одступили. Након тога иде део где гневни владика позива Ришњане и остале приморце да се придруе борби да не би остали у немилости и да их не би пратила клета судбина Бранковића. Иако су Ришњани и остали приморци под влашћу Аустрије која не учествује у рату владика захтева позивајућу на идеју одбране отачества и спрства. Поново позивајући се на Вука Бранковића остаје у ишчекивању помоћи. Посланица није потписана или тај део фали.

5.45. Диздару Беговићу и Корјенићима⁹⁹

Посланица је настала 27. септембра 1806 године. на Цетињу. Посланица је послата Диздару Беговићу и свим агама корјенићким. У њој владика опет показује своју прагматичност. Он говори Османлијама, са којима је Црна Гора у вишевековном сукобу, да се појавио заједнички непријатељ у виду Француза и да ће они након што освоје Боку и Црну Гору кренунити на Османско Царство, и да су већ починили разне злочине против припадника царства. Због тога их позива у заједничку борбу. Успут им жели здравља и среће. Ова посланица опусије колико је владин положај у сукобу са Французима тежак јер се у њој владика обраћа својим до тада највећим непријатељима за помоћ. Потписан је само као Митрополит црногорски Петар Петровић.

5.46. Рајчевићима¹⁰⁰

Посланица је настала 12. новембра 1806. године у Стањевићима. Владика без великог увода говори како су неки чобани Рајчевића похарали на Ловћену владино жито и сено. У тренутку док се то дешавала неки владинци људи су порезали пар говеда Вичете Пиме. Владика каже да је Вучета након тога послао тај део своје стоке у

⁹⁸ Исто, 42.

⁹⁹ Исто, 43.

¹⁰⁰ Исто, 44.

Стањевиће и да захтева накнаду уз састанак свих главара Рајчевића. Владика објашњава у посланици, показујући тако да нико није изнад закона, да жели да плати штету али да не жели да гости главаре и да се суде као да су дужни за људе а не животиње. Поручује кад је он већ спреман да исплати штету да је ред да се и цркви исплати штета. Такође поручује да ако се не могу договорити око накнаде да се ствар препусти Црногорском суду и да ће он прихватити пресуду каква год да је. Потписан је као владика Петар.

5.47. Новљанима ¹⁰¹

Посланица је настала 28. новембра 1806. године у Новом. Посланица је намењена капетану, судијама, главарима, старешинама новским. У њој владика на славеносрпском језик казује новљанима да је стигло наређење од руског високог официра Санковског за оснивање неколико чета. Те чете би биле професионална војска добро плаћена аи владика обећава да се оне никада неће борити далеко од Црне Горе и Приморја. Владика опет дајући увид у менталитет локалног снаовништва говори да се у четама морају поставити официри који неће дозволити млађима да буду непослушни. Потписан је као владика Петар.

5.48. Црногорцима ¹⁰²

Посланица је настала 14. августа 1807. године. Место није забележено. Посланица је намењена свим црногорцима који буди ишли на пазар у Ријеку Црнојевића. Ово је изабрано због хитности поруке коју је требало да чује што више становника а Ријека Црнејевића је била велико пазариште. После изгубљеног рата Русија је предала Боку и Котор Французима који су сада постали суседи Црне Горе.Због тога је владика отишао на састанак са новим управницима. Он препричава свој састанак са француским генералом Мармонтом у коме су се по његовим речима договорили да ће водити миран суживот. Француска је са своје стране обећала да ће кажњавати своје људе који би учинили неку штету Црногорцима. Владика се обавезао да ће то исто учини ако неко од Црногораца учини зло Французима. Због тога поново следи подсећање на раније заклетве и догађаје који су доводили до сукоба. Потписан је као владика Петар.

¹⁰¹ Исто, 44.

¹⁰² Исто, 45.

5.49. Режевићима¹⁰³

Посланица је настала 4. децембра 1807. године на Цетињу. Адресирана је од стране владике Петра игуману манастира оцу Ђорђију и целом братству као и свим посетиоцима манастира и народу који живи у околини. У посланици се може видети сукоб који братство манастира има са локалним свештеником Андријом око величине парохије. Владика моле све да се смире и договоре јер не приличи црквеним људима да се суде међусобно. У овој посланици се може видети владина брига за углед цркве међу народом. Сав његов напор усмерен је брзом и тихом решавању проблема. Потписан је као владика Петар.

5.50. Бјелицама¹⁰⁴

Посланица је настала 20. децембра 1807. године у Стањевићима. Посланици фале поједини делови. Намењена је кнезу Вуку, осталим главарима и старешинама као и свим Бјелицама. Из ове посланице се може сазнати да се племе Озринића налази у сукобу са Брђанима, Граховљанима и Бањанима, и жели да нападне Цуце. Због тога су Озринићи замолили Бјелице да се држе по страни. Владика саветује Бјелице да се не упуштају у преговоре са Озриничима казивајући им да ће се и они некада наћи под ударом. Владика говори да је велика срамота да у тренутку када се целокупно српство дигло жељно слободе, Црногорци као можда најјуначки део Срба своју снагу троше у међусобним борбама. Посланица се завршава владиним речима да ће се Бјелице понети часно као и до сада и да ће моћи да ходају поносно, подигнутог чела. Потписан је као владика Петар.

5.51. Начелницима Правитељства¹⁰⁵

Време настанка посланице је 1807. година. Место и тачан датум није могуће утврдити је је посланица оштећена. Владика је ову посланицу посветио судијама које су невољно учествовале у раду суда Црногорског и Брдског. У њој се говори како многима смета што Црна Гора поседује тако важну институција као што је суд који суди по закону који је донет на састанку главара. Владика знајући да је овај суд веома важна

¹⁰³ Исто, 45.

¹⁰⁴ Исто, 46.

¹⁰⁵ Исто, 47.

карика у будућем сједињавању племена настоји да му одржи положај уз Божију помоћ. Такође владика моли и заклиње све судије да суде праведно. На крају посланице владичин потпис није сачуван.

5.52. Народним судијама¹⁰⁶

Посланица је настала 3. јануара 1808. године у Стањевичима. Упућена је свим судијама. У посланици се говори како је владика добио информације да судије желе да помире завађена племена која су редом побројана. Нажалост посланица није сачувана у целости па списак завађених није потпун. Из онога што је остало помињу су сукоби Цеклина и Љуботињана и Загорана са Шофранцима. Владика усхићен благосиља судије желећи им много успеха. Владика поручује судија да пошто већ иду у народ пренесу речи са његовог састанка са француским властима. Французи су обећали да нико од њихових нових поданика неће учинити никакво зло Црногорцима. За узврат владика тражи да се Црногорци понашају у складу са тим и живе у добрим суседским односима са новим властима. Потписан је као владика Петар.

5.53. Црногорцима¹⁰⁷

Посланица је настала 4. јануара 1808. године у Стањевихима. Посланица се шаље свим Црногорцима. У њој владика прво описује свој састанак са новим Француским управником Боке и Дубровника генералом Клаузелом. Објашњава да је разговор протекао у фином тону и да имају заједничке циљеве а то је мир. Са владичине тачке гледишта тај мир треба да траје до оног тренутка када Русија и Француска зарате. Након препричавања састанка владика покушава да објасни народу да је Француска другачија од Млетачке републике и да су неке од ствари, попут нелегалног преласка на територију, које су Млечани толерисали сада забрањене. Такође ако неко направи недело и не буде кажњен на суду то може довести у опасност много. Интересантан је моменат у коме владика говори племенима да смирују своје свадљиве људе за сваки случај пред пут. Такође повучен неким ранијим искуствима обавешава да поред тога што шаље ову посланицу у све нахије

¹⁰⁶ Исто, 48.

¹⁰⁷ Исто, 48.

једну копију оставља себи за случај да му неко каже што их на време није упозорио. Потписан је као владика Петар.

5.54. Кнезу Вуку (Његушима) ¹⁰⁸

Посланица је настала 14. јануара 1808. године у Стањевићима. Упућена је Његошком кнезу Вуку и целом племену. Иако посланица није сачувана у целости из ње се може видети да је постојао сукоб између Његоша и Бјелица. Бјелице су послале делегацију која моли владика да позове Његоше на договор о измирењу. Зато владика говори Његошима да што пре дођу на договор. У закључку стоји да ако Бјелице прекрше нешто у шта су се заклели онда ће сва кривица бити на њима, а ако Његоши прекрше заклетву онда је сва кривица на њима. Иако је потписао из племена Његоша владика у овој посланици показује да му је правда најважнији циљ. Потписан је као владика Петар.

5.55. Глуходољанима ¹⁰⁹

Посланица је настала 12. марта 1808. године у манастиру Маине. Намењена је свим главарима, старешинама и осталим Глуходољанима. Владика у овој посланици без неког већег увода прелази на главну тему. Дошао је до сазнања да су два човека, Мићо Перов и Ђуро Илин отишли у Бар и са Турцима склопили договор у који су касније покушали да увуку целу Црмничку нахију. Барски везир им је обећао војску уколико дођу под Османску власт. Владика се ту пита против кога ће та војска бити коришћена ако не против остале браће Црногораца и изражава своје чврсто уверење да нико из Црмнице неће подржати то. Такође помиње и Французе са којима је у мирном односима и опасност од изазивања сукоба са њима. Под претњом клетвама говорећи да ако једна пушка пукне Глуходољане неће спасити нико и да требају да се окану посла и врате браћи. Владика захтева брз одговор да би зна шта да ље да чини. Ово је била велика претња миру у региону и због тога је владика морао брзо да реагује и страшним клетвама покуша да спречи остваривање плана.

¹⁰⁸ Исто, 49.

¹⁰⁹ Исто, 49.

5.56. Црмничанима ¹¹⁰

Посланица је настала 12. марта 1808. године у манастиру Маине. Послата је свим становницима Црмничке нахије. Слично као у предходној владика обавештава народ о радњама Мића Перова и Ђура Илина. Владика говори Црмничанима да је покровитељ Црне Горе руски цар Александар потписао мир и са Француском и са Османским царством. Због тога упозорава Црмничане да они немају са ким ратовати осим са својим пријатељима Французима или са својом браћом Црногорцима и Брђанима. У закључку стоји да посланицу сличног садржаја шаље и посебно Глуходољанима. Потписан је као владика Петар.

5.57. Главарима ¹¹¹

Посланица је настала 25. марта 1808. године у Стањевићима. Намењена је свим главарима у Црној Гори и Брдима. Посланица није у целости сачувана. Из фрагмената који су преостали може се видети да је у близини Будве дошло до пљачке француских поданика од стране сердара Ђика и његове дружине. Они су брзо направили суд и како их туже на правди Бога отели имовину невиним људима. Да не би избили већи проблеми владика моли главаре да утичу на сердара Ђика и његову дружину да врате отету имовину. Потписан је као доброжелатељ владика Петар.

5.58. Глуходољанима ¹¹²

Посланица је настала 26. марта 1808. у Стањевићима. Упућена је од стране владике свим главарима, старешинама и осталим Глуходољанима. У посланици се Глуходољани опомињу јер нису још увек одговорили на оптужбе о сарадњи са Османским царством. Владика посебно опомиње свештенство да се не потчињава Турцима и да ако ко има жељу може прећи у ислам и постати хоџа. Даље се говори како Глуходољани сигурно неће ићи у рат са Француском са ком је Османско царство у добрим односима, и да ће се сукобљавати са својом браћом. Владика говори да се Црмничка нахија договорила да ће казнити сваки покушав Глуходољана да учествују у сличном сукобу. У закључку још каже

¹¹⁰ Исто, 50.

¹¹¹ Исто, 51.

¹¹² Исто, 51.

да ће се након Глуходољана Црногорци обрачунати и са Турцима. Потписан је као владика Петар.

5.59. Бококоторском свештенству¹¹³

Посланица је настала 12. априла 1808. године у Стањевићима. Упућена је од стране Митрополита черногорског, скендеријског и приморског и кавалијера Светог Александра Невског свима у Боки. У уводу владика износи да постоје жалбе што свештенство у Боки иде носећи оружије. Владика износи да схвата каква је ситуација некада била и да Венеција није могла гарантује мир и сигурност свештенству. Сада ипак када су се времена променила и када је јака и организована држава дошла у Боку нема више потребе за ношењем оружија. Због тога владика поручује да од тренутка издавања ове повеље сваком свештенику у Боки је забрањено да носи оружије, капе које нису свештеничке или бријати браду. Ако се ко од свештенства оглуши о ову наредбу владика му поручује да оде у војску. Посланица је адресирана на цркву Свете Ројице одакле ће бити даље казивана. Посланица је делом писана на славеносрпском језику. Потписан је као Петар Петровић Његош.

5.60. Црмничанима¹¹⁴

Посланица је настала 20. априла 1808. године у Стањевићима. Намењена је од стране владике Петра попу Саву, свештеницима и главарима у Црмничкој нахији. Владика обавештава Црмничане да је у Трст стигао Степан Андрејевич који је у Русији добио чин генерала. Наставак посланице није сачуван све до дела који поручује Црмничанима да не одлазе у Скадар и Бар и самовољно подпадну под турско ропство. Из посланице се сазнаје да је у Црној Гори тада владала глад. Владика предлаже Црмничанима да иду на француске пазаре који су како каже и јефтинији и богатији од турских. Уз још клетви и молби понавља се Црмничанима да се никако не предају Турцима. Потписан је као владика Петар.

¹¹³ Исто, 52.

¹¹⁴ Исто, 53

5.61. Ришњанима¹¹⁵

Посланица је настала 25. априла 1808. године у Стањевићима. Упућена је протопопу Јовану, судијама, главарима и свом хришћанском становништву у Рисну. У увдоу владика каже да је он чуо за три човека, Стефана и богдана Сеферовића и Васа Митрова да су нелегално ожењени. Након тога помиње три имена свештеника и калуђера, Кирила, Тому и Петра Поповића који су извршили ова нелегална венчања без дозволе цркве. Ту владика подсећа на обавезе калуђера и световног свештенства напомињући да је најстроже забрањено да се калуђери мешају у посао попа и да попови не смеју да одлазе и чинодејствују ан своје парохије. Ако се то не поштује може доћи до, како владика кжае венчавања између крвних сродника. Због тога владика изопштава из цркве три нелегално венчана човека до њиховог покајања. Свештенике рашчињује до даљњег. овде сес опет види брига владике за добар глас о цркви. Потписан је као владика Петар.

5.62. Сави Пламенцу и главарима¹¹⁶

Посланица је настала јуна 1808. године. Место настнка није наведено као ни тачан датум. Ова посланица је намењена као упутсво Сави Пламенцу, владичином секретару и главарима који су кренули на састанак са Османлијама. Како се наводи Османлије већ дуже време захтевају од Црногораца и Брђана међусобне заклетве о ненападању какве су учинили руски цар и османски султан. Владика говори да се са Турцима договоре заклетве које ће трајати све док траје мир између Русије и Османског царства. Такође владика посебно поручује да Црна Гора неће учествовати ни у каквом сукобу између Османског царства и Француске, али да ће бранити Паштровиће уколико их Османлије нападну без објаве рата. Такође је речено да ће у случају сукоба Русије и Османског царства наређења врло брзо сама доћи и једнима и другима. На крају посланице не стоји потпис.

5.63. Црногорцима и Брђанима¹¹⁷

Посланица је настала 27. јуна 1808. године на Цетињу. Владика шаље сви Црногорцима и Брђанима. У уводу се обавештава о великом састанку између Османлија и

¹¹⁵ Исто, 53.

¹¹⁶ Исто, 54.

¹¹⁷ Исто, 55.

Црногораца у месту Жабљак. где су се састали представник Црне Горе и Брда Сава Пламенац са виђенијим главарима и представници Османског Царста Бећир-ага Сердаревић са виђенијим људима из свих места. Они су на том састнаку договорили мир у како владика каже 8 тачака. Следи набрајање тачака са понеким владичиним коментаром. Владика срећан због мира шаље га у сва места да би се људи упознали са њим и знали како да се понашају. Владика на крају није потписан.

5.64. Катуњанима¹¹⁸

Посланица је настала 19. августа 1808. године на Цетињу. Упућена је од стране владике Петра свим главарима, старешинама и осталим Катуњанима. У посланици владика обавештава Катуњане да су сви договори са општег збора одржаног на Преображење одложи због француског напада на Брајиће. Зато владика моли Катуњане да се суздрже од међусобних борби јер иако касне судије које ће решити проблеме су на путу. Такође у посланици стоји молба да се са Французима не улази у сукоб уколико не нападну територију Црне Горе. Уколико се тако нешто деси потребна је слога међу племенима и зато владика још једном заклиње Катуњане на братски мир јер се отаџбина може одбранили једино ако сви Црногорци наступају сложено. У закључку признаје да га је више страх од међусобних свађа племена него од силе Француске. Потписан је као владика Петар.

5.65. Ријечкој и Црмничкој нахији¹¹⁹

Посланица је настала децембра 1808. године. Место није наведено. У посланици се упозоравају становници ове две нахије да никако не започињу рат са Француском. Владика схвата њихову узнемиреност због недавних сукоба са Брајићима које су Французи победили и истерали из својих кућа. Заклињујући Богом сва племена моли их за стрпљење и да никако први не крећу са чаркама а он је већ послао одреде који пазе на кретање француских трупа. У овој посланици може се видети владичин начин размишљања. Иако је свештено лице и жељан мира он је и даље предводник свог народа и

¹¹⁸ Исто, 56.

¹¹⁹ Исто, 57.

ако треба на личном примеру ће показати храброст на бојном пољу. Посланица је потписана са доброжелатељ владика Петар.

5.66. Црмничанима¹²⁰

Посланица је настала децембра 1808. године. Место настанка није наведено. Упућена је свим Црмничанима. У овој полсаници владика поново говори Црмничанима да се не сукобљавају са Французима. Такође их обавештава да је послао Француском генералу писмо у којем га пита за даље акције Француске војске. У ишчекивању одговора владика поново тражи стрпљење од Црмничана. Такође владика саветује Црмничане да не примају избеглице из Брајића. Потписан је као Владика Петар.

5.67. Народном суду¹²¹

Време настанка посланице је април 1809. у Стањевићима. Посланица је намењена господи судијама. Он их обавештава да је дошао руски изасланик. Говори им да требају смирити два братсва која су у сукуби и након тога прелази на оно што му је на уму. Ђукан Милошев са Прекорнице је увредио и претио једном француском судији и војнику. Владика поново казујући да Французи нису Млетачка Република која је некада олако прелазила преко сличних ствари. Каже да се французима не треба замерати посебно у тешким гладним годинама као што је текућа. Јер они су тенутно потребни Црногорцима јер поседују тржнице са храном. Владика објашњава како глупост једног човека може коштати много живота и због тога апелује на суд да осуди Ђукана по праву Црне Горе. Потписан је као слуга владика Петар.

5.68. Дробњацима и Пивљанима¹²²

Посланица је настала 5. јуна 1809. године на Цетињу. Дробњаци и Пивљани су велика племена настањена на подручју Херцеговине. У току писања ове посланице у јеку је офанзива Србијанских устаника који желе да с еспоје са Црногорцима. Због тога владика у рубне крајеве шаље посланице. Владика говори да је време за слободу дошло и

¹²⁰ Исто, 57.

¹²¹ Исто, 58.

¹²² Исто, 58.

да Дробњаци и Пивљани пошаљу своје главаре на састанак сас владичиним синовцем Станком. Владика је спреман да пошаље и војску која би се заједно са Дробњацима и Пивљанима спојила са војском и устаничке Србије. Уколико ова племена не буду желела да се прикључе борби за ослобођење владика им жели да остану у сећању као Вук Бранковић и да мучно живе следећи четири стотине и двадесет година. Потписан је као доброжелатељ владика Петар.

5.69. Црмничанима¹²³

Посланица је настала 5. августа. 1809. године на Планинцу. Посланица је сачувана само у фрагментима. У њима је готово немогуће повезати причу. Из ње се може видети да владика саветује Црмничане око неких послова са Бећир агом Сердаревићем. Нажалост због стања посланице немогуће је утврдити о каквим пословима је реч-

5.70. Дробњацима¹²⁴

Посланица је настала 25. септембра 1809. године у Острогу. Од посланице је сачуван само неколико фрагмената у којима владика говори како и међу Турцима има поштених и добрих људи да да им се породице не требају дирати и тиме показујући емпатију. Потписан је као владика Петар.

5.71. Дробњацима¹²⁵

Посланица је настала 30. септембра 1809. године у манастиру Острог. Посланица је намењена свим свештеницима,главарима, старешинама као и уопште свим Дробњацима. Владика казује да је примио дробњачког војводу Василија и разумео да је потребно помоћи Дробњацима приликом успостављања суда. Због тога шаље свог синовца Станка који ће по владичиним наредбама помоћи. За судије треба изабрати поштене и богобојазне људе који нису поткупљиви. Када се такве особе изабере сва међусобна питања Дробњака ће се решавати на том суду и неће више бити потребе обраћати ссе владици за медијацију. Овде се види да владика препушта решавање локалних спорова локалним људима. На

¹²³ Исто, 59.

¹²⁴ Исто, 59.

¹²⁵ Исто, 60.

крају посланице се даје савет да би најбоље било да суд има што мање посла и да се живи у љубави, слози и међусобној помоћи под покровитељством отачбине, Руског царства и Бога. Потписан је само као владика Петар.

5.72. Црногорцима¹²⁶

Посланица је настала 29. новембра 1809. године на Острогу. Посланица је намењена свим православнима у Црној Гори и Брдима. У овој посланици види се лична драма једне породице. Војвода Новак Ђуровић се жалио владици како његова снаја Добрица не жели живети у кући са његовим сином Микотом. И поред више владичиних убеђивања Добрица је остала доследна свом размишљању. Због тога владика по влашћу која му је од Бога тада раставља њихов брак. Микота је добио право да се ожени у оној кући где добије благослов. Добрица је такође добила благослов за удају ван Црне Горе. У случају удаје у Црној Гори или Брдима владика баца клетву на дом њеног новог супруга. Из ове посланице се може видети владичин веома присан однос са народом. Такође се може видети да и поред борби са турцима и преговора са устаницима из Србије владика ипак налази времена за решавања чак и породичних свађа. Потписан је само као владика Петар.

5.73. Ћеклићима¹²⁷

Посланица је настала 16. септембра 1810. године на Цетињу. Посланица је у ствари позив главарима Ћеклића да дођу у Његоше на суђење убицама Мића Никовог. У посланици се ништа више не помиње. Потписан је као доброжелатељ владика Петар.

5.74. Главарима¹²⁸

Посланица је настала 30. децембра 1810. године на Цетињу. Намењена је свим главарима. У посланици владика говори да је већ послао писмо главарима да дођу у Котор зарад договора и полагања заклетви о миру са француским војницима. Из текста посланице може се закључити да је долазило до сукоба између становника приморске

¹²⁶ Исто, 61.

¹²⁷ Исто, 61.

¹²⁸ Исто, 62.

области и становника Црне Горе. У те сукобе су били увучени и француски војници. Особе које су учествовале у тим сукобима нису биле кажњене што је додатно разљутило француског делегата у Котору. Због тога владика моли за међусобно поштовање и понављање заклетви. Потписан је као владика Петар.

5.75. Црмничанима ¹²⁹

Посланица је настала 23. јануара 1811. године на Цетињу. Упућена је главарима, старешинама и свим становницима Црмнице. Пошто су од посланице остали само делови из њих се види да су локални Турци заратили са неколико Брдских племена. Остале три нахије већ су дале завету да ће помоћи па владика шаље посланицу Црмничанима питајући их да ли желе да учине исто. Владика такође помиње вероломство између кумова где је један прешао у ислам и убио другог. Потписан је као владика Петар.

5.76. Херцеговцима ¹³⁰

Посланица је настала 28. непознатог месеца 1811. године на Цетињу. Упућена је свим свештеницима, кнезовима, главарима и јунацима из Херцеговине. Владика уз извињење обавештава Херцеговце да тренутно није у могућности да им помогне око проблема. Саветује их да сачекају пролеће па да се онда обрате мајору Милетићу који је можда задужен за њихове проблеме за неисплаћене плате. Такође владика их саветује да живе у међусобној слози из чега се може закључити да постоје некакви сукоби. Потписан је као владика Петар.

5.77. Катуњанима ¹³¹

Посланица је настала 24. јула 1811. године на Цетињу. Упућена је гувернадору, сердарима, војводама, кнезовима, барјактарима, главарима, старешинама и свим остали становницима Катунске нахије. У уводу у посланицу владика подсећа Катуњане на све сукобе које су успели мирно да реше од пролећа. Али појавио се Андрија Хоташ са својом дружином који није био задовољан казнама и због тога је сам кренуо у освету и тако

¹²⁹ Исто, 62.

¹³⁰ Исто, 63.

¹³¹ Исто, 63.

обесмислио закон и суд. Да би спречио даље крвопролиће владика позива све да оду на Чево и тамо казне Андрију и његову дружину. Такође ако постоји још неко ко се огрешио на неки начин о некога он такође мора бити кажњен. Владика упозорава и заклиње оне који одлазе да не смеју примити никакво мито и да свима морају судити према правди. Уз све то владика шаље и молбу о дозволи за пролаз кроз Катунску нахију Брђанима и свим осталим хришћанима. Посланицу ће донети и прочитати поп Стефан Лазаревић. Потписан је као владика Петар.

5.77. Карађорђу¹³²

Посланица је настала новембра 1811. године у Острогу. Посланица је намењена војду Карађорђу, вођи устанка у Србији. У посланици владика подсећа војду да му је писао годину раније и изнео идеју о спајању устаничке војске са Херцеговачким племенима говорећи да су они у свему једноверни и јединоплемени. Из тога се може видети да владичина национална осећања сежу много више од регионалног нивоа. Изражавајући чуђење зато што је остао без одговора владика обавештава Карађорђа да су херцеговци сада у тешком стању притиснути од Турака и да им је он послао војске колико је у могућности. Када је то видео паша се повукао са тог дела ратишта и покушао заобилазним пут међутим владичин синовац је и тамо стигао на време. Због тога је паша био принуђен да околним пут иде у Србију преко Дрине где је, како је владика чуо, успешно отеран. Такође говори о томе да се у Црну Гору стигле гласине о великој борби између Руса и Турака. На крају текста владика моли Карађорђа да му стално шаље обавештења о дешавањима на ратиштима пошто је он заузет и окружен како каже иноверцима, Турцима и Французима, и онда до њега допиру само искривљене гласине који се не може веровати. Посланица је написана на славеносрпском језику. Потписан је као Митрополит Црногорски Петар Петровић.

¹³² Исто, 64.

5.79. Црногорцима и Брђанима ¹³³

Посланица је настала 30. маја 1812. године на Цетињу. Посланица се упућује целокупном народу црногорском и брдском. Због тога што је посланица у фрагментима из ње се може закључити следеће. У уводу се говори како је Петар владика већ двадесет четири године- У тренутку доласка на владичански престо земља је била похарана од стране Турака, племена у великој међусобној завади која плаћају турцима харач. За време његовог владичанства многе заваде су престале, земља је уређена помоћу суда и дошла је под протекторат Русије. За све то је владика мукотрпно радио и жртвовао се. Међутим то нико није знао да цени и кренули су нови сукоби. Због тога прети да ће ако се ситуација не смири о свему обавестити Русе и да ће се повући из свих световних послова у земљи и пустити народ да пати. Потписан је као несрећни владика Петар.

5.80. Сулејман – паши ¹³⁴

Посланица је настала 26. јула. 1812. године на Цетињу. Упућена је од стране владике Петра, који се у уводу потписује као владика црногорски и кавалијер руски. Ова посланица је у вуди писма. Јако је интересно што се владика паши некада обраћа са Ви а некада са ти. Владика обавештава пашу да је примио његово писмо и да се слаже са написаним да је главни циљ имати добросуседске односе. Такође владика мало увређено одговара паши да га лажно оптужује за неверство јер он сам никада није учинио неку неверу нији је учен да невере треба чинити. Ако су се пронеле гласиње о владичином мешању у пашина посла владика за то оптужује чобане који често прелазе границу и онда немајући других брига измишљају ствари. Ипак упозорава пашу да не чини зло међу Граховљанима јер су многе жене Граховске удате у Црну Гору и обратно. Тако да ако паша нападне Грахово владика неће бити у могућности да спречи Црногорце да помогну. Владика такође говори паши да је на превару повешао одређене људе и да му због тога нико у Црној Гори и Херцеговини не верује, и ако хоће да поврати поверење он мора поставити суд и на њему судити по закону свима. Потписан је као владика Петар.

¹³³ Исто, 66.

¹³⁴ Исто, 66.

5.81. Граховљанима¹³⁵

Посланица је настала 4. мај 1813. године на Цетињу. Ова посланица насловљена је речима „ Од владике Петра попу Ивану и свим осталим духовним и световним главарима и старешинама као и свим хришћанима у Грахову. Посланица је послата као обавештење народу овог краја у којем су описани догађаји у Европи у задњих неколико месеци. Огромна Француска војска која је пошла у поход на Русију је поражена и претрпела је огромне губитке. Не само то већ је руски цар Александар за чије се здравље и славу требају сви молити Наполеона отерао све до стариг граница Француске. Владика на крају поручује да ће послати калуђера Стефана Лаазаревића који ће народу потанко испричати о догађањима. Потписан је само као владика Петар.

5.82. Црмничанима¹³⁶

Посланица је настала 6. јуна 1813. године на Цетињу. Намењена је главарима, старешинама и свим осталим Црмничанима. У уводу владика говори како је добио информације од господина Саве да су Црмничани правилно поступили у сукобу измеђе Барјамовића и Милића Бановића. Због тога им шаље благослове. Други део посланице није у потпуности сачуван. Владика у њему позива да се Барјамовићима врате украдени коњи који су их натерали да учине зло Бановићу. У закључку владика позива све Црмничане да живе у слози. Потписан је као владика Петар.

5.83. Пиперима¹³⁷

Посланица је настала 24. августа 1813. године на Цетињу. Упућена је главарима, старешинама и свим Пиперима. У посланици се говори Пиперима да се је владика упознат са њиховим сукобом са Бјелопавлићима. Поручује им да се стрпе док у Брда не дође комисија предвођена Стефаном Лазаревићем која ће утврдити суд. Након тога владика објашњава како од домаћег сукоба нема горег зла и да победа у таквом сукобу не доноси никакву част. Обавештава их да посланицу сличне садржине упућује и у Бјелопавлиће. Потписан је као владика Петар.

¹³⁵ Исто, 67.

¹³⁶ Исто, 68.

¹³⁷ Исто, 69.

5.84. Бјелопавлићима ¹³⁸

Посланица је настала 24. августа 1813. године на Цетињу. Упућена је главарима, старешинама и свим Бјелопавлићима. Ова посланица је готово од речи до речи иста као претходна. Једина разлике је то што уместо имена племена Пипери стоји Бјелопавлићи. Потписан је као владика Петар.

5.85. Главарима црногорским ¹³⁹

Посланица је настала 25. августа 1813. године на Цетињу. Намењена је свим Црногорцима који иду у Брда да помогну да се реши спор између Бјелопавлића и Пипера. Владика у овој краткој посланици жели срећу, благослов, брзо и успешно обављање посла. Саветује све да буду мудри и поштени али и попустљиви рад бржег налажења решења. Пошто није у стању да иде са њима владика шаље калуђера Стефана који ће у његово име председавати судом. Потписан је као владика Петар.

5.86. Архимандриту Острошком Јосифу ¹⁴⁰

Посланица је настала 25. августа 1813. на Цетињу. Поред архимандрита Јосифа упућена је и игуману Георгију. У посланици се свештена лица обавештавају о великом сукобу између Пипера и Бјелопавлића који само што није прерастао у крвопролиће. Због тога се архимандрит и игуман моле да оду са представницима Црне Горе и апелују на завађене стране да свој сукоб реше мирним путем на суду. У портивно владика изражава страх да ће оба племена изгубити слободу и пасти под Турке. Потписан је као владика Петар.

5.87. Цуцама ¹⁴¹

Посланица је настала 1813. године. Тачније време и мето нису сачувани. Посланица је намењена кнезу Мргуду, кнезу Баћу и остали главарима и из Великих и из Малих Цуца. Од посланице је сачуван само уводни део у коме владика опомиње Цуце да се не

¹³⁸ Исто, 69.

¹³⁹ Исто, 70.

¹⁴⁰ Исто, 71.

¹⁴¹ Исто, 71.

сукобљавају са Ришњанима јер то веома лоше утиче на остала племена из Црне Горе која се налазе у Близини Рисанске територије. Такође владика поручује Цуцама да су Ришњани под заштитом руског цара, који је и заштитник Црне Горе. Због тога их позива на састанак где ће договорити мир. Потпис није сачуван.

5.88. Стијењанима ¹⁴²

Посланица је настала 1813. године. И у овој посланици је сачуван само уводни део. Намењена је војводи Радовану, Савићу Радојев, Мушики Савову, Милутину Мурашову, главарима, старешинама и свим Стијењанима, Рогањанима и Блишњанима. У посланици владика моли каже да је чуо да су се припадници ова три бартсва ујединили и да се сукобљавају са братствима из Црнаца. Владика моли да се сукоби избегну и да сесве реши на суду јер он је већ послао неке главаре из Црне Горе да помогну при решавању проблема. Потпис на крају посланице није сачуван.

5.89. Проглас Петра првог ¹⁴³

Посланица је настала 1813. године. Недостају одређени фрагменти посланице. Из онога што је остало може се видети да је намењена свим сердарима, војводама, барјактарима, главарима, старешинама и јунацима из Црне Горе и Брда. Владика говори како се у Боки Французи налазе већ 7 година и како са за то време често претили народу Црногорском. Казује да су се Французи прво огрешили о свог законитог владара па онда о многе народе. Међутим сада је дошао крај власти тих, како их владика назива, безбожника и вероломаца. Многи Европљани су се побунили и истерали Французе уз помоћ Русије. Због тога владика зове народ да се дигне на оружје и истера стране окупаторе са територије Боке и ослободи своју браћу. Потпис на крају није сачуван.

¹⁴² Исто, 71.

¹⁴³ Исто, 72.

5.90. Његушима ¹⁴⁴

Посланица је настала 3. јула 1814. године на Цетиња. Упућена је свима у племену Његош. У уводу стоји да је извештан човек по имену Јоко Богдановић дошао у те крајеве и наговара црногорске младиће да иду у Аустријску војску. За разлику од неких предходних пута када су долазили људи да регрутују за стране силе, владика тврди да Јоко нема никакве папире којима се потврђује да је регрутација потребна Аустријској војсци. Посебан је проблем, према владицином мишљењу, то што су они сада под покровитељством Русије и могу деловати тек када се договоре Аустрија и Русија. У другом делу посланице даје подсећање како су неки који су преварени раније пролазили. Отишли би далеко од дома оставили породице а вратили би се сиромашнији него када би полазили. Ако неки и поред тога има жељу да ратује владика говори да се у домовини већ дешава довољно сукоба у да су њој увек потребни војници. У овој посланици се види владина брига због одласка младих људи, способних за рат. Посебно из граничних рејона. Владика чини све што је у његовој моћи да спречи. Потписан је као владика Петар.

5.91. Главарима (Црногорцима) ¹⁴⁵

Посланица је настала 24. јула 1814. године на Цетињу. Намењена је главарима Црне Горе. Из увода се може видети да су након истеривања Француза у Боку дошли Аустријанци. Због тога је дошло до неколико пушкарања. Владика моли све за стрпљење док он добије одговор од пуковника Љубибратића коме је писао. И ако аустријска војска пређе границу Црне Горе владика поново моли на стрпљење. Потписан је као владика Петар.

5.92. Црмничанима ¹⁴⁶

Посланица је настала 24. јула 1814. године на Цетињу. Упућена је главарима, старешинама и свим становницима Црмничке нахије. Владика шаље посебну посланицу Црмничанима јер су они били највише погођени променом власти. Неке њихове чобане и стада су напали Паштровићи што је довело до освете. Аустријска власт не знајући

¹⁴⁴ Исто, 73.

¹⁴⁵ Исто, 74.

¹⁴⁶ Исто, 74.

ситуацију на терену је реаговао и сукобила се са неким племенима Црмничке нахије што је довело до већих сукоба и крвопролића. Зато владика моли и заклиње да се сукоби не настављају а он је како каже писао пуковнику Љубибратићу да смири Аустријске трупе док се не врати руски посланик из Беча. Потписан је као владика Петар.

5.93. Црногорцима ¹⁴⁷

Посланица је настала 26. јула 1814. године на Ловћену. Намењена је губернатору, свима главарима, старешинама и Црногорцима у Мирцу. Мирац је место изнад Котора који је тада био под Аустријском влашћу. Владика говори да добија гласове о сукобима са више страна између становника Црне Горе и становника сад аустријских територија. Због тога он пише Аустријским командантима у Котору за разјашњење. Остале Црногорце обавештава да буду у приправности за борбу. Владика овде показује велику одлучност да неће трпети да његове територе узнемирава било која страна војска макар она била у савезништву са Русијом коју владика сматра за суверена. Ипак на крају владика говори да су његове највеће наде да ће ови инциденти проћи и да ће се наставити миран живот у међусобној љубави. Потписан је као владика Петар.

5.94. Црногорцима/ Главарима ¹⁴⁸

Посланица је настала 1814. године. Датум и место настанка нису сачувани. Посланица је намењена свим Црногорцима. У њој владика казује да су инциденти у пограничним местима престали. У договору са владиком командант которски је послао наредбе у сва места на граници са Црном Гором у којима каже да нико од локалног становништва не сме да учини никакво зло. Уколико пак дође до сукоба у којем су криви поданици аустрије, командант се обавезао да ће послати своје трупе да бране Црногорце. Владика након тога опомиње Црногорце да се не заносе јер као што ће послати трупе да бране Црну Гору тако исто их могу послати и да нападну у случају Црногорске кривице. Након тога владика покушава да објасни идеју заједништва и да због пакости поједница или једног племена може цео народ настрадати. Потпис није сачуван.

¹⁴⁷ Исто, 75.

¹⁴⁸ Исто, 76.

5.95. Главарима ¹⁴⁹

Посланица је настала 26. маја 1816. године на Цетињу. Упућена је свим световним и духовним вођама као и осталом становништву Црне Горе. Пошто је део посланице оштећен из онога што је остало може се видети да је владика почео излагање обавештењима о догађајима у Србији. Он је причао о пропастима устанака на бојном пољу али и о успесима који су издејствовани мирним путем. Тако је султан дао Србијанцима неке погодности. Међутим зулумћари који су гушили устанак су покупили много робља међу којем је била и сестра војводе и великог јунака Лазара Мутапа. Она је некак оуспела да побегне и дође до владике. Сада има жељу да се врати кући и због тога владика шаље главарима наредбу чији текст није остао сачуван. Потписан је као П.Петровић

5.96. Хераковићима ¹⁵⁰

Посланица је настала 31. јануара 1817. године на Цетињу. Упућена је сердару Јову и свим Хераковићима. У овој посланици владика опет решава личне проблеме једне породице тиме показујући да и поред вођења политике државе има времена и за обичан народ. Он апелује да се сукоб око материнства што пре реши мирним путем. Потписан је као владика Петар.

5.97. Дробњацима и Жупљанима ¹⁵¹

Посланица је настала 4. априла 1817. године. Место настанка није наведено. Посланица је намењена свим Дробњацима. У њој владика казује да иако је више пута упозоравао Дробњаке да не чине зла дела, посебно против поштених људи, они га ипак нису послушали. Због тога се сада на њих спрема војска. Даље стоји да иако су игнорисали упозорења владика се ипак заложио за њих код Турака међутим то није помогло. Владика посебно нервира то што Дробњаци сада зову у помоћ Брђане, плашећи се да ће тако избити сукоб већег размера. Он такође пише да је обавестио турске главаре да не нападају сиротињу већ само оне који су криви за инцидент. У закључку обавештава Дробњаке да им никаква помоћ неће стићи ни од Брђана ни од Црногораца јер им је он

¹⁴⁹ Исто, 77.

¹⁵⁰ Исто, 77.

¹⁵¹ Исто, 78.

наредио да буду мирно. Невиним људима у племену владика поручује да ће молити Бога за њихово сапсење. Није потписан на крају.

5.98. Бјелопавлићима¹⁵²

Посланица је настала 4. априла 1817. године на Цетињу. Посланица је упућена арахимандриту Јосифу, главарима старешинама и свим Бјелопавлићима, Пиперима и Пјепивцима. У посланици владика обавештава да се спреам велика војска из Херцеговине која ће напасти Морачане и Дробњаке. Наводи да је добио гласове да су одређени припадници ових племена отишли међи Дробњаке и спремају се за борбу. Владика наводи како је он већ писао турцима и тражио састанак где би се утврдило на против кога тачно ће се водити борба. Владика говори како има наредбу од руског цара да одржава мир и под тежим околностима а не због кажњавања неколико разбојника. Након тога владика понавља делове посланице упућене Дробњацима где говори како им је причао да се окану четовања. Казује да су они сами пљачкали и да ни са ким нису делили плен, Упозорава све Брђане и Црногорце да не одлазе у сукоб јер могу ражестити турке који ће након тога кренути у рат ширих размера. Потписан је као владика Петар.

5.99. Граховљанима¹⁵³

Посланица је настала 13. априла 1817. године на Цетињу. Упућена је главару, старешинама и свим Граховљанима. У њој се говори о скупљању војске за поход на Дробњаке од стране Турака. Турци су позвали Граховљане да се прикључе походу или да сносе последице. Владика саветује Граховљане да сачекају за одласком док не стигне ферман који каже да се јуре само одметници а не целокупно племе. Потписан је као доброжелатељ владика Петар.

¹⁵² Исто, 79.

¹⁵³ Исто, 80.

5. 100. Руском цару Александру ¹⁵⁴

Посланица је настала 8. маја 1817. године на Цетињу. Упућена је цару Александру кога владика приликом писања ословљава са најмилостивији државниче. У уводном делу владика објашњава везе и сарадњу које Црна Гора и Русија имају већ неколико генерација. Говори цару да је Црна Гора успела да задржи своју независност и у време највеће експанзије Османског царства и да се то може видети у званичној кореспонденцији са признатим државама каква је била Венеција. Даље говори како су ту независто признавали и Французи и Аустријанци и Енглези. Владик затим прелази на део писма где моли цара за помоћ макар она била у виду чиновника који ће показати нараду да и Руси гледају црногорце као браћу. На крају владика открива праве разлоге слања ове посланице. Он је договорио са Одеским губернатором да пошаље 800 сиромашни људи из Црне Горе који желе да се населе на територију Русије. Зато владика шаље синовца војводу Станка да пренесе цару ове молбе. Потписан је као Митрополит црногорски, скендеријски и приморски Петар Петровић Његош.

5.101. Свим Црногорцима ¹⁵⁵

Посланица је настала 20. септембра 1817. године на Цетињу. Упућена је свим становницима Црне Горе. Ова посланица није сачувана у целости. Из онога што је остало може се закључити да у држави влада нека врста болести због чега су Аустријанци увели карантин. Говорећи како је то веома добра и важна ствар владика моли све Црногорце да поштју ове санитарне законе и да се не буне много јер су они донети зарад добробити свих. Такође говори да свако ко побегне контаминиран из карантина неће дуго живети. Потписан је као владика Петар.

5.102. Катуњанима ¹⁵⁶

Посланица је настала 5. децембра 1817. године на Цетињу. Намењена је серадрима, војводама, кнезовима, бајрактарима, главарима и осталим војницима у Катунској нахији. У њој, свестан напада скорог напада Османлија из Херцеговине, владика позива народ да

¹⁵⁴ Исто, 80.

¹⁵⁵ Исто, 82.

¹⁵⁶ Исто, 82.

узме оружије и оде да брани своју слободу и своје границе. И посланици владика на више места помиње славне претке који су ту слободу извојевали успутно говорећи како је сигуран да садашњи потомци неће разочарати претке и да ће се о њима многе песме певати. Крај посланице није сачуван.

5.103. Његушима ¹⁵⁷

Посланица је настала 20. децембра 1817. године на Цетињу. Намењена је кнезу Вуку, главарима, старешинама и свим осталим Његушима. Владика у уводу подсећа Његоше да им је писао више пута да живе мирно са суседима који су под аустријском управом. Након тога сазнаје се да су неке породице претиле чуварима границе да ће започети бој ако их не пусте без санитарног прегледа. Владика моли да се то у будуће не дешава. Он ће са своје стране замолити да барем стока из Његоша мирно оде на зимске пашњаке ако већ не пуштају народ због страха од куге. Потписан је као владика Петар.

5.104. Симеону Орловичу ¹⁵⁸

Посланица је настала 7. фебруара 1818. године на Цетињу. Посланица је упућена которском управитељу Симеону Орловићу коме се владика у посланици обраћа са љубазни Симо. Из ове посланице у којој се говори о гласинама о појави болести у Команима, могу се видети начин на који се водила борба против болести. Комисија је требала отићи у кућу з којој се сумља на заразу. Уколико се установи да зараза постоји кућа би се спалила а заражени одвели на одвојено место где не би били у контакту са другим људима. Такође у народ би био послат глас да нико из других места не долази у заражене крајеве. Њихове комшије би онда биле стављене под назор. Потписан је као М. Петровић.

¹⁵⁷ Исто, 83.

¹⁵⁸ Исто, 84.

5.105. Црногорцима ¹⁵⁹

Посланица је настала 17. јуна 1818. године на Цетињу. Владика у уводу користи своју пуну титулацију и потписује се као Митрополит црногорски, скендеријски и приморски и кавалијер Светог Александра Невског. Током већег дела ове дугачке посланице владика објашњава како он увек ради за добробит народа. Текст посланице је јако сличан наредној. Владика кроз клетве и заклињања покушава да спречи даље сукобе са Аустријским властима. Потписан је као владика Петар.

5.106. Катуњанима ¹⁶⁰

Посланица је настала 17. јуна 1818. године на Цетињу. Ова посланица је упућена свим главарима, старешинама и народу у Катунској нахији. У уводи владика објашњава како одувек ради за добробит народа. Након тога казује како се ситуација доласком Аустрије у непосредно сусетство променила и како код њих владају неки други закони које, свидело им се то или не, сви морају поштовати. Један од тих закона је да при епидемији неке болести Аустријске власти поставе санитарни кордон и дозволе улаз у држави само на одређеним местима где би након прегледа посетиоци могли да уђу. Иако је владика више пута објашњавао шта је санитарни кордон нису га сви послушали и дошло је до сукоба где су два аустријска војника изгубила живот. Владика каже да га је због тога и стид и страх. Стид јер дело Ожеговчана, за које како каже нико осим Црногораци није чуо, ће се прочути и свет ће мислити да су сви Црногорци народ варварски одан пљачки. Страх га је да ће због ове хајдучије Црна Гора пасти у немилост код руског цара. Ту се показује владицино огромно знање прилика у Европи јер помиње, додуше не буквално, да ће руски цар деловати по принципима свете алијансе. То значи да иако он воли и поштује народ Црне Горе њему је важније да покаже ако треба и силом оружја да је закон изнад свих и да ће сви разбојници бити кажњени. Уз посланицу је приложено и писмо од аустријских власти у коме се тражи да починитељи недела буду кажњени по закону. Потписан је као владика Петар.

¹⁵⁹ Исто, 84.

¹⁶⁰ Исто, 86.

5.107. Катуњанима ¹⁶¹

Посланица је настала 18. јуна 1818. године на Цетињу. Упућена је свим Катуњанима. У уводу стоји обавештење да владика шаље калуђера Стефана Лазаревића у Катунску нахију који ће им боље објаснити посланице о поштовању санитарног кордона које су стигле у нахију. Посланица није сачувана у целини али из фрагмената се може закључити како владика куди Катуњане јер се сукобљавају са свим суседима. Потписан је као владика Петар.

5.108. Чевљанима ¹⁶²

Посланица је настала 20. јуна 1818. године на Цетињу. Упућена је од стране владике Петра војводи Мићу, сердару Манојлу, свим главарима, старешинама и осталим Чевљанима. У уводу се Чевљани критикују зато што нису дошли на састанак у Катунску нахију на коме је требало бити договорено шта чинити са Ожеговчанима. Не само да се ниси појавили на састанку него сада и наговарају друга племена да не нападају Ожеговиће. Владика их онда оптужје како и они желе да постану разбојници као Ожеговићи. Након тога даје слику ситуације где ако се настави са безакоњима Чевљане чека освета. Са једне стране ће их напасти Аустрија а са друге Османско царство. Такође покушава да им објасни да се њихова дела не односе само на њих већ ће сви остали Црногорци бити у проблему. Потписан је као владика Петар.

5.109. Главарима Његошким ¹⁶³

Посланица је настала 22. јуна 1818. године на Цетињу. Намењена је губернадору, сердару, кнезу и свим главарима Његошким. Владика у највећем делу ове оштећене посланице понавља оно што је раније писао свим Катуњанима о значају санитарног кордона и положају Црне Горе. У закључку моли Његоше да пошаљу неколико главара на збор на коме ће се расправљати о казни за Ожеговиће. Потписан је као владика Петар.

¹⁶¹ Исто, 87.

¹⁶² Исто, 89.

¹⁶³ Исто, 84.

5.110. Катуњанима¹⁶⁴

Посланица је настала 1. јула 1818. године на Цетињу. Ова посланица је као и предходна упућена свим главарима, старешинама и народу у Катунској нахији. Из ње се може видети да починици убиства војника у санитарном кордону још увек нису ухваћени и да владика трпи притиске од стране Аустрије. Покушавајућу да објасни народу да закони важе и за злочине почињене у иностранству он даје неколико прича из Европе успут говорећи да ако се ти поједници не казне може испаштати цео народ. Потписан је као владика Петар.

5.111. Команима¹⁶⁵

Посланица је настала 19. августа 1818. године на Цетињу. Намењена је свим главарима, старешинама и осталим Команима. Из увода се може видети да су Црногорци и Брђани скупили војску спремајући се за сукобе. Међутим помоћи владичиног утицаја сукоб је спречен. Сви осим Комана и Загарчана су се повукли. Међутим ова два племена се и даље спремају за сукоб са Турцима. Владика прети да ће уколоко стварно зарате морати да се чувају и своје браће јер никоме није у интересу да зарати са Турцима. Схватајући могућност ескалације сукоба владика га овом посланицом покушава сесећи у корену. Потписан је као владика Петар.

5.112. Црмничанима¹⁶⁶

Посланица је настала 17. септембра 1818. године на Цетињу. Упућена је старешинама, главарима и свим Црмничанима у свим селима. У уводу се може видети да су Катуњани и Ријечани договорили сваки у својој нахији да се неће чинити међусобно зло нити се сукобљавати са поданицима Аустрије. Владикаволи Црмничане да и они исто ураде. Дање владика велича идеју мира и говори о његовим богатима. Потписан је као владика Петар.

¹⁶⁴ Исто, 90.

¹⁶⁵ Исто, 91.

¹⁶⁶ Исто, 91

5.113. Катуњанима ¹⁶⁷

Посланица је настала 29. септембра 1818. године на Цетињу. Упућена је свим главарима, старешинама и осталим Катуњанима. На почетку се владика хвали мир који се одржава међу Црнгорцима и Брђанима говорећи како од мира светије ствари нема. Владика најављује да ће код њега ускоро доћи и посланик из Русије. Због тога тај мир који су мукотрпно изградили треба сачувати. У закључку посланице владика каже да ако неко чује гласове о сукобима у неком месту то треба да јави свима. Потписан је као владика Петар.

5.114. Кметовима ¹⁶⁸

Посланица је настала 29. септембра 1818. године на Цетињу. Упућена је кметовима који су послати да иду од села досела и мире завађене. Владика им поручује да пресуде доносе у слози и по правди. Да се чувају од мита. А ако неко буде ухваћен да прима мита да буде одмах избачен јер својим лошим дело он урушава кредибилитет суда. Овде се види колико владика брине о суду који није стекао нарочиту популарност. Владика се труди да га што више заштити Такође најављује радосне вести о скорој посети царског изасланика и говори да се то треба испричати народу. Потписан је као владика Петар.

5.115. Брчељанима ¹⁶⁹

Посланица је настала 1818. године. Није сачувана цела. Упућена је свим Брчељанима. Из сачуваног дела се може видети да поп Нико Лоровић чини разне нехришћанске ствари. Из тог разлога га владика рашчињава. Немајући могућност да то физички уради он моли све Брчељане да се не потчињавају поменутом свештенику.

¹⁶⁷ Исто, 92.

¹⁶⁸ Исто, 93.

¹⁶⁹ Исто, 94.

5.116. Бјелопавлићима ¹⁷⁰

Посланица је настала 1818. године. И ова посланица је врло оштећена, Намењена је главарима, старешинама и свим осталим Бјелопавлићима. Посланица креће једним филозофским делом о идеји слободе где владика приказује своје огромно знање и богат речник. Међутим међу Брђанима, а посебно Бјелопавлићима су се појавиле особе које не желе слободу већ им је драже ропство под Турцима. Владика свима који тако размишљају поручује да слободно иду код Турака ако желе. Каже да је ово став и већине Црногораца и да ако треба они могу доћи да помогну у протеривању издајника. потписан је као владика Петар.

5.117. Црмничанима ¹⁷¹

Посланица је настала 1818. године. Место настанка није забележено. Намењена је свим главарима, старешинама и народу црмничке нахије. У посланици народ се обавештава о доласку лекара из Аустрије који ће покушати да установе од које болести умира деца у нахији као и да науче народ како што боље да се болесници лече. Пошто лекари долазе из племените намере, владика поручује црмничанима да слушају и буду културни јер ће та њихова култура отићи у свет. Потписан је као доброжелатељ владика Петар.

5.118. Ћеклићима ¹⁷²

Посланица је настала 11. фебруара 1818. године на Цетињу. Упућена је свим Ћеклићима. Пошто је у току сукоб између Роваца и Морачана архимандрит Авсентије тражи од владике да пошаље неколико људи који би начинили суд и зауставили сукоб. Због тога владика пише Ћеклићима да пошаљу два или три човека који би ишли у Морачу заједно са представницима из Његоша и Цетињана. Потписан је као владика Петар.

¹⁷⁰ Исто, 94.

¹⁷¹ Исто, 95.

¹⁷² Исто, 95.

5.119. Косијерима ¹⁷³

Посланица је настала 20. фебруара 1818. године на Цетињу. намењена је попу Ивану, кнезу Дурку, и свим осталима старешинама и главарима из Косијера. У овој посланици се први пут помиње монах Авакум. Он се појавио одједном и почео да позива људе на борбу са Турцима. Владика позива да се Авакум удаљи из Црне Горе и Брда. Такође ако жели рат са Турцима што владика у овом тренутку никако не препоручује, нека он сам иде да се бије са њима а не да шаље друге испред себе. Потписан је као владика Петар.

5.120. Црногорцима ¹⁷⁴

Посланица је настала 22. фебруара 1818. године на Цетињу. Упућена је свим Црногорцима на пазару у Ријеци. И у овој посланици владика говори о преблему калуђера Авакума. Владика даје многе примере шта лоше Авакум ради и моли народ да га не слуша и не подпада под његов утицај. Владика даје пример Авакумов лицемерја говорећи како један извор не може никако давати две врсте воде. Тако и Авакум који је калуђер не може терати људе да се међусобно убијају. Потписан је као владика Петар

5.121. Кучима и другим ¹⁷⁵

Посланица је настала 12. марта 1819. године на Цетињу. Упућена је војводама, поповима, другим световним и духовним главарима као и свим Кучима, Братоножићима и Васојевићима. У посланици се говори о једном самозваном Божијем изасланику на земљи, калуђеру Авакуму, који је бежећи из Србије дошао у Црну Гору и ходио међу племенима и побуњивао их против Турака. Неки, како владика каже, слабоумнији људи су га послушали и због тога су имали жртве. Владика каже за њега да је лажљивац и преварант исто као што је то био Шћепан Мали. Онда убацујући хришћанске мотиве љубави изнат рата он објашњава да било ко ко позива на мржњу уместо на рат нема право називати се калуђером. Даје још неке примере како су мудри људи успели да покажу да овај није

¹⁷³ Исто, 96.

¹⁷⁴ Исто, 97.

¹⁷⁵ Исто, 98.

никакав светитељ већ обичан преварант. На крају посланице владика поручује ако тај преварант жели да ратује нека се врати тамо одакле је дошао и тамо покрене рат.

5.122. Црногорцима¹⁷⁶

Посланица је настала 1. јула 1819. године на Цетињу. Посланица се шаље од владике Петра и суда црногорског и брдског у све нахије и у сва племена. Владика овом посланицом шаље текст пресуде двојице убица. Они су пред судом осуђени иако су још увек у бекству. Ако их ко ухвати и преда суду добиће награду у вредности од 50 цекина, а ако би их ко примио у кућу и потказао добио би 20 цекина. Ако неко којим случајем скрива бегунце и он исто као и они губи сва права у Црној Гори. Ротписан је као владика Петар. Ова посланица има пропагандну сврху поакзујући сви како се и тешка разбојништва могу решити мирним путем преко суда.

5.123. Граховљанима¹⁷⁷

Посланица је настала 2. јула 1819. године на Цетињу. Послата је попвима Ивану, Марку и Петру и осталим главарима и свим Граховљанима. У уводу се сазнаје да су Граховљани добили позив од Сулејман паше Скопљака да иду у Требиње али се плаше да ће их паша преварити. Владика одговара је он контактирао са пашом и сазнао о његовим будућим акцијама. Паша скупља војску по наредби султана да би се обрачунао са свим одметницима и позива владика да обавести све оне који су због тих одметника побегли да ће ускоро моћи да се врате домовима. Паша иста тако каже да он обичној раји неће учинити никакво зло. Владика саветује Граховљане да сачекају прво па да паша приведе правди одметнике и зулумћаре и тек онда оду код њега на састанак.

5.124. Његушима¹⁷⁸

Посланица је настала 10 септембра 1819. године на Цетињу. Посланица је намењена кнезу, свим главарима, старешинама и осталим Његушима. Владика од самог почетка посланице куди Његоше јер не одговарају на позиве суда. Дава пута су слате

¹⁷⁶ Исто, 99.

¹⁷⁷ Исто, 100.

¹⁷⁸ Исто, 100.

оптужбе против различитих људи и обе су игнорисане. Сада се уз посланицу шаље и трећа оптужба. Владика се куне да ће, ако тужба и овај буде игнорисана, престати да се заузима за Његоше у било каквом послу. Иако и сам потиче из тог племена владика овом посланицом поново показује да му је виши интерес пречи од локалног и да неће допустити ни својим саплеменицима да се извуку са злочиним. Потписан је као владика Петар

5.125. Бјелопавлићима ¹⁷⁹

Посланица је настала 26. новембра 1819. године на Цетињу. Упућена је старешинама, главарима и свим Бјелопавлићима. У њој се говори да оштећену породицу Даутовић треба лепо примити и исплати по пресуди штету, иако је ова породица у сродству са Даутовићима зулумћарима кој ису многа зла учинили. Владика заклиње да им нико не начини зла, и проклиње свакога ко покуша да им учини нешто лоше. Овде се још једном види да исти закон важи за све становнике територије која је под владичином контролом.

5.126. Пиперима ¹⁸⁰

Посланица је настала 1819. године. Посланица није потпуна. Из ње се види да су се Пипери слушајући Авакума сукобили са Османлијама код Везировог моста. Владика тражи од њих да што пре стану са сукобима. Ову посланицу шаље плашећи се ескалације насиља.

5.127. Граховљанима, Бањанима и Рудињанима ¹⁸¹

Посланица је настала 20. маја 1820. године на Цетињу. Упућена је од стране владике Петра свештенству и главарима Граховљана, Бањана и Рудињана. Из увода се може видети да су Срби заратили са Турцима на територији Босне и Херцеговине. Због тога се Брђани већ спремају да крену у помоћ. Владика овом посланицом пита главаре поменутих племена какво ће њихово држање у предстојећем сукобу бити. Потписан је као владика Петар

¹⁷⁹ Исто, 101.

¹⁸⁰ Исто, 101.

¹⁸¹ Исто, 102.

5.128. Ријечкој нахији ¹⁸²

Посланица је настала 2. јула 1820. године на Цетињу. Посланица је намењена главарима, старешинама и народу у Ријечкој нахији. Објашњавајући како је након што је болест прошла писао аустријским властима да отворе границе и скину санитарни кордон, владика јавља лепе вести да је од сада дозвољено ићи на пазаре у приморје. Међутим то се односи само на становнике Ријечке и Катунске нахије који нису ишли по турским или неким другим земљама. За те људе намењене су посебне локације где ће проалзити проверу. Владика моли да се ово поштује јер ће се у противном изгубити поверење аустријских власти и можда довести до новог затварања граница. Такође се каже да не треају ићи у Црмничку нахију јер у њој и даље псоти болест. Потписан је као владика Петар.

5.129. Црмничанима ¹⁸³

Посланица је настала 22. јула 1820. године на Цетињу. Упућена је сердару Марку и свима из Црмничке нахије. Из посланице се може закључити да су се у Црмничкој нахији налазила два свештеника која су поделила народ. Једног којег је владика поставио и другог кога је народ довео. То је поделило народ до те мере да владика пише у посланици да је боље повући оба свештеника него да се народ мешусобно поубија. Потписан је као владика Петар.

5.130. Ћеклићима ¹⁸⁴

Посланица је настала 31. августа 1820. године на Цетињу. Посланица је намењена плене Ћеклића са главарима и старешинама. Посланица говори о непосредној ратној опасности. Турски паша је сакупио велику војску и стигао у Колашин. Ту су га приметили Брђанска племена и известила владика да ће паша ударити на Морачу. Због тога владика позива Црногорце да се уједине са Брђанима и зајденичким снагама се одупру непријатељу. У закључку наводу да се већ скупио велико број ратника из Брда и да

¹⁸² Исто, 102.

¹⁸³ Исто, 103.

¹⁸⁴ Исто, 104.

Црногорци не би смели да се осрамоте и прикажу као кукавице опет ударајући на менталитет народа. Потписан је као владика Петар.

5.131. Црногорцима ¹⁸⁵

Посланица је настала 22. октобра 1820. године на Цетињу. Посланица је обавештење свим Црногорцима да је владици у посету дошао високи представник Аустрије из Задра. Он је донео радосне вести да се цена соли за Црногорце снижава. Владика слави успут говорећи да ако наставе миран суживот добиће додатне погодности. Потписан је као владика Петар.

5.132. Његушима ¹⁸⁶

Посланица је настала 6. јуна 1821. године на Цетињу. Намењена је свим Његушима. У овој посланици се ради о личним проблемима. Син Пера Радова је оставио сопствену жену и децу. Не само то већ је намерио да за нову жену узме своју снаху која се куне владици да она то не жели. Владика након тога даје неколико библијских примера зашто је то лоше. Након тога предлаже казне, не само за прељубника већ за сваког ко га оправдава и помаже му. Потписан је као владика Петар.

5.133. Бјелопавлићима ¹⁸⁷

Посланица је настала 26. јуна 1821. године на Цетињу. Посланица је насловљено од владике Петра оцу архимандриту Јосифу и оцу игуману Ђорђијуи сердару, војводама, кнезовима, главарима, старешинама и свим Бјелопавлићима. Посланица почиње речима да постоје гласине да ће босански везир доћи у Никшић а скадарски у Подгорицу. Владика се чуди зашто му Бјелопавлићи ништа нису о томе јавили. Након тога говори да је разлог доласка везира са војском у те крајеве одузимање оружије раји. Након тога почиње проповед о ситуацији у Османском Царству где поред побуна разних локалних великаша који су захватили велике делове царства и успели да преполове европски део царства тако да западне провинције немају везу са Цариградом. Почиње и побуна Грка који су брзо

¹⁸⁵ Исто, 104.

¹⁸⁶ Исто, 105.

¹⁸⁷ Исто, 106.

сакупили велику војску и доста новца и са Турцима воде страшне борбе сас много мртив на обе стране. Такође говори о рату између Османског Царства и персије у коме суделује и Русија на страни Персије. На крају каже да су паше тражиле оружије и у Србији али да су тамо добили негтивана одговор и да су људи из Србије спрени на сакуб да би бранили своја права а тако исто и сви Црногорци и Брђани морају бити и зато још једном моли Бјелопавлиће да јављају покрете обојице везира. Говорећи о великим сукобима и невероватно великим војскама чини се да владика жели да изазове дивљење и веру код народа да се турци могу коначно потпуно истерати са простора на којем живи српски народ. Јер како другачије објаснити народу помињање држава и народа за које просечан становник тог времена никада није чуо.

5.134. Доњокрајцима ¹⁸⁸

Посланица је настала октобра 1821. године на Цетињу. Намењена је главарима, старешинама и целом народу Доњокрајском. У овој посланици се опет ради о наизглед ситном сукобу због преваре прилико куповине жита. Андрија Чалета је дао Ристу Даскалу новац за жито али је онда Ристо отишао и никада није донео жито. Како сам владика на почетку каже Чалета већ четири године тужи и жали се на због неправде која му је учињена. Ситуација се даље компликовала зато што је Ристо био поданик Аустрије у живео је у Грбљу. Которски суд није желео да подуже оптужници док се на Цетињу не испитају сведоци, а када је то учињено онда нису могли пронаћи Риста. За све то време Чалета је долазио и жалио се владици тако је он на крају одлучио да осуди Риста у одсуству. Даће владика износи пресуду и објашњава како функционише договор о суђењима са Аустријом. Каже да постоји писмо од гувернера које дозвољава суду да осуди било ког становника Аустрије који почини злочин у Црној Гори. Такође постоји исто писмо које то дозвољава Которском суду када него од Црногораца почини злочин на територији монархије. Владика није потписан на крају.

¹⁸⁸ Исто, 107.

5.135. Утражанима и Опточићима ¹⁸⁹

Посланица је настала 22. новембра 1821, године на Цетињу. Упућена је сви Уржанима и Опточићима. Ова полсаница говори како је неко из једне дружини тајно клеветао једну Породицу и због тога су има наплатили глобу. Међутим владика говори да је он саслушао целу дружину и да су се сви заклели да ништа лоше нису урадили. Због тога владика наређује да се глоба врати дружини и куне сваког ко је не врати. Такође казује да убудуће своје ствари оваквог типа решавају на суду а не лично. потписан је као владика Петар.

5.136. Ораховљанима и Подгоранима ¹⁹⁰

Посланица је настала 21. децембра 1821. године на Цетињу. Посланица је намењена свим ораховљанима и Подгоранима. У уводу владика објашњава колико жели миран суивот поданика Аустирје и Црногораца. Подсећа да су се времена променила и да је Аустрија много мање толерантна од Млетачке Републике. И поред свега тога становници Брчела су изазивали сукобе са аустријским поданицима и уз то звали суседе у помоћ чиме су довели у опасност многе невинне људе. Владика је безуспешно слао главаре Катунске нахије да преговарају са Брчељима и због тога сада тражи од свих племена да се изјасне да ли подржавају Брчељане или не како би о томе могао да обавести аустрију да не би затворили тржници за све Црногорце чиме би цео народ веома пропатио. Потписан је као владика Петар.

5.137. Бајицама ¹⁹¹

Посланица је настала 1821. године. Место није сачувано. Посланица се шаље у место Бајице. У њој се говори како су Бајице покрали оружије и робу од неких Паштровића који су се зато жалили у Котор. Поручује Бајицама да су вероломци и да морају вратити све украдено што пре. У противном владика каже да се никада више неће заложити за њих ако избије какав сукоб. Такође прети да ће забранити свештеницима да врше икакву службу међу Бајицама. Овде се види да владика примењује нови метод осим

¹⁸⁹ Исто, 108.

¹⁹⁰ Исто, 109.

¹⁹¹ Исто, 110.

само клетве јер забрана свештеницима да врше било какву службу може врло пореметити свакодневни живот верних људи. То значи да се нико неће моћи ни венчати ни крстити ни сахранити.

5.138. Његушима ¹⁹²

Посланица је настала 11. јануара 1822. године. Место није наведено. Упућена је свим главарима, старешинама и свим Његушима. У посланици се владик обраћа Његушима говорећи им да стижу жалбе да њихови чобани и стада прелазе на територију Аустрије. Због тога владика их мирним тоном моли да обрате пажњу јер како им је већ говорио раније више нису суседи Венеције већ једног великог и јаког царства. Владика након тога говори Његушима да само размисле шта раде и колико зла може изазвати самовоља. У овој посланици владика за разлику од многих не користи клетве и претње већ на смирили начин покушава да укаже на проблем. Потписан је као Владика Петар.

5.139. Бјелопавлићима и Пјешивцима ¹⁹³

Посланица је настала 2. фебруара 1822. на Цетињу. Послата је од владике Петра свим духовним и световним главарима у Бјелопавлићима и Пјешивцима. У овој посланици владика се обраћа Бјелопавлићим у средишњем делу посланице. У уводу и закључку он помиње како је Русија ушла у рат са Османским царством и како жели да ослободи све хришћане. А на крају каже да су у околини Бара примећене руске лађе и да је један руски изасланик дошао у Котор. У делу где се обраћа Бјелопавлићима говори да је срамота што су у сукобу са Пиперима приморали неке од Пипера да оду под турски јарам. Уз надање да ће се Пипери што пре избавити од Турака владика изражава мишљење да само уједињени сви Црногорци и Брђани могу да се одупру Турцима. Оваквим стилем посланице владика као да потајно жели да каже Бјелопавлићима да би Русија заратила против Турака и на простору Црне Горе само када не би било толико разједињених племена.

¹⁹² Исто, 110.

¹⁹³ Исто, 111.

5.140. Црногорцима и Брђанима ¹⁹⁴

Посланица је настала 16. фебруара 1822. године на Цетињу. Упућена је од стране владике Петра свим духовним и световним главарима и старешинама као и целокупном становништву Црне Горе и Брда. У уводу владика пише како је пристигао јеромонах Софроније из Пећке патријархије који је дошао да затражи помоћ у новцу за исплаћивање пореза Османском царству. Владика у даљем делу посланице велича Патријаршију говорећи како је то мајка црква свих Срба и да иако зна да је народ у овим крајевима сиромашан да треба ипак одвојити колико је ко у могућности. Такође казује да отац Софроније има дозволу од патријарха да исповеда и да свако ко жели слободно дође на Цетиње да га како владика каже исповеди један велики црквенодостојник.. Потписан је као Владика Петар.

5.141. Кучима и другим ¹⁹⁵

Посланица је настала 2. марта 1822. године на Цетињу. Упућена је главарима Куча у других брђанских племена. Владика говори како се један свештеник замонашио и отишао у манастир у близини Куча, сада се још један свештеник замонашо и долази у исти манастир. Владика благим речима описује монашки чин и говори племенима да поштују нове монахе и да их питају за савет везан за било какав проблем. Потписан је као Владика Петар.

5.142. Црмничанима ¹⁹⁶

Посланица је настала 21. марта 1822. године на Цетињу. Упућена је свим главарима, старешинама и осталим Црмничанима. У уводу владика понавља своје савете да нико не би требало да прима у свој дом поданике Аустрије који побегну већ да их терају назад. Сада је бегунац постао Димитрије Перазић један калуђер. Он је био позван у Задар на одговорност и уместо тога побегао показујући кривицу како владика каже. И сада он ту своју кривицу хоће да пребаци на многе невинне људе из народа. Због тога владика

¹⁹⁴ Исто, 112.

¹⁹⁵ Исто, 112.

¹⁹⁶ Исто, 113.

апелује да се Димитрије моментално протера а ко не жели тако да учини владика му шаље најстрашније клетве. Потписан је као Владика Петар.

5.143. Од владике Петра (Кућиштанима) ¹⁹⁷

Посланица је настала 9. априла 1822. године на Цетињу. Први део посланице је изгубљен тако да се не зна коме је упућена. Из посланице се види да се једно племе сукобило са Крањедољанима. Владика их у посланици моле да сукоб реше на миран начин. Потписан је као Владика Петар.

5.144. Катуњанима ¹⁹⁸

Посланица је настала 22. маја 1822. на Цетињу. Упућена је од стране владике Петра главарима, старешинама и свим Катуњанима који су били на састанку у Ћеклићима. Из посланице се види да је у Црној Гори владало веома тешко време. Поред опште глади и немаштине која је избили, или управо због тога, број локалних сукоба се веома повећао. Владика грди Катуњане речима да су Бога заборавили и да јунаштво показују тако што се међусобно убијају. Такође говори да је дошло време када драже на брата ударити него на душмана. Каже још да сви народи који су под Турцима непрестано раде на томе да се избеаве из ропства занемарујући личне трзавице а само Црногорци ратују међусобно. Такође у те сукобе често увуку и странце због чега владику позивају на одговорност. У закључку их владика моли да се окану лицемерних заклетви и да се што пре мире међусобно. Пре крај казује једну интересантну реченицу у којој помиње да ће направити копију ове посланице да се чува за оно време када потомци садашњих завађених страна буду клели претке због крви, и да тада свако зна да је владика био једини који је позивао на мир. Потписан је као владика Петар.

¹⁹⁷ Исто, 114.

¹⁹⁸ Исто, 114.

5.145. Цеклињанима ¹⁹⁹

Посланица је настала 6. јула 1822. године на Цетињу. Намењена је од стране владике Петра сердару, протопопу, кнезовима и свим Цеклињанима. Посланица говори о завади између једног Цеклинског кнеза и једног становника Грбља. Због претњи кнезових да ће похарати неке куће Аустријске власисти су писале владици да јави Цеклинима да проблеме решава на суду а не насиљем и да ће Аустрија војском чувати своје границе и своје поданике. Владика њоме обавештава остале да поруче кнезу да своја прави тражи преко суда или ће донети велику несрећу на себе и своје сроднике. Потпиасн је као владика Петар.

5.146. Бјелопавлићима ²⁰⁰

Посланица је настала 19. јула 1822. године на Цетињу. Намењена је од стране владике петра главарима, старешинама и свим Бјелопавлићима. Из посленице се може видети да је ситуација у Бјелопавлићи мало мирнија него у време зиме али да опет није за владику, на задовољавајућем нивоу. Владика помиње како тешко извојевану слободу у Бјелопавлићима треба чувати и неговати а одбацити је због неколико појединаца који заслужују казну. Сам признајући да нема силу којом би могао да их натера да га послушуја владика поново подсећа на заклетве Богу као врховној сили. Потписан је као владика Петар.

5.147. Хераковићима ²⁰¹

Посланица је настала 2. августа 1822. на Цетињу. Упућена је сердару Ђуру и осталим Хераковићима. У посланици се обавештавају да ће доћи главари и судије из Катунске нахије ради измирења штета коај је настала у сукобу са Његошима. Знајући да наследници Пера Вукосавова немају довољно да покрију штету, а пошто без тога неће бити мира владика предлаже да породица Радановић или неко други ко има жеље помогне. Владика овде остаје доследан својој бризи о сиромашним и немоћнима и заузима се за њихову ствар. Потписан је као владика Петар.

¹⁹⁹ Исто, 115.

²⁰⁰ Исто, 115.

²⁰¹ Исто, 116.

5.148. Црмничанима ²⁰²

Посланица је настала 12. августа 1822, на Цетињу. У поздраву стоји само од владике Петра. Кроз целу посланице се протеже питање притисака од стране аустријских власти према владици Петру зато што се у Црмничкој нахији брани калуђер Димитрије Перазић. За њега из ранијих посланица знамо да је побегао из Паштровића након пута у Русију. Кроз цело писмо владика покушава да наговори Црмничане да престану да штите одбеглог калуђера, час им говорећи о свом личном пожртвовању за цео народ, час нападајући Перазића као преваранта, час причајући да ће пасти у немилост оба царства. Владика у закључку пророчки упозорава стаановнике Црмнице да ће им доћи тешка времена и та ће у њих повући и остале Црногорце. Пописан је као владика Петар

5.149. Катуњанима ²⁰³

Посланица је настала 18. новембра 1822. године на Цетињу. Посланица је упућена Губернадору, сердарима, војводама, кнезовима, главарима, старешинама и свим Катуњанима од владике Петра. Ова посланица почиње позитивно поруком где владика хвали Катуњане због мирења са Пјешевцима. Такође ми је мило што је чуо да желе договор са Дољанима и излазак на суд око намирења штете која се догодила. Ипак ту их мора мало покудити јер су ипак пре суда покушали ствар да реше на сопствени начин похаром. Због тога владика истиче да је веома важно да нађу заједнички договор око накнаде штете свакоме ко је оштећен. У закључку их моли да поштују дате заклетве и да свако може слободно да шета целом територијом Црне Горе и Брда небитно из ког племена или братства потиче. На самом крају пре потписа владика каже како ће послати свог свештника Стефана да им каже још неке ствари јер је он већ зашао у позније године и да има проблема са болесним ногама. Потписан је као владика Петар.

²⁰² Исто, 117.

²⁰³ Исто, 118.

5.150. Брчељанима и Томићима ²⁰⁴

Посланица је настала 21. новембра 1822. године на Цетињу. Упућена је свим Брчељанима и Томићима. Из увода се види да су становници Брчела узели на веру из Катунске нахије одређену количину стоке коју нису вратили. Владика каже да им ово није прва опомена и због тога их дозива да дођу на Цетиње. Каже да жели да одрже бдење и баци клетву на све оне који варају сиротињу. Потписан је као Владика Петар.

5.151. Црмничанима ²⁰⁵

Посланица је настала 21. новембра 1822. године на Цетињу. Послата је свим главарима, старешинама и народу Црмничке нахије. У овој посланици владико моли становнике Црмничке нахије да врате стоку коју су Брчели узели од Катуњана. Он наширико препричава како је дошло до преваре. Потписан је као Владика Петар.

5.152. Утржанима и Опточићима ²⁰⁶

Посланица је настала 3 децембра 1822. године на Цетињу. Упућена је од стране владике Петра свим Утржанима и Опточићима. У посланици владика критикује мањак ентузијазма за помирење. Говори да у сукобу са Паштровићима све сређено само се чека потписана наредба из Беча. За сукоб са грађанима владика каже да је проблем једна глава и да се то може веома лако договорити. Потписан је као Владика Петар.

5.153. Дубочанима и Лијешњанима ²⁰⁷

Посланица је настала 24. јануара 1824. године на Цетињу. Намењена је главарима и старешинама. Из посланице се види да Дубочани и Лијешњани обрађују манастирска имања али за узврат не плаћају манастиру ништа. Владика у току посланице више пута моли да се цркви да црквено и да се ако жели помогне игуману Теодосију у обнови Цркве која је стара и оронула. Такође ако се игуман огреши према народу владика обећава да ће бити кажњен. Потписан је као Владика Петар.

²⁰⁴ Исто, 119.

²⁰⁵ Исто, 119.

²⁰⁶ Исто, 120.

²⁰⁷ Исто, 121.

5.154. Бјелопавлићима ²⁰⁸

Посланица је настала 6. марта 1823. године на Цетињу. Намењена је архимандриту Јосифу, сердару Михајлу, војводама, кнезовима и свим осталим Бјелопавлићима. Из посланице видимо да је избеио сукоб између неколико Бјелопавлићких породица око сока и сокодржења. Сок је врста тајног сведочења које је постојало у средњем веку а које је задржано у племенским заједницама дуго времена. Сокодржци су људи којима је сведочење испричано. Стојан Радулов је оптужен да је сочио код неких људи и позивао на убиство. Он је то негирао код владике и био спрема на крсту да се закуне. Владика каже да не зна много о Стојану и због тога га шаље на суд у његово племе да људи који више знају о њему одлуче да ли говори истину. Владика користи клетву као оружије којим ће осигурати поштено суђење. Овде се поново може видети владичин прагматични и богобојажљиви став. Он неће осудити ни пустити особу за коју није у потпуности сигуран да ли је крив или невин и због тога посао препушта особама које према његовом мишљењу имају веће компетенције за утврђивање истине. Потписан је као владика Петар.

5.155. Бјелопавлићима ²⁰⁹

Посланица је настала 8. априла 1823. године на Цетињу. Намењена је свим Бјелопавлићима. У посланици се говори о потврђивању тестаента. Једна жена из Бјелопавлића коју су деца запоставила оставила је своју имовину једног човеку који ју је пазио када је остарила и изнемогла. Тестамент је старица говорила главарима и сведоцима и због тога га владика потврђује уз клетве сваком ко покуша да га оспори на било који начин. Такође у закључку владика говори да му више не шаљу захтеве о повратку имовине онима који су били власници у турско доба је како каже много тога се од тада променило. Потписан је као владика Петар.

²⁰⁸ Исто, 121.

²⁰⁹ Исто, 122.

5.156. Његушима²¹⁰

Посланица је настала 24. маја 1823. године на Цетињу. Упућена је свим Његушима. У уводу се види да је постојао сукоб између племена Његоша и власти у Котору. Његоши су казнили неке људе оји су учинили сло поданицима Аустрије али како владика каже то није довољено. Владика шоље молбе и заклетве да се и остали разбојници каазне и тако омогући миран суживот. Потписан је као Владика Петар.

5.157. Његушима²¹¹

Посланица је настала 25. маја 1823. године на Цетињу. Намењена свим Његушима. Владика цео уводни део поланице посвећује разликама у начину управљања приморјем од стране Венеције и од стране Аустрије. Веома критикује цело племе говорећи да због пар злих људи не желе да имају мир са суседима. Након тога их позива на солидарност са другим племенима јер је због њихових проблема свима забрањено да иду на пазаре у Аустрију. У закључку их моли за брзо решавање проблема. Потписан је као Владика Петар.

5.158. Његушима²¹²

Посланица је настала 20. јуна 1823. године на Цетињу. Упућена је Губернатору, сердарима, кнезовима, главарима, старешинама и свим Његушима. На почетку посланице владика говори о значају добросуседских односа на свим нивоима. Од комшија, преко племена до народа. Владика након тога говори како је већина становништа у Његошима добро али да због одређени злих појединаца они сви изгледају лоше у очима суседа и да када се пича о проблемима нико у Аустрији неће казати невољу је направио појединац већ ће увек кривити цело племе. Зато их владика моли да све своје зликовце изведу на су и да их престану штитити. Такође да људима од којих се могу очекивати проблеми забране одлазак у територије под аустријском влашћу. Потписан је као владика Петар.

²¹⁰ Исто, 123.

²¹¹ Исто, 123.

²¹² Исто, 125.

5.159. Ријечкој нахији ²¹³

Посланица је настала 10. августа 1823. године на Цетињу. Намењена је од владике Петра главарима, старешинама и осталима у Ријечкој нахији. У посланици се владика помиње да је, кријући од њега, послато једно наређење које су потписали многи главари Црне Горе. У њему стоји да се треба спремити и почети сукобе са Турцима. Владика Ријечанима говори као и свима осталима да у томе не треба да учествују јер ће на себе подићи проклетство. Владика трудећи се да изазове успротну реакцију помоћу ината говори како је свестан да је сво његово писање за цаба и да га нико неће послушати. Потписан је као владика Петар.

5.160. Катуњанима ²¹⁴

Посланица је настала 14. августа 1823. године на Цетињу. Упућена је главарима и старешинама Катунске нахије. Као и у предходним посланицама владика и овде одвраћа становиништо од рата са Турцима. Он овде говори народу који види само да је Скадарски паша отишао на други крај државе да се бори против одметника, да постоје и друге паше са већом војском и да ако и заузму Зету неће се моћи у њој одржати. Још горе ће бити ако ничим испровоцирани изазову рат јер нигде у свету онда неће наћи дражву која би стала на њихову страну. Због свега тога на крају опет шаље молбе исто као Црмничанима и Ријечанима да не улазе у борбу. Потписан је као владика Петар.

5.161. Његушима ²¹⁵

Посланица је настала 25. август 1823. године на Цетињу. Намењена је свим Његушима. Посланица говори о јако тешком стању и немаштини која је погодила Његоше те године. Владика их куди зато што ништа не предузимају да спрече проблеме већ их или игноришу, проблем напасања говеда на зиму која ускоро стиже, или продубљују, прете другим племенима. Владика их на крају моли да се узму у памет и што пре почну сас решавањем проблема. Потписан је као владика Петар.

²¹³ Исто, 126.

²¹⁴ Исто, 127.

²¹⁵ Исто, 127.

5.162. Његушима ²¹⁶

Посланица је настала 21. новембра 1823. године на Цетињу. Посланица је упућена свим Његушима. У посланици владика огорченим тоном препричава инцидент који се догодио дан пре писања посланице. Група Бајица је напала групу младих из Доњих Краја у близни манастира. Владичини људи су покушали да реше сукоб али је дошло до пушкарања. На крају су неколико младића и једна девојка из Доњих Краја изгубили живот. Владика гневан говори да ће због оваквих инцидената заувек напустити Цетиње и отићи да живи у другој нахији. Посланицу пише да када оде не мисле да се уплаши него да сви знају разлоге његовог гнева. Потписан је као владика Петар.

5.163. Његушима ²¹⁷

Посланица је настала 13. децембра 1823. године на Цетињу. Посланица је упућена свим Његушима. Од тренутка када су главари отишли у Брда народ у Његушима је почео да прави проблеме на граници са Аустријом. Због тога владика моли главаре да из сваког братства одреде по два или три поштена човека који ће контролисати да се инциденти не понављају. Ако не изаберу и разбојништва се наставе они ће сами бити криви за зла која им се догоде. Владика овом посланицом поново показује како не жели да се меша у племенску самоуправу. Потписан је као владика Петар.

5.164. Подгоранима ²¹⁸

Посланица је настала маја 1824. године на Цетињу. Намењена је кнезу, главарима и свим Подгоранима. Почине речима драги моји што се врло ретко виђа у владичиним посланицама. Након тога у уводу даје објашњење замршеног случаја двоструког убиства из самоодбране. Тристране које су учествовале у сукобу договориле су се да ће правду тражити преко суда што је посебно обрадовало владика. Због тога владика благосиља завађене и проклиње сваког ко стане на пут помирењу. Потписан је као владика Петар.

²¹⁶ Исто, 128.

²¹⁷ Исто, 129.

²¹⁸ Исто, 129.

5.165. Цеклињанима ²¹⁹

Посланица је настала 9. јула 1824. године. Посланица је јако оштећена и због тога непотпуна. Из преосталог дела се може једино закључити да је постојао сукоб између Цеклина и Доњокрајаца и да ће он ускоро бити завршен. Помиње се име Иван Лалић. Потписан је као Владика Петар.

5.166. Његушима ²²⁰

Посланица је настала 14. августа 1824. године на Цетињу. Из ове непотпуне посланице може се видети да се у племену одржао збор на коме су изабрани главари који ће руководити племеном. Њихов задатак је да решавају све сукобе на миран начин. Обавезе остатка племена је да слушају и поштују одлуке ових главара. Владика их благосиља на томе. Потписан је као Владика Петар.

5.167. Његушима ²²¹

Посланица је настала 1824. године. Од ње су сачувани само фрагменти. Из њих се може закључити да је поново почео неки сукоб са Аустријом и да власти из Котора прете затварањем границе и пазара. Потписан је као Владика Петар.

5.168. Црногорцима ²²²

Посланица је настала 1824. године. Није очувана у потпуности. Намењена је главарима и народу Црне Горе. Посланица говори како је на Ђурђевдан те године прошло тачно тридесет и седам година како је Петар постављен за владика на Цетињу. Он онда хронолошки прелази преко догађаја који су се догодили за то време. Похара Бушатлија, битке на Крусима и Мартинићима, оснивање суда. На теми суда се владика задржава у објашњењу зашто је важан за цео народ и како може да функционише на бољи начин. Нажалост посланица се ту прекида.

²¹⁹ Исто, 130.

²²⁰ Исто, 130.

²²¹ Исто, 131.

²²² Исто, 131.

5.169. Пиперима ²²³

Посланица је настала 8. априла 1825. године на Цетињу. Намењена је свим Пиперима. До владике је дошла информација неки Пипери иду заједно са Османском војском у рат против Грка. Он им казује да је то велик играх и да никакву славу тамо неће наћи. Такође говори како су Турци више пута доживели тешке поразе. Владика овом посланицом жели да спречи одлазак војника у ратове који не доносе интерес српском народу. Потписан је као Владика Петар.

5.170. Цеклињанима ²²⁴

Посланица је настала 17. јула 1825. године на Цетињу. Упућена је свим Цеклињанима. У уводу се пише о случају жене која је побегла од мужа и којој је владика забранио да се венча било где у Црној Гори. Међутим игноришући владичина упозорења поп Гаврило ју је венчао са новим мужем и тако изазвао крвопролиће. Владика казује да оно иде њему на душу. Такође помиње се други прекршај Гаврилов када је венчао једног Бијелића са сопственом снахом поредивши то са епизодом где Јован Крститељ одбија да вена цара Ирода са снајом. Због ових греха владика рашчињава попа Гаврила успут му поручујући да сада слободно може да постане хоца и да ради свакаква безакоња што посланици даје извесну дозу хумора. Потписан је као владика Петар.

5.171. Црногорцима и Брђанима ²²⁵

Посланица је настала 6. октобра 1825. године на Цетињу. Намењена је свом народу црногорском и брдском. Ова посланица поново почиње сећањима на похару Бушатлија и битке на Крусима и Мартинићима. Владика ту хвали заједништво свих говорећи им да је оно једини пут за велика дела. Након тога прича о доношењу закона и оснивању суда који је много доброг донео и који су у почетку многи поштовали и нису се убијали међу собом. Међутим владика онда креће са куђењем говорећи како су им је милије да буду зли него добри. Након тога владика износи читаву лавину тешких речи на рачун народа. Владика даје посебну личну ноту када у једном делу описује колико се он жртвовао зарад

²²³ Исто, 132.

²²⁴ Исто, 133.

²²⁵ Исто, 133.

поштовања закона. За то жртвовање би у некој другој земљи био слављен али га у Црној Гори и Брдима поштују само док имају лични интерес. Због тога владика помало театрално нуди главарима да презуму његов посао вођења народа да би схватио са каквим се мукама и притисцима свакодневно суочава. Потписан је као доброжелатељ и слуга владика Петар.

5.172. Бјелопавлићима ²²⁶

Посланица је настала 5. марта 1826. године на Цетињу. Упућена је главарима, старешинама и осталом народу у Бјелопавлићима. У уводу владика обавештава да су у Бјелопавлиће пошли главари из Катунске нахије са малим закашњењем јер су се задржали приликом мирења Његоша. Посланица је након тога на више места оштећена тако да се из фрагмената може закључити да је владика причао о међусобној слози и да је опет помињао далеке непознате земље попут Индије. Потпис није сачуван.

5.173. Катуњанима ²²⁷

Посланица је настала 24. марта 1826. године на Цетињу. Упућена је главарима Катунске нахије од стране владике Петра. У посланици се види да су Цеклини убили два човека из Црмничке нахије неправедно. Због тога су се сами пријавили и затражили да их казне. Због тога владика шаље сличне посланице по свим нахијама и у Брда и моли да од сваког племена дођу по два представника који ће поштено судити. Потписан је као владика Петар.

5.174. Његушима ²²⁸

Посланица је настала 17. маја 1826. године на Цетињу. Упућена је кнезу Раду, главарима, старешинама и свим Његошима. Владика одмах обавештава Његоше да је примио писмо из Котора које каже да су послати људи да изврше увиђај због убиства три сина Станка Бећира. Међутим пре него што су стигли тела су однета. Владика моли уз рчеи да буду што смиреннији, главаре који су видели мртве младиће као и њиховог оца да

²²⁶ Исто, 135.

²²⁷ Исто, 136.

²²⁸ Исто, 136.

оду у Котор са миром и тамо објасне какве су ране. без икакве бојазни. Потписан је као доброжелатељ владика Петар.

5.175. Бјелопавлићима ²²⁹

Посланица је настала 2. октобра 1826. године на Цетињу. Посланица је упућена архимандриту, сердару, војводама, кнезовима и осталим главарима Бјелопавлићким. Из посланице се може видети да Бјелопавлићи желе да направе суд који ће бити плаћен. Међутим нике не жели да се одрекне свог новца за плаћање суда. Владика им зато говори да се тај новац скупља зарад добре ствари и да никако неће бити узалудно потрошен. Ова посланица је један од многих показатеља тешког материјалног стања у Црној Гори. Потписан је као владика Петар.

5.176. Чевљанима, Цуцама и Бјелицама ²³⁰

Посланица је настала 9. октобра 1826. године. Намењена је главарима и старешинама Чевљана, Цуца и Бјелица. У посланици се говори како Чевљани, Цуце и Бјелице који су и међусобно у завади такође вређају аустријске власти зато што примају бегунце са њихових земаља. Због тога су власти затвориле которску тржницу. Замера им што иако званично имају суд он не ради свој посао и због тога постоји опасност да ће се јединство Црногорско покварити. Због тога заклиње сав народ у та три племена помињујући поред Бога још и Богородицу, архангеле, анђеле. Након тога на исти начин закључе главаре да раде на помирењу свих и да не буде праведни да не примају мито. Ако неко ипак до прекрши владика на њега баца најстрашније могуће клетве. Потписан је као владика Петар.

5.177. Главарима ²³¹

Посланица је настала 10. октобра 1826. године на Цетињу. Упућена је Губернатору, сердарима, војводама, кнезовима, барјактарима, главарима и старешинама Катунске нахије. Посланица почиње критиком главара који нису испунили своја обећања и

²²⁹ Исто, 137.

²³⁰ Исто, 137.

²³¹ Исто, 138.

основали суд како треба у Катунској нахији. Према владичиним речима да таман у тренутку када се у свету почело причати да се у Црној Гори живи према суду главари успели покварити приче својим неангажовањем. Након тога помиње се шест побеглих војника из Котора од којих су четворица ухваћења и враћена испребијани и голи, док су двојица примљена у дом Пророковића. То је јако разљутило владика који поново покушава да објасни постулате међународног права становницима Црне Горе. Он прича да се уговори међу државама морају поштовати. Уколико једна страна не испоштује свој део друга има потпуно право да узврати жељеним мерама. Тако су Аустријанци затворили тржнице у Котору. У закључку владика поново прети одласком из Црне Горе. Потписан је као владика Петар.

5.178. Његушима²³²

Посланица је настала 30. октобра 1826. године на Цетињу. Упућена је од стране владике свим Његушима. У њој се племе обавештава да је которски циркулар већ седам пута писао владици о проблему са магарцем Бојковића. Зато владика моли племе да што пре заврше овај проблем и исплате Бојковићу штету јер циркулар најављује веће репресалије. Потписан је као владика Петар.

5.179. Јеремији Гагићу²³³

Посланица је настала 20. јануара 1827. године на Цетињу. Владика пише Јеремији Гагићу, руском конзулу у Дубровнику. У посланици владика говори о свом наследнику Раду Томову којег би жарко желео да пошаље у Русију на школовање, на које он није иао прилике да оде, да би народу дошао нови владика који је паметнији и школованији од њега. Међутим владика једноставно нема довољно новца. У посланице су коришћене речи из славеносрпског језика. Потписан је као владика Петар.

²³² Исто, 139.

²³³ Исто, 140.

5.180. Његушима²³⁴

Посланица је настала 23. фебруара 1827. године на Цетињу. Упућена је Губернатору, Сердару и Кнезу као и свим главарима и старешинама и осталима из Његоша. У уводу владика благодари на томе што су се Његоши коначно помирили са свима нако шест недеља суђења у присуству свих главара. Након тога обраћајући се народу владика говори как је леп живот у поштеном свету и како га треба чувати. Због тог каже да свако ко је начинио зло мора бити осуђен. Ако један крив случајно буде пуштен то ће се много лоше одразити на државу. Због свега овога Његошима је враћена дозвола да присуствују зборовима. Потписан је као владика Петар.

5.181. Ријечкој нахији²³⁵

Посланица је настала 25. јуна 1827. године на Цетињу. Упућена је главарима и старешинама Ријечке нахије. У уводу владика обавештава да се у Елбасану и Горњој Албанији појавила куга. Зато шаље упозорење да сес не улази на територије Османског царства јер ће то наљутити власти Аустрије које ће поново поставити санитарни кордон што ће довести до нових сукоба. Владика у посланица каже да зна да га нико неће послушати али он им свакако пише сас најбољом намером. Потписан је као владика Петар.

5.182. Његушима²³⁶

Посланица је настала 22. јула 1827. године на Цетињу. Намењена је гувернадору, сердару, кнезу, главарима, старешинама и свим осталим Његушима. Брат Станка Савова Кустудије је умро у которској тамници. Због тога Станко са још неким људима спрема освету. Владика објашњава да из те освете због личне боли може доћи то много нових проблема. Зато владика заклиње племе да не дозволе ту освету и не навуку на себе али и на остале Црногорце срибу Аустрије. Влдика поново покушава да укаже племенима да је потребно гледати ширу слику и да личне чарке могу лоше утицати на велики број људи. Потписан је као владика Петар.

²³⁴ Исто, 140.

²³⁵ Исто, 141.

²³⁶ Исто, 142.

5.183. Цеклињанима ²³⁷

Посланица је настала 24. јула 1827. године, Место није наведено. Посланица је адресирана од владике главарима, старешинама и свим Цеклињанима. Посланица говори о великом проблеми због настале крвне освете између Цеклина и Љуботињана. Владика схватајући да је немоћан позива на мир а оне које га не желе напада страшним клетавама. Владика затим говори да се до јесени морају помирити или ће дозволити свима да без икаквих репресалија нападају и једне и друге. Потписан је као доброжелатељ владика Петар.

5.184. Годињанима ²³⁸

Посланица је настала 4. септембра 1827. на Цетињу. Упућена је попу Марку Лековићу. У њој се говори о сукобу који је настао између Бољевића и Годињана са једне и Сотонића са друге стране. У њој је описана освета која је пошла по злу. Бољевићи и Годињани су ишли да убију једну особу по пресуди суда али су успут похарали нека имања. Владика бесно говори да ће то довести до нових проблема и компликација у односима јер није извршена воља суда. Свештнеику поручује да иако у овом чину има и његове кривице за сада и даље може чинодејствовати. Владика и у ово посланици критикује и даје савете духовницима народа како да боље просвећују народ. Потписан је као владика Петар.

5.185. Цеклињанима ²³⁹

Посланица је настала 9. септембра 1827. године на Цетињу. Намењена је главарима, старешинама и свим Цеклињанима. Посланица говори о тешком сукобу због крвне освете између Цеклина и Добрљана. Овај сукоб утицао је на Цетиње и владичину околину јер је су имао договор са Добрљанима о доношењу жита из млинова. Сад како су владичини коњи заузети он пита Цеклине да ли је могуће да он пошаље своје момке са добрљанским коњима да претерају жито јер ће у противно на цетињу избити глад. Потписан је као владика Петар.

²³⁷ Исто, 142.

²³⁸ Исто, 143.

²³⁹ Исто, 143.

5.186. Пјешивцима²⁴⁰

Посланица је настала 16 септембра. 1827. године на Цетињу. Намењена је главарима, старешинама и свим Пјешевцима. Једно од Пјешевских братства Контићи су се замерили са острошким манастиром. Владика изражава чуђење јер се до сада овај проблем никада није поменуо. Због тога владика моли Пјешевце да закуну Контиће да неће дирати манастир. А уколико ови не пристану онда их за казну изопштити из послова племена. У овј посланица владика се представља као енергични бранилац цркве и црквених добара. Потписан је као владика Петар.

5.187. Миленковићима²⁴¹

Посланица је настала 16. септембра 1827. године на Цетињу. Намењена је Николи Станкову и Току Живкову и осталима из братства Миленковића. У уводу владика говори да су он али и главари брдски и црногорски више пута говорили Миленковићима да престану да чине зла сиротињи и тако их терају да се потурче. Зато владика шаље свог сарадника Мојсија који ће их заклети на лицу места. Ако неко не прихвати ову заклетву биће проклет. Потписан је као владика Петар.

5.188. Утржанима и Опточићима²⁴²

Посланица је настала 21. септембра 1827. године на Цетињу. Намењена је свима Утржанима и Опточићима. У уводу владика прича како често стижу жалбе од Паштровића преко Котора како становници ова два села не плаћају накнаду за траварину за места на којима напасају стоку. Због тога их владика моли да се уразуме јер им Паштровићи могу забранити напасање стоке што би довело до великих проблема. Потписан је као владика Петар.

²⁴⁰ Исто, 144.

²⁴¹ Исто, 145.

²⁴² Исто, 145.

5.189. Његушима²⁴³

Посланица је настала 23. септембра 1827. године на Цетињу. Упућена је губернадору, сердарима, кнезовима, главарима, старешинама и свим Његошима. Из ове посланице се може закључити да сукоби између Цеклина, Љуботињана и Добрљана и даље трају. Цеклини су због тога послали новац у племена Катунске нахије да им помогну у сукобу. Владика упозорава да је то позив на даљу братоубичалки рат који неће донети доброг никоме. Заклуње Његоше а и остале Катуњане да се не мешају у сукоб осим ако не желе да га спрече мирним путем. Владик опет даје пример како је сво насиље могло бити избегнуто да је консултован суд. Потписан је као владика Петар.

5.190. Љуботињанима и Зачиранима²⁴⁴

Посланица је настала 1. октобра 1827. године на Цетињу. Намењена је свим Љуботињанима и Зачиранима. Владика шаље посланицу ради провере гласина. Њему је један непоуздани човек који се зове Стефан Поповић послао вести о миру између Љуботињана и Цеклина. Владик знајући да је Стефан непоуздан шаље посланицу успут показујући жељу да верује у мир и нудећи им сву помоћ. Такође тражи потврду од племена о примирју. Жалостан је што не може лично доћи већ мора послати изасланике. Занимљиво је да владика говори како није остарио од година већ због непослушности Црногораца. Такође срећан због могућности добрих вести владика шаље хартију на којој му могу написати одговор. Потписан је као владика Петар.

5.191. Озринићима Бјелицама и Цуцама²⁴⁵

Посланица је настала 26. октобра 1827. године на Цетињу. Намењена је главарима, старешинама, и свима из племена Озринића, Бјелица и Цуца. Из посланице се може видети да су ова три племена имала сукоб са Граховљанима. Због тога их владика позива да се примире док се не установи суд. А када се суд установи шаље молбе да се пресуде поштују макар не одговарале свима и да нико не прети онима који суде. Потписан је као владика Петар.

²⁴³ Исто, 146.

²⁴⁴ Исто, 146.

²⁴⁵ Исто, 147.

5.192. Добрљанима ²⁴⁶

Посланица је настала 3. новембра 1827. године на Цетињу. Упућена је свим Добрљанима. У посланици стоји да су Добрљани затворили Катуњанима пролазе на све пазаре и тако им забранили трговину из непознатог разлога и без да су обавестили икога. Та забрана веома погађа посебно сиромашније делове народа који живи у Катунској нахији. Због тога се Добрљани моле да или отворе путеве или да кажу који је разлог забране да би се онда на збору договорили како да превазиђу проблем. Потписан је као владика Петар.

5.193. Оптичићима ²⁴⁷

Посланица је настала 20. новембра 1827. године на Цетињу. Намењена је свим Оптичићима. У овој посланици опет се помиње поједначани случај. Неко је тајно сведочио против Бела Драгова да је украо овна Саву Вујачићу. Владика узима у заштиту Бела говорећи како је он сиромашан, без браће. Због тога у посланици је поручено да се провери тајно сведочење и моралност људи који сведоче и тек онда Бела изведе на суд где ће доказиваати кривица и да му нико не сме учинити без суда зло. Овде се види да, као и у савременом свету, владика поштује принцип претпоставке невиности. Потписан је као владика Петар.

5.194. Бјелопавлићима ²⁴⁸

Посланица је настала 4. децембра 1827. године на Цетињу. Упућена је свим Бјелопавлићима. У целом уводном делу посланице владика говори о разликама у времену проведеном под Османском контролом и времену проведеном после извојеване слободе. Током набрајања може сестећи увид у проблеме народа који су настајали у тренуцима када би група Османлија дошла у села да наплати порезе. У својој поруци владика пита Бјелопавлиће да ли желе да се врате у та тешка времена или да живе слободни. Ако изаберу ново ропство до тренутка поновног ослобођења владика им поручује да ће тиме бацити сенку на сву славу коју су до тада стекли. Потписан је као владика Петар.

²⁴⁶ Исто, 147.

²⁴⁷ Исто, 148.

²⁴⁸ Исто, 148.

5.195. Бјелопавлићима ²⁴⁹

Посланица је настала 9. децембра 1827. године на Цетињу. Упућена је свим Бјелопавлићима. У посланици се сазнаје да је владика добио одговор на питања из предходне и да су неке његове критике уродиле плодом. Владика након тога саветује Бјелопавлиће да свакога ко покаже знаке издајства казне, дајући пример Пипера који нису кажњавали своје лоше људе и који су на крају отишли у Скадар да преговарају око предаје. Сазнаје се да су Османлије претиле да ће учинити похару над свим Брђанима и Црногорцима али владика их уверава да немају довољно снаге за такав подухват. Потписан је као владика Петар.

5.196. Бјелопавлићима ²⁵⁰

Посланица је настала 1827. године. Посланица није сачувана у целости. Намењена је свим Бјелопавлићима. Из посланице се сазнаје да је у Бјелопавлићима ораганизован суд и кулук. Такође се види да су временске прилик биле изненађујуће топле. Због тога се у земљи појавила зараза а владика саветује како се од ње чувати. У другом делу посланице се говори о дешавањима у Европи и о Руској помоћи Грцима у њиховој борби за независност. Посланица се завршава владичином молбом за миран суживот са свима па и са Турцима. Потписан је као владика Петар.

5.197. Бјелопавлићима ²⁵¹

Посланица је настала 18. јануара 1828. године на Цетињу. Упућена је свим Бјелопавлићима. Из увода се може видети да је владика неспокојан јер му долазе разне гласине о могућим ратним сукобима. Многе од тих гласина помињу Бјелопавлиће као прве на удару. Међутим нико се не јавља нити да потврди нити да оповргне гласине. Зато позива на мир и уздржано понашање свих. Потписан је као владика Петар.

²⁴⁹ Исто, 149.

²⁵⁰ Исто, 150.

²⁵¹ Исто, 150.

5.198. Љешњанима ²⁵²

Посланица је настала 26. јануара 1828. године на Цетињу. Упућена је целом становништу и вођама Љештанске нахије. У уводи владика позива Љешњане да до празника Свете Богородице међусобно положе заклетве да нико нико неће издати нити прећи на Османску страну. Како се из посланице сазнаје већ постоје одређене особе које су се уплашиле османских претњи и пристали на потчињавање. Даље се обавештавају да се скадарски паша спрема за сукоб али чека погодан тренутак и нада се неслози Црногораца и Брђана како би покорио барем део територије. Због тога владика поново заклиње на верност а куне издајнике и оне које желе росптво да прихвате. Такође позива оне који су спремни за борбу да се стрпе док се не утврди заклетва у свим крајевима и тако ојачају положаји. Потписан је као владика Петар.

5.199. Опточихима ²⁵³

Посланица је настала 8. фебруара 1828. године на Цетињу. Упућена је попу Марку и свим Опточихима. У овој краткој посланици владика саветује Опточихе да се не сукобљавају одмах са Паштровићима јер је он писао у Котор и да сачекају одговор. Потписан је као владика Петар.

5.200. Бјелопавлићима и Пјешивцима ²⁵⁴

Посланица је настала 13. фебруара 1828. године на Цетињу. Упућена је од страневладике Петра свим Бјелопавлићима и Пјешевцима. У уводу се ова два племена обавештавају да се њихови суседи Пипери поново желе предати јер су истекле гаранције за заједничку борбу које су им дали. Владика моли да се и поред међусобних сукоба Пиперима поново дају гаранције овај ут у трајању од годину дана. За то време ће, како се владика нада, успети да се протерају домаћи издајници који желе да одо у „турске ланце". Даље се дају потврде да ће у случају напада Османлија сви Црногорци притећи у помоћ. Потписан је као владика Петар.

²⁵² Исто, 151.

²⁵³ Исто, 151.

²⁵⁴ Исто, 152.

5.201. Кучима и Братоножићима ²⁵⁵

Посланица је настала 12. марта 1828. године на Цетињу. Упућена је свим духовним и световним главарима и старешинама из Куча и Братоножића. Из посланице се може закључити да племена Куча и Братоножића живе у великом страху од напада Турака. Владика говори да разуме њихов страх али да се искрено нада да Турци неће бити у стању да крену у ратне сукобе. Он говори да се у целој Европи спрема највећа војска коју је свет икада видео да пође у рат против Турака и ослободи Хришћане. Потписан је као владика Петар.

5.202. Бјелопавлићима ²⁵⁶

Посланица је настала 9. априла 1828. године на Цетињу. Упућена је свима Бјелопавлићима. Из посланице се види да Бјелопавлићи нису испоштовали обећања која су дали владици да ће живети у миру са оним делом Пипера који нје отишао меу Турке. Неколико главара који су дошли на Цетиње су се жалили да нису смели да дођу преко Бјелопавлићке земље. Речима да се у овом тренутку треба борити против душмана а никако међусобно сукобљавати, владика тражи од Бјелопавлића а и свих других да признају херојство ове групе Пипера која је остала верна српском народу. Потписан је као владика Петар.

5.203. Катуњанима ²⁵⁷

Посланица је настала 3. маја 1828. године на Цетињу. Намењена је свим племенима Катунске нахије. У посланици је речено да свако племе одржи свој збор до Никољдана и да изабере 10 људи који ће доћи на Тројичиндан на општи збор на Цетиње. Потписан је као владика Петар.

²⁵⁵ Исто, 153.

²⁵⁶ Исто, 153.

²⁵⁷ Исто, 154.

5.204. Бјелопавлићима ²⁵⁸

Посланица је настала 6. маја 1828. године на Цетињу. Адресирана је од владике Петра свим главарима, старешинама и осталаим Бјелопавлићима. У уводном делу може се видети да је владичин брат, послат предходног лета на Петровдан да помогне при раду суда, још увек у Бјелопавлићима. Владика каже да му је јављано да тај суд функционише како треба све до скорашњег тренутка када је јављено да су пустили неке криве људе. Знајући до чега то може да доведе, владика шаље молбе и клетве да се то више не ради и да сви криви буду изведени пред лице правде. Посебно је важно да у тренутку када се креће у рат са Османлија не буде међусобне мржње и неслоге. Владика у закључку каже Бјелопавлићима да му постаје досадно да их стално моли за исте ствари и због тога их моли да се одлуче шта желе. Потписан је као владика Петар.

5.205. Цеклињанима ²⁵⁹

Посланица је настала 11. маја 1828. године на Цетињу. Адресирана је од стране владике и свих главара и народа Црне Горе и Брда, свим Цеклинима и Поселичанима. Кроз целу посланицу се провлачи питање одласка цеклинских главара у Скадар на заклетву скадарском паши. Говори се да је на Цетиње са више страна стигло обавештење да су Цеклини добили новац да шире раздор међу племенима. Пошто је посланица намењена да се прочита јавно пред свим становницима у њој се поставља питање да ли су сви Цеклини издајници или само четворица главара који су били у Скадру, додајући да постоји списак од 900 особа који су исказали верност Османлијама. Владика овде користи оно против чега се највише борио, племенску неслогу. Он жели да јавним прозивањем направи раздор међу Цеклинима и тиме не допусти да цело племе пређе на непријатељску страну. Потписан је као владика Петар са свим главарима и народом.

²⁵⁸ Исто, 154.

²⁵⁹ Исто, 155.

5.206. Цеклињанима²⁶⁰

Посланица је настала 17. маја 1828. године на Цетињу. Упућена је свим из племена Цеклина. У посланици се говори о сукобу између Цеклина и Љуботињана. Пошто нису успели да се договоре владика их моли да договоре примирје до Митровдана јер како каже у овом трентку цела Европа се бори за хришћанску слободу и да не би било у реду да српски народ остане у вечној срамоти као једини који не учествује у њој. Потписан је као владика Петар.

5.207. Бјелопавлићима²⁶¹

Посланица је настала 16. јула 1828. године на Цетињу. Намењена је главарима, старешинама и свим осталим Бјелопавлићима. Нико Христов је преварио монахе у манастиру Дуга да га произведу у чин свештеника. Због тог чина владика пише да га ни он нити ико други признаје за свештеника и да га треба избегавати. Свако ко се дрзне и подржи Ника може се суочити са изопштењем из цркве и многим другим клетвама, како владичиним тако и од стране других монаха. Потписан је као доброжелатељ. владика Петар.

5.208. Његушима²⁶²

Посланица је настала 22. јула 1828. године на Цетињу. Намењена је свим Његушима. У њој се говори о томе да је которски пазар поново затворен јер је звоно са цркве у Перасту украдено а кривци у после дужег времена нису пронађени. Владика говори да зна да је звоно завршило у Цуцама. Због тога владика немајући другог начина да поврати звоно поново моли крадљивце да га врате јер ће у противном пазари остати затворени а то ће донети велику патњу народу који без њих не може да живи. Потписан је као владика Петар.

²⁶⁰ Исто, 156.

²⁶¹ Исто, 156.

²⁶² Исто, 157.

5.209. Његушима²⁶³

Посланица је настала 25. јула 1828. године на Цетињу. Упућена је главарима, старешинама и свима из племена Његоша. У овој посланици владика поново куди припаднике племена због сукоба са Аустријским поданицима. У самој посланици наговештава да му полако постаје досадно да стално за исте ствари опомиње иста племена. Потписан је као владика Петар.

5.210. Катунским главарима²⁶⁴

Посланица је настала 29. јула 1828, године на Цетињу. Намењена је главарима и старешинама Катунске нахије. Из ње се може видети да је дошло до злочина у коме су Рајђевићи и Бајице убили и опљачкали два човека из Шпиљара. Владика моли да се починиоци што пре казне а да се украдена добра врате. Потписан је као владика Петар.

5.211. Губернатору (Његушима) ²⁶⁵

Посланица је настала 18. августа 1828. године на Цетињу. Намењена је губернатору у Његушима. У њој владика поново говори да га притиска которски циркулар са питањима када ће се вратити отето његовим поданицима. Ова посланица демонстрира владину тренутну немоћ приликом суочавања и са својим племеном. И њој се види и помало песимистични тон и делује као да је владика врло уморан од сталног апеловања на исте ствари. Потписан је као владика Петар.

5.212. Главарима²⁶⁶

Посланица је настала 19. августа 1828. године на Цетињу. Насловљена је речима Благородној господи главарима. Ова посланица даје главарима увид у ратна дешавања између Русије и Османског Царства. Владика, уз претиривања, даје веома живописан опис битке око Једрена. Владика ту своје велико знање објашњавајући главарима значење појединих страних речи које је користио показујући тако своју супериорност. У закљчку

²⁶³ Исто, 158.

²⁶⁴ Исто, 158.

²⁶⁵ Исто, 159.

²⁶⁶ Исто, 159.

владика пореди Русе који су како каже одувек били сложни и зато направили огромно царство са Црногорцима и Брђанима којима су важније локалне чарке и сукоби него идеја слободе. Потписан је као владика Петар.

5.213. Катуњанима ²⁶⁷

Посланица је настала 15. септембра 1828. године на Цетињу. Адресирана је од владике Петра свим главарима и старешинам Катунске нахије. Владика шаље посланицу као обавештење да је Црногорцима забрањен прелазак у Боку све док се на праведан начин не разреше сви почињени злочини. Због тога зове главаре на састанак и договор шта одговорити которском циркулару. Потписан је као владика Петар.

5.214. Црногорцима и Брђанима ²⁶⁸

Посланица није обележена датумом а настала је на Цетињу. У њој се сви Црногорци и Брђани обавештавају да су дошли монаси из Пећке Патријаршије да прикупе новац да би исплатили порез Османском царству. Иако је свестан да је земља сиромашна владика поручује да свако дарује онолико колико може. Није потписан на крају посланице.

5.215. Рајћевићима ²⁶⁹

Посланица је настала 11. октобра 1828. године на Цетињу. Упућена је целом братству Рајћевића. Из посланице се види да је проблем због краће стоке од Шпиљара надомак решења. Владика моли Рајћевиће да га обавесте о неким додатним трошковима које је циркулар навео. У закључку од баца проклетство на Вука Ђурова и све Јововиће због који је и дошло до проблема. Потписан је као владика Петар.

²⁶⁷ Исто, 160.

²⁶⁸ Исто, 160.

²⁶⁹ Исто, 161.

5.216. Његушима²⁷⁰

Посланица је настала 11. октобра 1828. године на Цетињу. Намењена је свим Његошима. Владици је стигла порука од корског циркулара у којој се траже убице једног војника под аустријском командом. Пошто владика није чуо гласине о убиству наређује његошким главарима да потраже кривца. Уз то јавља и обавештење о забрани просидбе без обавештења власти. Потписан је као владика Петар.

5.217. Рајћевићима²⁷¹

Посланица је настала 28. октобра 1828. године на Цетињу. Упућена је протопопу Станку и свим Рајћевићима. У овој краткој посланици се говори братству Рајћевића да которски циркулар поново врши притисак на владика. Владика шаље писма која су му стигла од циркулара уз поруке да што пре врате сва одузета добра аустријским поданицима. Потписан је као владика Петар.

5.218. Бјелопавлићима²⁷²

Посланица је настала 2. новембра 1828. на Цетињу. Упућена је архимандриту Јосифу, свим духовним и световним вођама и целом народу Бјелопавлића. Без увода владика одмах прелази на главну тему посланице а то је бекство једне жене од мужа из Дробњака. Не само да је побегла већ и мужевљево кућу похарала за 400 гроша. Владика куне најстрашнијим клетвама сваког ко би се усудио да је узме за жену. А њеној породици поручује да је што пре врати законитом мужу. Потписан је као владика Петар.

5.219. Бјелопавлићима²⁷³

Посланица је настала 3. новембра 1828. године на Цетињу. Намењена је главарима, старешинама и целом народу. Из посланице се види та Турци воде економски рат против племена. Они су забранили да се било шта продаје Црногорцима. Ипак Турци откупљују велике количине жита од брдских племена. Због тога владика са клетавама говори

²⁷⁰ Исто, 161.

²⁷¹ Исто, 162.

²⁷² Исто, 162.

²⁷³ Исто, 163.

Брђанима да престану да порађу жито Турцима и да га уместо тога продају својој браћи Црногорцима. Потписан је као владика Петар.

5.220. Цуцама ²⁷⁴

Посланица је настала 5. новембра 1828. године на Цетињу. Уводни део посланице није сачуван у целости. Из преосталог дела се може видети да је посланица упућена између осталих и кнезу Вуку и неким главарима као целокупном племену Цуца. Даљи сачувани текст посланице говори о новим сукобима између црногорских племена и поданика Аустрије. Овај пут је дошло до крађе три вола једној удовици из Доброте. Указујући колико су зла донеле предходне пљачке владика моли за брзо решење и кажњавање кривих у овој. Потписан је као владика Петар.

5.221. Катуњанима ²⁷⁵

Посланица је настала 6. новембра 1828. године на Цетињу. Упућена је свим Катуњанима од стране владике Петра. У уводу владика именује крадљивца звона из Пераста као Јока Кривокапића. Такође пише о проблема крађе волова у селу Шпиљару. Због свега тога владика тражи од Катуња да одрже збор и да се договоре да ли желе да гоне кривце или да себе препусте недржавничкој анархији и мржњи свих. Моле се такође да се збор одржи што пре и да се пошаљу два главара да однесу поруку гувернеру у Котор. Поручено је да се копија ове посланице шаље у Котор да би тамошње власти знале да се владика труди да одржи добросуседске односе али да народ то не жели. Потписан је као владика Петар.

5.222. Бјелопавлићима ²⁷⁶

Посланица је настала 7. новембра 1828. године на Цетињу. Намењена је архимандриту Јосифу, свим духовним и световним главарима и старешинама као и целом народу Бјелопавлићком. Владика овом посланицом обавештава племе Бјелопавлића да Грујица Горчинов који је скоро постављен за свештеника од стране калуђера Захарија, у

²⁷⁴ Исто, 162.

²⁷⁵ Исто, 164.

²⁷⁶ Исто, 164.

њихов крају без права узима парохују Острошким монасима. Када га је владика покудио због тога он је одговорио да не признаје Петра за надређеног. Због тога сада владика говори Бјелопавлићима да Грујицу не признају за свештеника нити да му плаћају икакве дажбине које се обично плаћају свештеницима. Овом посланицом се показује како иако често има проблема са извршењем својих заповести у светвним стварима владика и даље има огромну моћ одлучивања и наметања одлука у духовним стварима. Потписан је као владика Петар.

5.223. Његушима ²⁷⁷

Посланица је настала 20. новембра 1828. на Цетињу. Намењена је свим Његошима. У њој владика обавештава да је дошло до репресалија од стране Аустријских власти због тога што Црногорци нису испоштовали закон и преко суда платили штету аустирјским поданицима. Због тога је дошла забрана Катуњанима да изводе стада на зимску испашу на територију под контролом Аустрије. Потписан је као владика Петар.

5.224. Његушима ²⁷⁸

Посланица је настала 22. новембра 1828. године на Цетињу. Упућена је губернатору и сердару Ђуру и свим главарима Његушким. Владика уз посланици прилаже писмо которског циркулара у којима се потанко објашњава зашто су уведене репресалије. У другом делу писма владика критикује главаре зашто одлажу са постављањем суда. Потписан је као владика Петар.

5.225. Утржанима ²⁷⁹

Посланица је настала 24. новембра 1828. године на Цетињу. Послата је свим Утржанима. У њој се говори како је под руководством свештеника опљачкана сиротиња из Косијера која је кренула на пазар да замени стоку за жито. Владика наређује да се врати покрадена стока. Уколико се не врати свештеника владика лишава чина. Потписан је као владика Петар.

²⁷⁷ Исто, 165.

²⁷⁸ Исто, 166.

²⁷⁹ Исто, 166.

5.226. Опточихима ²⁸⁰

Посланица је настала 1828. године на Цетињу 3. дана непознатог месеца. Упућена је попу Марку и осталим главарима и свим Опточихима. У посланици се говори он новим компликацијама насталим у случају оваца породице Вукећивић. Након смрти једног, како владика каже поштеног човека, дошли су зли људи и оптужили га да је лажно сведочио. Владика опомиње да се случај поново не покреће јер су све стране већ постигле договор који их задовољава. Због тога поручује попу и главарима да смире бунтовнике иначе ће их све проклети. Потписан је као владика Петар.

5.227. Црмничанима ²⁸¹

Посланица је настала 1828 године на Цетињу. Није у потпуности сачувана. Из ње се може видети да су одређени главари од Цеклина добили из Скадра новац да потплаћују остале Црмничке главаре. Владика говори како је то недопустиво и неморално и како није у складу са јуначком традицијом која се баштини у народу. Такође помиње да је Османско царство на коленима и да ће се ускоро доћи време у ком ће се султан клањати хришћанским владарима а сви хришћани бити заувек слободни. Потписан је као владика Петар.

5.228. Рајћевићима ²⁸²

Посланица је настала 31. јануара 1829. године на Цетињу. Намењена је свим Рајћевићима. У посланици се поново појављује проблем убијеног аустријског војника и синова Вука Ђорова. Поново понавља да је у преписци са которским циркуларем и да он сам не може да казни никога већ то могу само припадници племена. Потписан је као владика Петар.

²⁸⁰ Исто, 167.

²⁸¹ Исто, 167.

²⁸² Исто, 168.

5.229. Рајћевићима²⁸³

Посланица је настала 30. марта 1829. године на Цетињу. Намењена је свим Рајћевићима. Владика јавља срећне вести да ће Рајћевићи и Бајице добити дозволу да посећују пазаре у Котору уколико се њихови главари заједно даће вратити дуг Шпиљарима. Которски циркулар се обавезао да ће штити главаре који дођу на заклетву од освете Шпиљара. Владика моли да се главари што пре изабере и пошаљу пре него што се циркулар предомисли. Потписан је као владика Петар.

5.230. Рајћевићима²⁸⁴

Посланица је настала 30. маја 1829. године на Цетињу. Намењена је свим Рајћевићима. Ова посланица је једна од најкраћих. Владика у њој каже да шаље писмо које је добио из Котора и да чека Рајћевиће да му јаве шта да одговори на њега. Потписан је као владика Петар.

5.231. Чевљанима и Цуцама²⁸⁵

Посланица је настала 5. јуна 1829. године на Цетињу. Посланица је намењена свим Чевљанима и Цуцама. У овој краткој посланици владика говори да им је већ писао да се помире са Бјелицама. Пошто није добио никаквог одговора он шаље свог секретара Симу Милутиновића и свог помоћника игумана Мојсија који ће у владичино име договорити заклетве. Након тога владика благосиља свакога ко жели да се мири а куне свакога ко је против. Потписан је као владика Петар.

5.232. Бјелопавлићима и Пјешивцима²⁸⁶

Посланица је настала 6. јуна 1829. године на Цетињу. Упућена је архимандриту Јосифу, и свим осталим главарима, старешинама и народу Бјелопавлићком и Пјешивском. У посланици се говори о наредбама које је владика примио од руског цара. Из тога могу се видети веома занимљива размишљања. Владика позива на мир са локалним муслиманима.

²⁸³ Исто, 169.

²⁸⁴ Исто, 169.

²⁸⁵ Исто, 169.

²⁸⁶ Исто, 170.

Каже да му је то поручио и руски цар. Након тога владика говори да ти локални како их он назива „Турци,, су као и Црногорци и Брђани у ствари српског порекла и да не треба ратовати са браћом иако су друге вере. А да се прави рат води против азијских Турака. Потписан је као владика Петар.

5.233. Љешњанима, Команима и Загарчанима ²⁸⁷

Посланица је настала 7. јуна 1829. године на Цетињу. Посланица је упућена свим Љешњанима, Команима и Загарчанима. У уводу разочарани владика пише да је народ, и поред свих његових молби, ипак пао под утицај ратоборне струје и да се спрема на сукоб са Османлијама. Такође помиње гласине које се чују у народу како је он остарио и неспреман за борбу па не жели да дозволи никоме славу победе. У гласинама постоје и лажи да владика потајно наређује борбу. Због тога он овом посланицом жели да демантује све. Такође говори када га већ нису послушали да не ратују онда га не требају питати за савете када буду поражени. Потписан је као владика Петар.

5.234. Игуману Мојсију и главарима ²⁸⁸

Посланица је настала 1829. године на Цетињу. Намењена је игуману Мојсију и главарима. Владика у њој саветује игумана пренесе Љешкопољцима да сачекају са жетвом док се не врати паша у Скадар који ће им гарантовати мир. Потписан је као владика Петар.

5.235. Црмничанима ²⁸⁹

Посланица је настала 5. јуна 1829. године на Цетињу. Упућена је свим Црмничанима и осталим Црногорцима који се граниче са Приморцима. Владика јавља да му је речено да ће аустријске власти радити на новом омеђавању територије и псотојаће могућност да консултују становнике граничних области. Владика моли да се у случају неке грешке, која је на штету Црногораца, поступа смирено и да га обавесте а он ће се помоћу бирократије борити да се те неправде исправе на прописан начин. Овде се поново

²⁸⁷ Исто, 170.

²⁸⁸ Исто, 171.

²⁸⁹ Исто, 171.

може видети владицино разумевање функционисања уређене државе. Потписан је као владика Петар.

5.236. Бјелопавлићима ²⁹⁰

Посланица је настала 24. јуна 1829. године на Цетињу. Намењена је свим Бјелопавлићима. У уводу владика каже да на Петровдан истичу заклетве о миру које су Бјелопавлићи положили према Пиперима. Владика их моли да тај мир наставе барем до Митровдана. У зкаључку говори како му је мило што се Бјелопавлићи нису укључили у побуну у Љешкопољу. Потписан је као владика Петар.

5.237. Рајћевићима ²⁹¹

Посланица је настала 3 јула 1829. године на Цетињу. Намењена је свим Рајћевићима. И ово је јако кратка посланица у којој владика каже да Раћевићима прослеђује ново писмо из Котора и да очекује скори одговор на њега. Потписан је као владика Петар.

5.238. Његушима ²⁹²

Посланица је настала 20. јула 1829. године на Цетињу. Упућена је свима из племена Његуша. У писму се помињу одређени знакови које су аустријски официри и научници поставили на разним локацијама у близини границе. Владика објашњава да су то у ствари ознаке којима се лакше мери површина земље а не граница. Зато што ће се научници ускоро вратити владика моли да се ознаке не дирају. Овде опет видимо просветитељску улогу владину. Потписан је као владика Петар.

²⁹⁰ Исто, 172.

²⁹¹ Исто, 173.

²⁹² Исто, 173.

5.239 Рајћевићима ²⁹³

Посланица је настала 2. августа 1829. године на Цетињу. Из ове посланице која је намењена свима у братству Рајћевића може се видети да нити један од послова који их је владика молио да реше није решен што је изазвало гнев код локалних власти које су решиле да о томе обавесте двор у Бечу. Потписан је као владика Петар.

5.240. Попу Ивану и Граховљанима ²⁹⁴

Посланица је настала 25. августа 1829. године на Цетињу. Упућена је попу Ивану кога владика назива Часни. Из ње се види да Граховљани имају проблема на свим странама и да се због тога жале владици. Владика им шаље нешто новца за стоку коју су им Бјелице узеле а за нападе Никшићана поручује да нема начина како да их спречи осим праведном казном за све разбојнике. Моли их да се не сукобљавају са Косјерима и Требињанима око земље. Потписан је као доброжелатељ владика Петар.

5.241. Рајћевићима ²⁹⁵

Посланица је настала 23. септембра 1829. године на Цетињу. Намењена је свим Рајћевићима. У њој владика обавештава братство да је стигло писмо из Котора у коме се каже колико новца морају платити ради подмиривања дугова. До празника Свете Петке треба однети 205 флорина и то ће бити довољно за отварање пазара. Преостали дуг од 1177 флорина треба платити у наредних пет година. Иако зна да је ситуација тешка и да су сиромашни владика им препоручује да се прихвате плаћања. Потписан је као владика Петар.

5.242. Бајицама ²⁹⁶

Посланица је настала 16. октобра 1829. године на Цетињу. Намењена је свим Бајицама. У њој владика обавештава Бајице да му је стигло неколико писама од гувернера из Задра у којима му говоре да се на територију Црне Горе примају одметнути аустријски

²⁹³ Исто, 173.

²⁹⁴ Исто, 174.

²⁹⁵ Исто, 174.

²⁹⁶ Исто, 175.

поданици. Такође су му стигла обавештења да су неки од тих бегунаца заједно са Бајицама извршили пљачкашки поход у селу Кавач. Владика обавештава Бајице да то није начин на који треба радити ако стварно и искрено желе добросуседске односе. Потписан је као владика Петар.

5.243. Његушима²⁹⁷

Посланица је настала 15. децембра 1829. године на Цетињу. Упућена је свим главарима, старешинама и целом племену Његуша. Кроз целу посланицу владика исказује жаљење јер од договора са властима у Котору на крају није испало ништа и пазари су још увек затворени. Иако каже да зна да га нико неће послушати владика још једном моли племе да се помире са аустријским властима. Потписан је као владика Петар.

5.244. Рајћевићима²⁹⁸

Посланица је настала 19. фебруара 1830. године на Цетињу. Намењена је свима из братства Рајћевића. Из посланице се види да је владици стигло ново писмо од гувернера из Задра. Због тога је послат Сима Милутиновић да прочита писмо и сачека одговор. Уколико га не добије владика тражи од Рајћевића да му пошаљу сва писма која им је слао а он ће одговорити гувернеру да је покушао све и да га више не интересују послови Рајћевића. Ова посланица је настала више од годину дана након злочина и из ње се види комплексност и ускогрудно размишљање одређених особа. Потписан је као владика Петар.

5.245. Рајћевићима²⁹⁹

Посланица је настала 25. фебруара 1830. године на Цетињу. Намењена је свима из братства Рајћевића. Слање Симе Милутиновића и молбе су се опет показали као залудне и због тога овом посланица владика јавља Рајћевићима да ће на жалост морати да јави гувернеру да од договора нема ништа. Потписан је као владика Петар.

²⁹⁷ Исто, 175.

²⁹⁸ Исто, 176.

²⁹⁹ Исто, 176.

5.246. Рајћевићима ³⁰⁰

Посланица је настала 12. марта 1830. године на Цетињу. Намењена је свима из братства Рајћевића. У њој владика јавља Рајћевићима да је и званично одговорио гувернеру у Задру дане жели имати никакве посредничке улоге у сукобима између Црногораца и Примораца под влашћу Аустрије. Потписан је као владика Петар.

5.247. Бјелопавлићима ³⁰¹

Посланица је настала 1830. године на Цетињу. Намењена је главарима, старешинама и свим осталима из племена Бјелопавлића. Из ње се види да су два братства из Бјелопавлића, Орјелучани и Фручани, започели сукоб са Дољанима. Владика их моли да се смири и да престану са проливањем крви. Он ће што пре организовати главаре из Црне Горе да дођу и успоставе суд. Владика прети да ако се оглуше о ово писмо Бјелопавлићи никада више од њега неће добити никакве помоћи нити молбе. Потписан је као владика Петар.

5.248. Његушима ³⁰²

Посланица је настала 12. маја 1830. године на Цетињу. Упућена је целом племену Његуша. У уводу се говори о грађевинским радовима које је Аустријска власт предузела у приморју, тачније на Жељевом камењару. Владика упозорава Црногорце да не сметају јер ће ти радови свима донети користи. Пошто владика нема могућности да спречи ако се неко почне бунити и сметати он моли Његошида својим личним примером покажу осталима да треба живети у миру. Потписан је као владика Петар.

³⁰⁰ Исто, 177.

³⁰¹ Исто, 177.

³⁰² Исто, 178.

5.249. Цуцама ³⁰³

Посланица је настала 13. маја. 1830. године на Цетињу. Намењена је свим Цуцама. У њој се може видети да трају преговори око помирења Цуца и Ришњана али да постоје одређене групе које му сеprotиве. Владика зато пише како је помирење у интересу свих и проклиње свакога ко му се супротставља. Потписан је као владика Петар.

5.250. Глуходољанима и Брчељанима ³⁰⁴

Посланица је настала 28. маја 1830. године на Цетињу. Намењена је старешинама, главарима и целом народу Глуходољанском и Брчелском. Становници ова два места крше санитарне прописе и продају жито, вино, ракију, сир и сланину у Паштровиће. Владика их моли да обуставе ту нелегалну трговину. Уз посланицу им прилаже наредбу која каже да ће свако ко буде ухваћен у трговини, од стране власти из Аустрије бити одведен у тамницу а његова роба конфискована. Потписан је као владика Петар.

5.251. Бољевићима ³⁰⁵

Посланица је настала 28. маја 1830. године на Цетињу. Упућена је свим Бољевићима. Из ње се види да ускоро истиче мир који је договорен између Бољевића и Сотонића. Владика зато моли да тај мир продуже барем док се заврши жетва и да се онда одмеравају јуначки а не пљачкашки. Овом посланицом владика покушава да сачува невинне људе од похара. Потписан је као владика Петар.

5.252. Његушима ³⁰⁶

Посланица је настала 7. јуна 1830. године на Цетињу. Намењена је свима из племена Његуша. Четири особе, Јоко Вуков, Перо Вуков, Лазо Марков и Андрија Ников су оптужени за убиство аустријског војника. Они тврде да су невини и због тога траже да изађу пред племе и да их тамо јавно оптужи особа која тврди да је сведок догађаја. Ако се

³⁰³ Исто, 178.

³⁰⁴ Исто, 179.

³⁰⁵ Исто, 179.

³⁰⁶ Исто, 180.

сведочење покаже као истинито они ће то платити својим животима. Потписан је као владика Петар.

5.253. Бјелопавлићима и Пјешивцима ³⁰⁷

Посланица је настала 13. јуна 1830. године на Цетињу. Упућена је главарима, старешинама и свим Бјелопавлићима и Пјешивцима. Није сачувана у целости. Из посланице се види да је син Сулејман паше Скопљака ударио на племена горње Мораче, и планира да нападне и доњу. Он је то учинио без царске наредбе. Из преосталог оштећеног дела може се закључити да се племена требају припремити за сукоб и да је посланица сличне садржине послата и у Пипере. Потписан је као владика Петар.

5.254. Чевљанима и Малоцуцама ³⁰⁸

Посланица је настала 18. јуна 1830. године на Цетињу. Упућена је старешинама, главарима и свима из Чева и Малоцуца. Из посланице се види да се на територију Чева и Малоцуца упутио свештеник Степо Ковачевић који ће бити медиатор приликом преговора о утврђивању „вере" између Чевљана и Малоцуца са једне и Граховљана са друге стране. Потписан је као владика Петар.

5.255. Дубљанима и Ришњанима ³⁰⁹

Посланица је настала 27. јуна 1830. године на Цетињу. Адресирана је од стране владике Петра свима Дубљанима и Ришњанима. Из ње се види да су два припадника племена Ћеклића и Вукота Радов оштетили и опљачкали кући Филипа Петровића из Доброте. Сада Ћеклићи увидевши грешку долазе у миру да плате штету и да се помире. Владика исто то захтева и од Вукоте Радова. Ако се ко боји владика поручује да може послати заменика. Потписан је као владика Петар.

³⁰⁷ Исто, 180.

³⁰⁸ Исто, 180.

³⁰⁹ Исто, 181.

5.256. Ћеклићима ³¹⁰

Посланица је настала 27. јуна 1830. године на Цетињу. Намењена је свим Ћеклићима. У њој се исто говори о пљачки куће Филипа Петровића и одласку на покајање. Владика говори да се искрено нада да ће се све мирно завршити. Потписан је као владика Петар.

5.257. Његушима ³¹¹

Посланица је настала 3. јула 1830. године на Цетињу. Упућена је свим Његушима. Чувши гласине за договор о мегдану пар виђенијих јунака владика превиђа да се та борба неће завршити само двобојем већ правим крвопролићем јер ће мегданције са собом повести целе дружине. Зато позива све Његоше и Цуце да стану на пут том мегдану и спрече мржњу која из њега може настати. Потписан је као владика Петар.

5.258. Његушима ³¹²

Посланица је настала 12. јула 1830. године на Цетињу. Упућена је свим Његушима. У посланици владика обавештава племе да је неколико чланова остало дужно да плати зимовање стоке на територији Аустрије. Уколико не плате наведене дажбине нико од њих неће имати право на прелазак на територију Аустрије, а племенске вође имају задатак да обезбеде и натерају дужнике да плате дуг. Такође владика тражи да му се достави одлука која је донета у вези са грађевинским радовима на Жељеву камену коју ће он пренети аустријским властима у Котору и Задру. Потписан је као владика Петар.

5.259. Бољевићима, Глуходољанима, Брчелима, Сотонићима и Лимјанима (Црмничанима) ³¹³

Посланица је настала 13. јула 1830. године на Цетињу. Намењена је свима из ових племена. У посланици се види да и даље постоји проблем са двојицом свештеника у Црмничкој нахији. Владика мање више поручује исто што је рекао у посланици коју је

³¹⁰ Исто, 181.

³¹¹ Исто, 182.

³¹² Исто, 182.

³¹³ Исто, 183.

послао 10 година раније. Да се црмничани одлуче којег ће свештеника а у случају да не могу боље им је да живе без свештеника уопште него да се крве зато што имају два. Потписан је као владика Петар.

5.260. Љуботињанима и Зачиранима ³¹⁴

Посланица је настала 5. августа 1830. године на Цетињу. Упућена је свим Љуботињанима и Зачиранима. Кроз посланицу владика критикује Зачиране јер су претукли његовог слугу. Он тражи од осталих припадника племена Цеклина да заштите његове слуге јер како се куне он ништа нажао није учинио никоме да би му тако враћали. Потписан је као владика Петар.

5.261. Цеклињанима ³¹⁵

Посланица је настала 8. августа 1830. године на Цетињу. Пошто су пропустили један сусрет на коме је требало бити договорено продужење мира између Цеклињана и Катунђана владика их зове на нови сусрет на празник Мале Госпојине. Потписан је као владика Петар.

5.262. Црмничанима ³¹⁶

Посланица је настала 9. августа 1830. године на Цетињу. Упућена је од стране владике Петра свим становницима Црмничке нахије. У уводу владика помиње да су се појавили клеветници који подказују жене да су вештице из чисте злобе. Народ онда верујући у то чини свакаква зверства тим женама. Владика даље даје објашњење како те жене не могу бити вештице. Даље владика објашњава став религије по том питању. У закључку заклиње народ да не иде и не верује клеветницима уз посебну опомену свештеницима да престану да верују клеветницима и да почну учити народ правим вредностима. Потписан је као владика Петар.

³¹⁴ Исто, 183.

³¹⁵ Исто, 184.

³¹⁶ Исто, 184.

5.263. Тестамент³¹⁷

Посланица је настала 18. октобра 1830. године на Цетињу. Иако почиње као тестамент ипак по стилу писања ово дело припада посланицама Петровим. Намењен је свим духовним и световним вођама, главарима, старешинама као целом народу Црне Горе и Брда. У уводу владика жалећи се на своје године и болест говори како је уредио све што се треба радити након његове смрти коју предвиђа. Након тога моли све о које се огрешио за опрост успут опраштајући свима онима који су њега увредили. Владика након тога прелази на казивање својих жеља. Он прво тражи да његов укуп протекне мирно и тихо. Након тога да се сви главари на његовом мртвом телу заједно да неће имати међусобне сукобе до Ђурђевдана. Потом ообавештава и моли да се црквени људи не дирају а да ће на његово место владике доћи Раде Томов, његов синовац. Владика након тога прича о гласинама да је добио новац од Руса који је трошио по својој вољи. Одговарајући на те гласине он даје обавештење да тај новац није трошен већ складиштен и спреман да се уложи у рад суда. Владика затим закљиче цео народ да буду добре слуге великога руског царства и да не одбацују идеје које им је он донео. За крај дао је благослов целом верујућем народу. Владика се упокојио недуго затим.

5.264. Грбљанима³¹⁸

Посланица није сачувана у целости и зато не може бити датована. Упућена је свим хришћанима у Грбљу. Из ње се може видети да је писана за време неке од Аустријских управа зато што се помиње аустријски управитељ. Владика кроз ову посланицу саветује становништво Грбља да живи у међусобној слози и да се не крви са својим суседима. Уколико се догоди нешто владика предлаже формирање суда.

³¹⁷ Исто, 541.

³¹⁸ Исто, 185.

5.265. Кметовима³¹⁹

Посланица није сачувана у целости и зато не може бити датована. Из ње се може видети да постоје одређени сукоби у Ријечкој нахији због четовања Грађана. Кметови су послати да покушају да поново учине мир у целој Ријечкој нахији. Владика шаље поздраве главарима уз речи да се нада де ће их ускоро лично посетити.

5.266. Црногорцима³²⁰

Посланица није сачувана у целости и зато не може бити датована. У њој се види да је прошло годину дана од убиства Ива Цуканова и похаре његовог имања. Његови наследници се од тога још нису опоравили. Зато владика моле све добре људе да им помогну да преживе нову тешку годину.

5.267. Бјелопавлићима³²¹

Посланица није сачувана у целости и зато не може бити датована. У њој владика говори да је запретио Загарчанима и Команима да ће ако се не помире са Бјелопавлићима подићи војску из Црне Горе и казнити их.

5.268. Црногорцима³²²

Посланица није сачувана у целости и зато не може бити датована. Овде се види да постоји извесни калуђер по имену Стеван Поповић који несавесно даје савете који доводе чак и до смрти.

³¹⁹ Исто, 185.

³²⁰ Исто, 186.

³²¹ Исто, 186.

³²² Исто, 187.

5.269. Свештеницима ³²³

Посланица није сачувана у целости и зато не може бити датована. Кроз све сачуване фрагменте посланице провлачи се критика свештенству непознатог места како врло лоше обавља свој посао и причињава многа зла народу. Владика на крају прети одузимањем свештеничких чинова.

³²³ Исто, 187.

6. Закључак

Посланице владике Петра I Петровића представљају сјајан историјски извор. Из њих се могу пратити све прилике у Црној Гори. Како политичке, тако и друштвене, религијске и социјалне. Поред књижевних елемената у многима од њих се могу пронаћи правни где се види функционисање закона у Црној Гори. Такође из њих се могу видети многе карактерне особине народа који је живео на територијама којима је владика управљао. Црна Гора је у време владике Петра била *de iure* део Османског царства али је *de facto* била самостална и као таква се суочавала са свим проблемима које једну државу муче. Управљајући сиромашном земљом и народом који није плаћао порез радо владика је морао да власт одржава само помоћу речи. У многим посланицама појављују се клетве за учињено лоше дело или дела. Изгледа да се већина народа ипак није до краја бојала ових клетви о вечном паклу јер се из многих посланица види или да су понављали своје грехе врло брзо након опомене или да су једноставно игнорисали изговорене речи. На неколико места се може видети да је владици било веома напорно да убеђује народ у исправност неког дела. Исто тако на примеру свештеника из посланица број 129 и 259 види се колико је један наизглед безначајан проблем сукоба два свештеника у једној нахији могао да траје и да произведе проблема. Ипак и поред свега тога владици не мањка речи хвале када се догоди нешто добро. Из неколико посланица се види да владика није био горд и да се бавио и проблемима обичног народа. Нити један проблем за њега није био мали нити безначајан. Он је увек видео даље од свих знајући да и ситан проблем као проблем неплаћеног жито у посланици број 134 може произвести домино ефекат и покренути талас похара и крвне освете. Занимљиво је што је владика у неколико посланица по имену позива одређене супружнике који су се растали са благословом или без њега. У тим посланицама увек је било забрањено женама да се преудају за неког новог на територији Црне Горе и Брда. Ту се опет види владинина широка визија јер је свестан каквих све проблема може једно такво венчање проузроковати. Поред упозорења и клетви према обичном народу владика се није либио да често прозове црквене људе за злодела која су начинили, код њих је имао више успеха јер је увек постојала могућност да свештеника или

калуђера рашчини. У посланици број 46 владика казује да су његови људи направили штету и да је он спреман да испашта због тога, тиме показујући да нико није изнад закона.

Највећи број сачуваних посланица је настао на Цетињу чак 181 што је и логично јер ту било седиште владине власти. Следећи је манастир Стањевићи где су настале 33 посланице. Следи манастир Острог са четири, манастир Маине где су настале две. Херцег Нови, Брчели, Пипери, Савина и Ловћен са по једном. Племену Бјелопавлића је упућен највећи број посланица 29. У овај број су ушле само оне посланице које су адресиране на Бјелопавлиће као целину а не на одређено братство. Такође у овај број нису ушле посланице које су намењене свим Брђанима или целом народу Црне Горе и Брда. Иза њих следи племе Његуша којима је наслеђено 28. посланице. Такође и у овај број нису ушле опште посланице намењене свима у Црној Гори или Катунској нахији у којој су Његуши живели, као ни бројне посланице намењене појединим братствима из овог племена. Према целим нахијама највише посланица је упућено Црмничкој 20, Затим Катунској 16, онда Ријечкој нахији 4 и Лешњанима 2 посланице. Свим Црногорцима је упућено 18, посланица а главарима 15 посланица.

7. Списак извора и литературе

Извори:

- *Између молитве и клетве; Сабрана дјела Светог Петра Цетињског*, приредили В. Тодоровић и Н. Маројевић, Цетиње, 2015
- *Петар I Петровић Његош, Посланице*, приредио Чедо Вуковић, Подгорица, 1994.
- *Односи Србије и Црне Горе у 19. веку (1804-1903)*, приредио П. Поповић, Београд 1987.
- Branislav Đurđev, Nedim Filipović, Hamid Hadžibegić, Muhamed Mujić, Hazim Šabanović, *Kanuni i kanun-name za bosanski, hercegovački, zbornički, kliški, crnogorski i skadarski sandžak Sv.1* Sarajevo 1957

Литература:

- Ердељановић Јован, *Стара Црна Гора*, Београд 1978.
- Мантран Робер, *Историја Османског Царства*, Београд 2002
- Милићевић Јован, „Црна Гора првих деценија XVIII века" у *Историја српског народа IV*, Београд, 1986,
- Милићевић Јован, Црна Гора 1797 – 1851., у *Историја српског народа V*, Београд 1981
- Павићевић Бранко, Владика Сава Петровић у Русији, у *Историјски часопис*, XIV – XV, Београд 1965,
- Павићевић Бранко, Мисија митрополита Василија Петровића у Русији 1765 – 1766. у *Историјски гласник 1 – 4*, Београд 1962,
- Пилетић Тамара, Посланице Петра I Петровића Његоша у *Зборник радова са V научног скупа младих филолога Савремена проучавања језика и књижевности* (Крагујевац, 30. март 2013), *Савремена проучавања књижевности 2013*. (Књига 2)

- П. Поповић, *Црна Гора у доба Петра I и Петра II*, Београд, 1951,
- Станојевић Глигор, *Црна Гора у доба владике Данила*, Цетиње, 1955.
- Станојевић Глигор, Васић Милан, „Историја Црне горе у XVIII вијеку” у *Историја Црне Горе III*, Титоград, 1975
- Станојевић Глигор, *Митрополит Василије Петровић и његово доба*, Београд 1978